

Ton van der Pennen (SCP):
Opbouwwerk moet de 'schijn van consensus
over de sociale realiteit' doorprikken:
de opbouwwerker als mythe-jager

Heeft het begrippenpaar
autochtoon/allochtoon
nog wel enige zeggingskracht?
Joyce Hes gaat de 'Confrontatie' aan

Opbouwwerk in verzorgingshuizen:
succesvolle substitutie
in de zorg wellicht genekt door regelgeving AWBZ

Nieuw wettelijk kader **onderwijsachterstandenbeleid**
mikt niet alleen op betere onderwijsprestaties, maar ook op lokale
samenwerking en ontwikkeling doelmatige werkwijzen

Marnix Rueb (Haagse Harry) maakt zijn entree als
huiscartoonist
met een rechterlijk
bordeelbezoek

Ten geleide

Colofon

MO/Samenlevingsopbouw is een vakblad van, voor en over de samenlevings- en opbouwwerkpraktijk. Het verschijnt tenminste zeven maal per jaar (waarvan 1 dubbel-editie).

Samenstelling en redactie:

Fenny Gerrits (eindredactie),
Wil van de Leur, Greet Hettinga,
Chris Veldhuysen en Kees
Stuurup.

Administratieve ondersteuning:

Patty Schellekens en John
Struiken.

Foto/illustratie omslag: archief.

Cartoon pag.23: Marnix Rueb
Vormgeving/DTP: John Struiken
Druk: Stimio Meteren.

Abonnementen:

De jaarbonnementsprijs
bedraagt f 72,50 voor het eerste
en f 69,50 voor het tweede en
verdere abonnementen. Losse
nummers kosten f 12,50. (Prijzen
exclusief portokosten.)

Opzegging dient schriftelijk
vóór 1 december te geschieden.
ISSN: 0929-2187.

Redactie en administratie:

Prinsegracht 51,
2512 EX Den Haag,
Telefoon: 070-380 4431,
faxnummer: 070-380 9973.
E-mail: lcopbouw@xs4all.nl

**Kopijsluitingsdatum voor volgende
nummers: 1 maart, 1 mei en 15 juni
1998.**

Een uitgave van het:
Landelijk Centrum Opbouwwerk

Inhoud

De opbouwwerker als mythe-jager, Ton van
der Pennen (SCP)

Column: Confrontatie, Joyce Hes
vervolg - De opbouwwerker als mythe-jager
Integrale wijkontwikkeling, meer dan een projectencarrousel, Ad Raspe (VJI)

Interview: Substitutie door opbouwwerk,
Fenny Gerrits

Vitale Stad, een nieuw tijdschrift

De verschuiving van de macht,
aankondiging

De wijk naar de beurs, aankondiging

Globaal: Landelijk Centrum in Hongarije, veel
ambities - weinig middelen, Fred Stafleu
(CEBSD)

Bewoners beheren zelf hun woonomgeving:
kan dat?, Chris Veldhuysen

Van OVb naar GOA, onderwijsachterstanden-
beleid

Opbouwwerk Campagnes

Kiosk, Jos van Meeuwen

Sport, buurt en sociale integratie,
aankondiging

Cartoon, Marnix Rueb

Ieder kind zingt mee met de 'Bonte Stee'
Stad en Land, Fenny Gerrits
mededeling

In deze vernieuwde MO vindt u, naast de gebruikelijke informatieve artikelen en mededelingen, ook een aantal (deels) nieuwe rubrieken. Zo zal er ook in volgende edities steeds een Column verschijnen, verzorgd door verschillende auteurs, over samenlevingsopbouw-relevante onderwerpen. Joyce Hes bijt de spits af.

De rubriek Kiosk wordt voortaan verzorgd door Jos van Meeuwen. Na enige jaren trouwe dienst heeft Norbert Broenink te kennen gegeven zijn tijd en energie aan andere zaken te willen wijden.

Globaal, de rubriek waarin Fred Stafleu opbouwwerkpraktijken in het buitenland signaleert zal om en om verschijnen. Stad en Land is van nu af aan 'vaste prik' in MO, evenals de cartoon die steeds speciaal zal worden vervaardigd door de welbekende Haagse cartoonist Marnix Rueb. In deze editie visualiseert hij het geval van een kantonrechter die recht wilde spreken op locatie.

Deze editie opent met een artikel van Ton van der Pennen (SCP) die op verzoek van SONOR een inleiding verzorgde ten behoeve van een interne discussie over de beroepsuitoefening van de opbouwwerkers. 'De opbouwwerker als mythe-jager' is hiervan een bewerking.

In een uitgebreid artikel werkt Ad Raspe (VJI) zijn nieuwste inzichten omtrent integraal wijkbeheer uit. In 'Integrale wijkontwikkeling, meer dan een projectencarrousel' (inleiding gehouden op het symposium 'Leven in de wijken, kansen voor duurzame ontwikkeling' te Dordrecht, zie ook MO nr. 152/153) staat vooral het begrip 'buurtcapaciteit' centraal.

In het Interview vindt u het relaas van een coördinator Opbouwwerk in een zorginstelling die met vreugde constateert dat zorgpreventie echt gestalte krijgt via opbouwwerk. Over de continuïteit van deze voorziening maakt hij zich echter zorgen. Het Laboratorium Leefbaarheid doet weer van zich spreken in deze editie: het verslag van een expertmeeting onder de titel 'De verschuiving van de macht' ter voorbereiding van het symposium op 11 maart as.

De redactie houdt zich aanbevolen voor reacties van het lezerspubliek op MO 'nieuwe stijl'.

De opbouwwerker als mythe-jager

Hoe om te gaan met de sociale werkelijkheid en met name de interpretatie hiervan

door Ton van der Pennen, SCP

De auteur van dit stuk is verbonden aan het Sociaal en Cultureel Planbureau. Vanuit die positie is hij betrokken (gewest) bij diverse onderzoeken zoals: Het Lokale Profiel (1994), Welzijnsbeleid in de Lokale samenleving (1995), Welzijn en sociale vernieuwing (1996) en Sociaal en Culturele veranderingen (1996). Binnenkort verschijnt: 'Van plan naar praktijk: een onderzoek naar de voorwaarden voor een effectief lokaal achterstandsbeleid.' Het stuk is een bijdrage aan de discussie in het Platform Toekomstgericht Opbouwwerk van Sonor, Rotterdam. Hieronder kunt u in de vorm van een samenvatting kennis nemen van deze bijdrage.

Introductie

In de hoogtijdagen van de stadsvernieuwing (1974-1988) was het opbouwwerk een belangrijke partner in het beleidsproces. Stadsvernieuwing in de oorspronkelijke betekenis van het 'bouwen voor de buurt' is nauwelijks nog in het dagelijkse spraakgebruik over stedelijke ontwikkelingen terug te vinden. Stedelijke vernieuwing, waarbij economische en culturele accenten de boventoon voeren, heeft de traditionele stadsvernieuwing verdrongen en daarmee ook de kleinschalige werkwijze van het bouwen voor de zittende bewoners van de oude (stads)wijken. Met het verdwijnen van de stadsvernieuwing is de aandacht voor het opbouwwerk verdwenen; het is lang stil geweest rond het opbouwwerk. Na een aanzienlijke sanering van deze werksoort is er echter sprake van een revival. Ondersteuning wordt (opnieuw) gevraagd om de burgers waarvan een actieve rol wordt verwacht bij activiteiten en sociale processen in buurt, wijk en stad, professioneel te ondersteunen. Dit onder de noemer van samenlevingsopbouw. Sonor - de Stichting Onderneming Opbouwwerk Rotterdam - is in 1995 opgericht. Deze nieuwe stichting kan als exemplarisch en als uitdrukking worden gezien

voor de hernieuwde belangstelling voor het opbouwwerk. Deze instelling is als een phoenix uit de as van het voormalige Rotterdamse stedelijke bureau opbouwwerk (RIO) ontstaan. Opgezet om aan nieuwe behoeften van bewonersondersteuning te kunnen voldoen. Uit de geformuleerde doelstellingen van deze instelling zijn twee kerntaken te destileren. De eerste is directe ondersteuning van bewoners. De tweede kerntaak is het 'netwerken'. (1) In dit stuk, dat een bewerking is van mijn inleiding die ik voor het door Sonor georganiseerde Platform Toekomstgericht Opbouwwerk op 18 november 1997 heb gehouden, zal ik vooral ingaan op de hierboven onderscheiden tweede kerntaak van het opbouwwerk, namelijk als spin in het beleidsnetwerk en de bijdrage die het opbouwwerk hierbij kan leveren.

Mijn pleidooi is erop gericht om de grote begrippen die momenteel in zwang zijn in deze samenwerkingsverbanden als sociale cohesie, armoede, getto-vorming en die verschillende samenwerkingsverbanden of netwerken doen ontstaan, kritisch tegen het licht te houden. Ten aanzien van deze grote begrippen lijkt een zekere mate van overeenstemming te bestaan. In dit verband trof ik in de werkverslagen van het platform een sprekend citaat aan waar ik op wil aansluiten en reageren: '... de tegenstellingen tussen bewoners en opbouwwerk zijn afgevlakt. Het lijkt wel of iedereen dezelfde onderwerpen, speerpunten, programmapunten en belangen heeft. (...) Er is al zoveel over gediscussieerd dat iedereen (hetzelfde) vindt en iedereen het er mee eens is.' En mijn vraag is: 'Is het zo dat iedereen het er over eens is? Over de hoofdlijnen van het lokale sociale beleid, ja; maar over de uitwerking hiervan bestaan grote verschillen. Mijn pleidooi is - en daarmee formuleer ik een opdracht aan het opbouwwerk - dat deze verschillen inzichtelijk moeten worden gemaakt. Het is een schijn van consensus over de sociale realiteit in de uitvoeringspraktijk; er is iemand nodig om deze werkelijkheid te ontmythologiseren of

inzichtelijk te maken. Ofwel in gewoon Rotterdam de nuchtere vraag te stellen aan de partners in het beleidsnetwerk: 'waar heb je het over?'

In mijn inleiding ben ik ingegaan op een aantal 'grote' begrippen die momenteel in vele beleidsnetwerken in zwang zijn. Voor deze bewerking heb ik een aantal geselecteerd: leefbaarheid, getto-vorming en de betrokkenheid van burgers. En dan met name hoe deze statements gedefinieerd worden.

Leefbaarheid

Eenheid in de verscheidenheid

Kijken we naar de beleidsvisies (2)- dat wil zeggen de probleempercepties en de geformuleerde beleidsdoelstellingen - die de verschillende partijen in het beleidsnetwerk rond actuele thema's van het lokale sociale beleid hanteren, dan kan worden gesteld dat er consensus op hoofdlijnen is. Men is het in grote lijnen over eens welke sociale problemen om beleidsinterventies vragen. De neuzen staan bij aanvang dezelfde kant op. Ook over de uitwerking van de algemene beleidsvisies naar specifieke thema's of aandachtsgroepen bestaat bij de betrokkenen in grote lijnen eveneens overeenstemming.

Maatschappelijke achterstand blijkt in ieder van onze onderzoeksgemeenten een dominante rol te spelen in het denken over leefbaarheidsproblemen. Achterstand wordt niet alleen gezien als een zelfstandig probleemveld, maar ook als een van de belangrijkste aspecten van leefbaarheid. Alhoewel daar in de betreffende steden nog geen sprake van is, vrezen veel informanten het ontstaan van 'armoedegetto's: buurten waar vrijwel iedereen een inkomen op bijstandsniveau heeft, waar een betaalde baan bijna een vorm van deviant gedrag is en waar een 'culture of poverty' zou kunnen ontstaan. Een geringe kwaliteit van de woon- en leefomgeving is volgens veel informanten een van de zaken waarin de tweedeling in de samenleving zich openbaart. De relatie tussen achterstand en leefbaarheid is tweeledig. Armoede beperkt de mogelijkheden op de woningmarkt en een

hoog werkloosheidspercentage heeft volgens hen een nadelige invloed op het woon- en leefklimaat: werkenden gebruiken de woonomgeving minder intensief en wie niet thuis is, bezorgt de burens ook geen overlast, zo betogen diverse informanten. De meeste informanten wijzen ook op het verband tussen achterstand en etniciteit: in buurten waar relatief veel mensen uit de lagere inkomensgroepen wonen, is het aandeel allochtone bewoners vaak groot. Botsende leefstijlen, animositeit tussen groepen en een snel veranderende bevolkingssamenstelling vormen dan een extra bedreiging voor de leefbaarheid. Het proces van etnicering van de armoede verklaart wellicht dat concentraties van allochtonen door een meerderheid van de informanten vrijwel gelijk worden gesteld aan een problematisch woon- en leefklimaat. Dit alles moet, zeker voor mensen die werken aan de verbetering van leefbaarheid, niet onbekend in de oren klinken.

Verscheidenheid in de eenheid

In de uitvoeringspraktijk blijkt echter dat de algemene probleemdefinities die aanvaankelijk zo bindend werken, nauwelijks integraal uitgewerkt te worden. Van de 'grote begrippen' als leefbaarheid, sociaal isolement, vitale buurtgemeenschap, wordt verondersteld dat ieder zich daarbij hetzelfde voorstelt. Het gegeven nu, dat deze algemene aandnames onvolledige zijn bediscussieerd, laat de ruimte aan de verschillende partijen of actoren om deze metafoeren naar eigen inzicht nader in te vullen. Op zich is daar niets mis mee, maar kennis omtrent de verschillende uitwerkingen van de 'grote begrippen' bij andere partijen die bij de problematiek betrokken zijn ontbreekt of ze blijven vaak te impliciet.

Iedere actor benadrukt vanuit zijn professionaliteit en betrokkenheid een van de vele aspecten van leefbaarheid en veronderstelt overeenstemming bij de ander. De integratie van fysiek en sociaal beheer blijkt moeizaam te verlopen. Er blijkt een duidelijk neiging tot samenwerking binnen het eigen circuit te bestaan. De contacten tussen een corporatie en een dienst Publieke werken zijn bijvoorbeeld veel intensiever dan die tussen deze instellingen met de verschillende welzijnsinstellingen. Iets vergelijkbaars doet zich voor in de welzijnssector: tussen het sociaal-cultureel werk en het jongerenwerk bestaan concretere samenwerkingsrelaties dan met de representanten van de meer technische diensten en instellingen.

Hierdoor ontbreekt het vaak aan de integrale aanpak die men zegt voor te staan. Dit houdt verband met het ontbreken van een kader voor sociaal beheer, waardoor het veelal onduidelijk blijft welke activiteiten op

dit vlak ontwikkeld moeten worden. Daar niet iedereen zich bewust lijkt van dit soort verschillen, kan bijna over een illusie van consensus worden gesproken.⁽³⁾

Over de getto-metafoer

In concentratie-wijken doen zich de maatschappelijke problemen voor, dat valt niet te ontkennen. Het percentage werkloosheid is hoog, het opleidingsniveau is laag van deze bevolking, het woningbestand en de fysieke woonomgeving zijn van relatief geringere kwaliteit, de onderlinge relaties -inter-etnische relaties- tussen bewoners zijn niet altijd even vriendelijk, criminaliteit is aanwezig e.d. Cijfers tonen dat onweerlegbaar aan. Niets staat in de weg, sterker nog, het is noodzakelijk dat beleidsmatig de nodige inspanningen worden getroffen om deze sociale problemen in gezamenlijkheid aan te pakken. De beleidsmatige probleemperceptie wordt bepaald door een overwegend negatief beeld van de oude stadswijk. Veelal wordt het begrip 'getto' geïntroduceerd om de beschrijving kracht bij te zetten. Niet alleen worden de in het oog springende aspecten benadrukt zoals zwerfhuizen, prostitutie, drugs-handel, sloop-auto's, vernielde speeltuigen en verlichting, maar ook en vooral de sociaal-culturele kenmerken van de bevolking. De wijken worden afgeschilderd als een verzameling van mensen met geringe kansen voor maatschappelijke participatie; mensen in een maatschappelijke achterstandspositie. De angst die men met de getto-metafoer wil uitdrukken, is de concentratie van armoede, van een concentratie van bewoners die in de marges van de samenleving verkeren.

Kortom de angst voor een ruimtelijke vertaling van de situatie die wel wordt aangegeleid met de term maatschappelijke tweedeling.

De cruciale vraag bij het problematiseren van deze stedelijke woongebieden - ik spreek over oude stadswijken en de positie van allochtonen - is of de aanwezige problematiek te maken heeft met de segregatie. Is de getto-metafoer die bij het benoemen van deze sociale problematiek wordt gebruikt wel correct? Leidt ze de aandacht niet af op de werkelijke oorzaken van de problematiek? Anders gesteld: is er een aantoonbaar verband tussen het wonen in een oude stadswijk en de problemen die zich hier geconcentreerd manifesteren? Meer in het bijzonder is met deze vraag in het geding of het wonen in een concentratiewijk een eigen negatief effect heeft op de levenskansen van individuen. Van een dergelijk echt concentratie-effect is sprake wanneer een persoon die woont in een concentratiewijk minder maatschappelijke kansen heeft dan wanneer diezelfde persoon zou wonen in een wijk met

een klein allochtoon bevolkingsaandeel. In grote lijnen komt het erop neer dat allochtonen in Nederland een zwakke arbeidsmarktpositie hebben, slechte inkomenspositie hebben, relatief slechter wonen, lagere opleidingen hebben en de taal slechter beheersen, maar dat deze kenmerken niet of slechts in beperkte mate zijn te herleiden tot het wonen in een 'getto'. (4) Zoals gezegd wordt om de situatie en ontwikkelingen in de (oude) stadswijken met een hoge concentratie allochtonen te duiden de getto-metafoer gebruikt. Met de getto-metafoer wordt eveneens een causale relatie uitgedrukt tussen concentratie/segregatie en maatschappelijke integratie. (5) Uit het hiervoor genoemde kan echter geen duidelijke samenhang laat staan causaliteit worden vastgesteld. Segregatie kan daarmee als zodanig niet als probleem worden bestempeld. (6) Wat echter wel vastgesteld kan worden, is dat segregatie van bepaalde bevolkingsgroepen samengaat met een ongelijke verdeling van maatschappelijke goederen (wonen en werken). Maar deze ruimtelijke 'overlapping' van segregatie en problemen betekent nog geen causale relatie.

Segregatie van bepaalde groeperingen en problemen in gesegregeerde gebieden hoeven niet per definitie samen te hangen. Het is maar de vraag of de nieuwe woonlocaties elders wel de mogelijkheden en voorwaarden hebben voor verdere maatschappelijke integratie en of dat dan het sociale isolement waarin verschillende bevolkingscategorieën reeds verkeren, tegengestaan kan worden. Met de relativisering van het getto-metafoer is niets gezegd over de aanwezige problemen. Die zijn er. Bewonersonderzoeken die ik heb uitgevoerd in Rotterdam (7) maken duidelijk dat er sprake is van een teloorgang van het openbaar domein. Dat kan als probleem worden erkend die nauw samenhangt met de bewonerssamenstelling. (8)

Maar deze relativeringen openen wel de weg om de situatie positiever te benaderen. Ondanks de sombere cijfers en prognoses over segregatie, verarming, onderklassevorming en dergelijke is het alledaagse leven in de grote stad met louter kommer en kwel. Te gemakkelijk wordt in de beoordeling van het woonmilieu zoals dat in oude stadswijken zich manifesteert voorbij gegaan aan de wel degelijk aanwezige positieve kenmerken voor de verschillende bewonerscategorieën. Zonder de dagelijkse problemen van het samenwonen van verschillende bewonerscategorieën met hun verschillende leefstijlen te ontkennen, kan gewezen worden op de waardevolle betekenis die een woonmilieu kan hebben en de initiatieven die daar genomen worden. (Lees verder op pag 6)

Confrontatie

Soms kan het leven in één klap een andere wending nemen. Je hoort bijvoorbeeld dat je nog een maand te leven hebt, je bent bevallen van je eerste kind, je partner waarmee je 20 jaar samenwoonde is plotseling vertrokken.... Je bent je opeens bewust dat het leven enà nooit meer zal worden wat het ervoor is geweest. Zoiets overkwam mij onlangs toen ik de Volkskrant zag staan in het rekje van de bookshop, gewoon zoals altijd tussen het AD en de Telegraaf en de andere kranten.

Het was de kop op de voorpagina die me trof. Brokstukken ervan drongen bij mij binnen als granaatscherven. buitenlanders..... intelligentie..... minder..... proefschrift.

Ik was geschokt, hoe kon zoiets in Nederland, in de Volkskrant, anno 1998? Hoe kon iemand op zulke onzin promoveren? Hoe kon het dat een krant als de Volkskrant vervolgens onder een dergelijke kop aan dit proefschrift aandacht besteedde? Waarom was de kop dan niet: wetenschap glijdt af of proefschrift intellectueel beneden de maat? Ik kocht de krant, wat ik volgens mijn zoon van 12 niet had moeten doen, om er een woedend stuk over te schrijven, wat ik niet deed.

Anderen overigens wel, gelukkig. Ik verdrong het, tot ik deze column schrijf en terugdenk aan die receptie, najaar 1989 ter ere van het verschijnen van het WRR-rapport over allochtonenbeleid. Het was één van die rapporten, waar deze Adviesraad, waarbij ik toen tijdelijk werkzaam was, erg trots op was. Het onderscheid tussen allochtonen en autochtonen dat in dit rapport werd gemaakt en dat mij toen al gevaarlijk leek was niet een vinding van de WRR. Dit onderscheid was oorspronkelijk als onderscheid tussen 'gevestigden' en 'buitenstaanders' geïntroduceerd door Norbert Elias, intellectueel en wetenschapper van een hoogstaand nivo én een jood, iemand die uit ervaring wist wat systematische stigmatisering betekende.

Discriminatie begint met het maken van een categorisch onderscheid tussen de eigen groep en die andere op zo'n manier dat het erop lijkt dat je met die andere groep niets gemeenschappelijks meer hebt. Dat maakt dan de weg vrij voor het systematisch toeschrijven van zogenaamde slechte eigenschappen aan die andere groep, zoals crimineel, dom, of juist bedreigend slim etc. Daarmee wordt een proces van ontmenselijking in gang gezet. Wat daarna komt is genoegzaam bekend: van grenzen sluiten tot 'Endlösung'.

Vertekening

Dat kan een man als Norbert Elias toch nooit bedoeld hebben? Laten we zijn studie uit 1965 nog eens bekijken. 'The established and the outsiders' van de hand van Elias en Scotson betrof een onderzoek naar de spanningen en machtsverhoudingen tussen twee arbeidersbuurten in Winston Parva in Engeland. Elias en Scotson stelden zich in hun boek de vraag hoe het kwam dat bij twee schijnbaar zo overeenstemmende groepen de ene zichzelf definieerde als een hoger en

beter soort mensen ten opzichte van de andere groep, louter op basis van het feit dat de eerste al twee of drie generaties ter plaatse gevestigd was en de andere nog niet.

Zij waren geïnteresseerd in de voorwaarden waaronder een groep en smet op een andere groep kan werpen en noemden dit de 'sociale dynamiek van stigmatisering'. Zij constateerden onder meer dat het beeld van de gehele groep buitenstaanders gemodelleerd wordt naar de 'slechte' kenmerken van het 'slechtste' deel van die groep. Daarentegen wordt het zelfbeeld van de gevestigde groep gemodelleerd naar het meest voorbeeldige, meest toonaangevende deel, naar de minderheid van zijn 'beste' leden.

Deze pars pro toto vertekening in tegengestelde richting stelt een gevestigde groep in staat zowel voor zichzelf als voor anderen zijn gelijk te halen, er is altijd wel enig bewijsmateriaal te vinden om aan te tonen dat de eigen groep 'goed' is en de andere 'slecht'.

Elias en Scotson onderzochten de gevestigden/buitenstaanders figuratie als een te problematiseren onderscheid en wilden de achterliggende sociaal-psychologische mechanismen bloot leggen ter lering en ter waarschuwing of preventie, zo men wil. De WRR gebruikte het onderscheid allochtonen/autochtonen als beleidsinstrument, waarmee het onderscheid niet werd geproblematiseerd maar bevestigd.

Inmiddels zien we hoe de media en daarmee ook de politiek de voorspellende theorie van Elias en Scotson in praktijk brengen. Sinds het uitkomen van het rapport, eind jaren tachtig doen de dagbladen niet anders dan ons te verzekeren dat allochtonen of buitenlanders, dat wil zeggen al die culturele minderheidsgroepen die hier nog niet zo lang gevestigd zijn van minder allooi zijn dan de 'echte' Hollanders of autochtonen. Misschien zouden we het boekje van Elias en Scotson als verplichte leerstof weer eens moeten introduceren op middelbare scholen, maar ook en vooral op de redacties van onze dagbladen en op onze ministeries en Adviesraden.

Laat ik met een kleine anekdote eindigen:

Er was eens een toerist die naar Amerika kwam om een zeer oude en wijze rabbi te bezoeken. Hij kwam binnen in het vertrek van de wijze rabbi en zag een bed, een stoel, een tafel, een kast, en een Wc-pot. De toerist was geschokeerd en vroeg aan de rabbi:

'Waar zijn Uw bezittingen?'

De rabbi antwoordde: 'En waar zijn Uw bezittingen?'

De toerist zei: 'Wat is dat voor vraag. Ik ben hier op bezoek.'

De wijze antwoordde: 'Ik ook.'

(vervolg pag.4) voor de positiebepaling en -verbetering van in het bijzonder allochtonen in de Nederlandse samenleving. Het is maar de vraag of nieuwe woonlocaties elders wel de mogelijkheden en voorwaarden hebben voor verdere maatschappelijke integratie en dat dan het sociaal isolement waarin verschillende bevolkingscategorieën reeds verkeren tegengegaan kan worden. Een oude stadswijk biedt namelijk, juist aan mensen met een laag inkomen, ook mogelijkheden om rond te kunnen komen.

Over participatie

De participatie van de burgers bij het beleid wordt in zijn algemeenheid als nastrevenswaardig gezien. Ik kan geen beleidsnota,

partners bij leefbaarheid/beheer als welzijnsinstellingen, woningcorporaties en politie-instellingen vindt het gewenst dat de burger de rol van spreekbuis voor doelgroepen vervult. De welzijnsinstellingen en politie-instellingen zien de burger ook graag als uitvoerder van projecten. Inspraak, de deskundige afbakening van problemen, en het beheer van gemeentelijke budgetten zijn rollen waarvan een minderheid van deze actoren het gewenst vindt dat burgers deze bekleden. Bewonersorganisaties zijn het meest terughoudend in de rollen die zij burgers toebedelen. Geconstateerd is dat aan burgers in de ene situatie een actieve rol wordt toebedeeld in de vorm van mede-producent van beleidsmaatregelen met verregaande

Op zoek naar contextuele kennis

In zijn algemeenheid geldt dat een sociale context in dit geval een beleidsnetwerk - het uit collectieve ervaringen voortvloeiende geheel van waarden, normen en overtuigingen - het referentiekader vormt voor denken en handelen. Het waarnemen en definiëren van de sociale werkelijkheid is geen passief registreren van hetgeen zich aan ons voordoet, maar een actief construeren van een bepaald beeld, beïnvloed door het aanwezige referentiekader. Verschillen in referentiekaders kunnen tot uiteenlopende 'definities van de situatie' leiden en kunnen als verklaringen worden gehanteerd voor de dynamiek resp. verschillen in beleidsdenken.

strategisch stuk of plan van aanpak openstaan of van de burger wordt bij het beleid een actieve rol toegedacht. Wat blijkt uit het onderzoek dat wij naar het lokale sociale beleid hebben uitgevoerd? Burgers moeten actief zijn bij het beleid, daar bestaat consensus over, maar de mate waarin verschilt nogal naar de verschillende beleidsnetwerken en ook naar actor binnen zo'n beleidsnetwerk. De meerderheid van de belangrijke

bevoegdheden (eigen budgetten). In andere situaties zijn zij slechts consumenten van het beleid dat elders wordt bedacht. Ondanks de verschillende standpunten kunnen deze actoren zich allen vinden in het algemene statement de oproep tot participatie van de burger waarmee ik dit thema introduceerde.(9)

Wat 'iedereen' weet of meent te weten blijkt meestal sterk gekleurd te zijn door de plaats van waaruit men het sociale leven waarneemt en van waaruit men aan dat sociale leven deelneemt. Een ieder selecteert uit de veelheid van verschijnselen die hij om zich heen aantreft: hij 'ziet' er slechts een paar van en wel die welke min of meer passen in het vertrouwde wereldbeeld. Er bestaan verschillende 'perceptual screens' waarmee

mensen hun sociale wereld interpreteren, daaraan betekenis ontlenen en geven (10) Verschil in kenmerken als opleidingsniveau, professionele geschoutheid, etnische achtergrond, emotionele betrokkenheid, e.d. kunnen slechts ten dele verklaren waarom de probleempercepties van verschillende actoren die bij dezelfde thematiek betrokken zijn uiteenlopen. Ook de sociale context geeft aanleiding tot het ontwikkelen van de onderscheiden verschillen.

Een ieder selecteert uit de veelheid van verschijnselen die hij om zich heen aantreft: hij 'ziet' er slechts een paar van en wel die welke min of meer passen in het vertrouwde wereldbeeld. Er bestaan verschillende 'perceptual screens' waarmee mensen hun socia-

kunnen overgaan. (11) Een voor het beleidsveld of de beleidssector relevant geacht deel van de sociale werkelijkheid wordt allereerst begripsmatig afgebakend. Het gaat hierbij niet primair om feiten: bepaalde typologieën of stereotiepe voorstellingen worden in dit definiëeringsproces geactualiseerd. Het zijn vervolgens professionele inzichten, tradities, financiële randvoorwaarden, beschikbare oplossingen en dergelijke die nadere invulling aan een beleidsformulering geven. Bij een beleidsformulering gaat het niet alleen om 'wat' het probleem is, maar vooral 'hoe' het gestelde probleem kan worden opgelost.

De sociale werkelijkheid waar de beleidsinterventie zich op richt, ligt niet daarginds om ontdekt te worden, maar wordt gecreëerd in de interactie tussen op elkaar betrokken en afhankelijke actoren. Daarmee ben ik tot de opdracht gekomen aan degenen die een spin zijn in het beleidsnetwerk: registreer wat er in dit netwerk plaatsvindt...maak het helder...Ontzenuwen de politieke en impliciete statements!

Noten:

1. Sonor. Jaarverslag 1996. Pag. 6.
2. Deze inzichten zijn gebaseerd op een onderzoek in 31 gemeenten, een doorsnee van Nederlandse gemeenten. De verantwoordelijke wethouders, ambtenaren en vertegenwoordigers van (semi-)particuliere instellingen zijn daartoe ondervraagd.
3. Zie voor een uitgebreide empirische onderbouwing: Van der Pennen et al., 1995. Welzijnsbeleid in de lokale samenleving. Den Haag/Vuga.
4. Zie: P. Tesser, et al, Rapportage Minderheden 1995. Sociaal en Cultureel Planbureau. Den Haag, 1995; Vuga.

Ook B. Rovers komt in zijn dissertatie ('De buurt een broeinest? Een onderzoek naar de invloed van woonomgeving op jeugdcriminaliteit; Nijmegen, 1997 *Ars Aequi*) tot een gelijklopende conclusie wat betreft de jeugdcriminaliteit: "Zoals verwacht concentreerden armoede, weinig sociale controle en hoge percentages jeugdige wetsovertreders zich in dezelfde oude stadswijken. Maar deze samenhang bleek terug te voeren tot het individuele niveau. De verschillen tussen jongeren bleken vrijwel geheel verklaarbaar uit de verschillen in de individuele (gezins-) achtergronden. Met andere woorden, als je 'probleemjongeren' met hun individuele achtergrond naar een betere wijk zou verplaatsen, zouden ze ongeveer even crimineel blijven, en andersom'.

5. Vergelijk: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Alloctonenbeleid. Den Haag, 1989. SDU-uitgeverij.
6. Of zoals Mik (1987:18) eerder stelde: "Pas als aangetoond kan worden dat zonder segregatie problemen zouden verdwijnen dan wel een gunstiger situatie voor betrokkenen zou ontstaan, kan dit worden gesteld". Mik, G. Segregatie in het grootstedelijk milieu. Theorie en Rotterdamse werkelijkheid. Rotterdam, 1987, Erasmus Universiteit. (dissertatie).
7. Van der Pennen, A.W. Wonen in een oude stadswijk. Universiteit Leiden, 1990.
8. Het gevaar dat het wankele evenwicht tussen privéwereld en de buitenwereld verstoord raakt is dan ook altijd latent aanwezig. Hoe sterker de verschillende leefstijlen afwijken, hoe scherper de afbakening van het eigen domein is waargenomen. De kwaliteit van de woning en woonomgeving in mijn onderzoekswijken is dusdanig dat het vermijden van conflicten als gevolg van botsende leefstijlen nauwelijks mogelijk is. De bewoners spreken van goede burenerelaties als zij er in geslaagd zijn om conflicten te vermijden. Het betreft niet alleen de autochtone en allochtone burens maar eveneens de andere nationaliteiten: Turken versus Marokkanen, Marokkanen versus Turken, Turkse plattelanders versus Turkse stedelingen enzovoort. Binnen deze gemeenschappen zijn zulke verschillende en botsende culturele oriëntaties waargenomen, dat de gescheiden leefwerelden (latente) tegenstellingen impliceren. De afwijkende leefstijlen en het daarbij behorende gedrag in het openbaar, leiden ertoe dat velen de straat niet meer als onderdeel van hun leefwereld opvatten. Het is slechts de ruimte om zich naar elders te verplaatsen.
9. Een uitgebreide empirische onderbouwing is te vinden in het SCP-cahier 146 'Van plan naar praktijk, een onderzoek naar de voorwaarden voor een effectief lokaal achterstandsbeleid' dat begin maart 1998 verschijnt.
10. Vergelijk: Dery, D. Problem definition in policy analyses. Kansas, 1984. University Press of Kansas. Dery, 1984; Douglas, M. How institutions think. New York, 1985. Syracuse University Press. Douglas, 1987; Edelman, M. Constructing the political spectacle. Chicago, 1988. Chicago University Press.
11. Vergelijk: Gusfield, J.R. The culture of public problems. Drinking-driving and the symbolic order. Chicago, 1981. The University of Chicago Press.

le wereld interpreteren, daaraan betekenis ontlenen en geven. Om de keuze van actoren uit de hun ter beschikkingstaande handelingsalternatieven te kunnen begrijpen, moet men deze in verband brengen met hun probleemoriëntaties, -definities, doelstellingen, en dergelijke, kortom met hun beleidsformulering. Met de beleidsformulering wordt de sociale werkelijkheid geconstrueerd om tot adequaat geacht handelen te

Symposium 'Leven in de wijken, ka Integrale wijkontwikkeling, meer dan een projectencarrousel

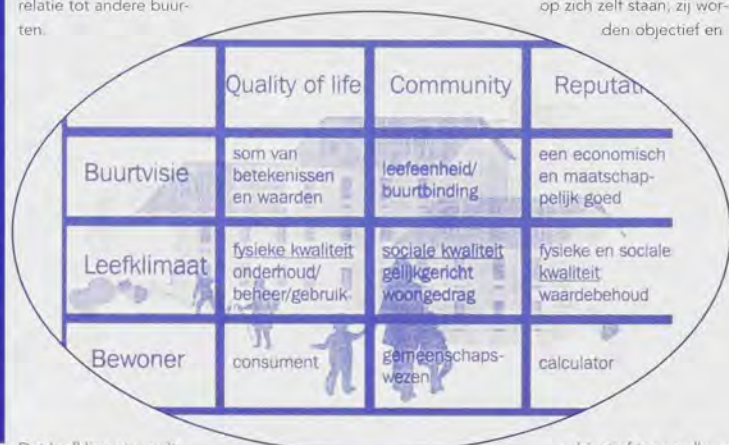
door Ad Raspe, Verwey-Jonker Instituut

Gebiedsgerichte aanpakken zijn weer in de mode. Ter Borg heeft onlangs het populaire beleidsconcept van de integrale territoriale aanpak op de weegschaal gelegd. Zij stelt in haar artikel vast dat deze aanpak de belofte inlost van maatwerk, integraliteit en samenwerking. Die constatering had u in Dordrecht natuurlijk al lang gemaakt. Mijn onderwerp 'integrale wijkontwikkeling' heeft met de drie genoemde punten te maken, maar omvat ook meer.

Eigenlijk staan we met het concept 'integrale wijkontwikkeling' pas aan het begin van een weg. In mijn inleiding wil ik een aantal zaken langslopen die u op die weg tegen kunt komen. Allereerst worden een aantal benaderingen van het sociale aangesipt. Er zitten verschillende visies verscholen achter het verbeteren van het leefklimaat in buurten en wijken. Desondanks kunnen verschillende wegen toch naar Rome leiden. Hierna ga ik meer in het bijzonder in op het begrip buurtcapaciteit. Het gezichtspunt van het regulatieve vermogen is in dit verband van belang. Vervolgens komt aan bod wat wijkontwikkeling zoal in kan houden. Er blijken nog gaten in de weg te zitten. Ik zal afsluiten met verschillende varianten van een ontwikkelingstaak.

teert in zijn studie getiteld 'stadsbuurten' drie verschillende visies over het leefklimaat in buurten en wijken. Respectievelijk zijn dat de 'quality of life'-benadering, de 'community'-benadering, en de zogeheten 'reputatiebenadering'. In de eerste benadering overheersen de materiële voorwaarden voor het bestaan die de buurt worden geboden. In de tweede benadering ligt het zwaartepunt bij de sociale verhoudingen in de buurt. De derde benadering houdt meer rekening met de beeldvorming die de buurt oproept, met name in relatie tot andere buurten.

aspect meer zijn van het leefklimaat. Zelf bekent Hortulanus zich tot de reputatiebenadering. Deze benadering doet zijns inziens het meeste recht aan het belang van fysiek-ruimtelijke en sociale componenten. Ik denk dat bij integrale wijkontwikkeling de ene benadering niet waardevoller is dan de andere. De 'quality of life' benadering richt het oog op het belang van tal van voorzieningen voor buurten en wijken. Voor de lokale overheid zijn die bij uitstek het middel om de weg omhoog in te slaan. De reputatiebenadering laat zien dat buurten en wijken niet op zich zelf staan, zij worden objectief en

Dat leefklimaat wordt steeds weer anders ingekleurd, zegt Hortulanus. Bij de 'quality-of-life' is het leefklimaat gebaat bij goede kwaliteit van woningen en voorzieningen, bij goed gebruik, onderhoud en beheer. In de 'community'-benadering is het leefklimaat in toenemende mate gebaat bij gelijkgerichte opvattingen en 'vanzelfsprekend' woongedrag. En in de derde benadering is het leefklimaat gebaat bij fysieke en sociale kenmerken, waarmee men geassocieerd wil worden en die vertrouwen wekken voor de toekomst. 1 - In mijn eigen woorden ziet het schema er aldus uit. (zie: boven)

subjectief tegen elkaar afgewogen. De 'community' benadering benadrukt het belang van netwerken, contacten en organisatieverbanden.

Regulatief vermogen

Met name vanuit criminologische hoek is een nieuwe impuls gegeven aan de 'community'-benadering. De Amerikanen Bursik en Grasmick (1993) hebben in hun boek 'Neighborhoods and Crime' niet alleen oog voor het buurtleven maar ook voor de interacties tussen bewoners en plaatselijke instellingen, en voor de netwerken tussen buurtvertegenwoordigers/kader en actoren. Op zich is de aandacht voor interacties tussen actoren en het belang van netwerken niet opzienbarend. Wat telt is dat het hen niet zozeer te doen is om de uitgebreidheid en dichtheid van die formele en informele netwerken, maar om wat zij aanduiden als 'regulatief vermogen van netwerken'. Kortom: wat is de sturingskracht van netwerken?

De 'quality of life' benadering past in de visie van Hortulanus goed bij de kijk van overheden. De buurt wordt veelal beschouwd als een optelsom van faciliteiten. De 'community'-benadering concentreert zich op het buurtleven. Het is het domein van bewoners. Althans dat was het, stelt hij. Voor bewoners zou het buurtleven geen doorslaggevend

Leefklimaat

Territoriale aanpakken herbergen heel veel verschillende onderwerpen. In het aangehaalde artikel van Ter Borg worden er dertien opgevoerd. Of het nu om werkloosheid of gezondheid, om milieuproblematiek of veiligheid gaat, al deze onderwerpen worden in het kader van die territoriale aanpakken wel aangetroffen, zegt zij. Toch tekenen zich bij nadere beschouwing patronen af. De hoogste prioriteit genieten maatschappelijke participatie, woning en woonomgeving, en veiligheid. De laagste prioriteit hebben mobiliteit, milieuproblematiek, en inkomenspositie. Belangwekkend dat maatschappelijke participatie bovenaan de lijst staat. Belangwekkender is het mijns inziens te weten hoe maatschappelijke participatie in de praktijk wordt ingevuld. De territoriale aanpak mag dan beloftevol zijn, de vraag is ook of het op uitvoeringsniveau allemaal rozegeur en maneschijn is. Is het wel samen en amen? Hortulanus presen-

nensen voor duurzame ontwikkeling'

Bursik en Grasmick zien dit regulatieve vermogen zitten op diverse niveaus: op het persoonlijke, interpersoonlijke, en het publieke niveau (de wijk). Op het persoonlijke niveau blijkt regulatie bijvoorbeeld uit het elkaar kritiseren of steunen, vertrouwen of wantrouwen, in- of uitsluiten. Op het interpersoonlijk niveau, bij burenerelaties of relaties tussen groepen, zijn dezelfde mechanismen werkzaam. Maar regulatief vermogen ligt ook op publiek niveau. De kwestie is dan of de buurt in staat is hulpbronnen te bemachtigen om, in dit geval, criminaliteit en onveiligheid aan te pakken. Regulatie op die drie niveaus is geen boekenkennis. Ik zal dat illustreren met een praktijkvoorbeeld uit Arnhem (Malburgen). In dit project hebben een opbouwwerker en een wijkagent een koppel gevormd in het kader van het project 'sociale zelfredzaamheid'.

Dit koppel spreekt mensen persoonlijk aan op hun gedrag, wat leidt tot zelfcorrectie. Het koppel merkt over het individuele niveau op dat je mensen pas actief krijgt als je erg veel in persoonlijke contacten steekt. Briefjes of kranteberichten werken absoluut niet in Malburgen.

Wat het interpersoonlijke niveau betreft organiseren zij koffieochtenden in een basisschool. Het zijn interculturele groepen. Deze contacten worden in die zin belangrijk geacht dat zij ouders bereiken die over veel zaken een mening hebben, of problemen ervaren maar (nog) niet bereid zijn dat in een of andere (officiële) structuur in te brengen. Op deze koffieochtenden komen soms onlustgevoelens naar buiten waarover dan kan worden gepraat. Zo had een moeder haar kind uit de klas gehaald omdat 'vader Jacob' in het Turks werd gezongen. De gebiedsagent en de opbouwwerker zetten ook aan tot collectieve straatacties, wat leidde tot schoonmaakacties en het afsluiten van achterpaden bij woningen.

Op het publieke niveau is er ook sprake van regulatie. Het wijkplatform, het 'officiële' netwerk, vervult een regiefunctie in de wijk. Het wijkveiligheidsplan Malburgen is onderdeel van het meerjarenplan van het platform.

Voor integrale wijkontwikkeling biedt het regulatieve gezichtspunt perspectief. Vat het echter niet op in de zin van zelfregulatie. Dat is een ideaal uit vervlogen tijden. Andere actoren, of het nu de sterke arm is of

gemeentelijke diensten zijn, kunnen ertoe bijdragen het regulatieve vermogen te vergroten.

Vermogen is om verschillende redenen een aansprekende term. Enerzijds is het een kracht die aanwezig is, anderzijds een kracht die ontwikkeld kan worden. Pk's zijn immers op te voeren. Vermogen of capaciteit wordt veelal in relatie gebracht met machines.

Individen, groepen/organisaties en wijken hebben ook vermogen. Naar mijn mening wordt er bij wijkontwikkeling nog veel te weinig gedacht in termen van vermogen. Wat kunnen we met dit begrip als we naden-

treft De Staart met 44 projecten.

Indrukwekkende aantallen en interessante initiatieven.

Ik heb me afgevraagd hoe de stap te maken is van buurtbeheer naar wijkontwikkeling. Op zich is buurtbeheer al een belangwekkende ontwikkeling. Toch hoor je geluiden dat het niet helemaal lekker zit: te veel een overheids- en instellingsgebeuren, te veel vergadercircuit waar bewoners niet zo snel warm voor lopen, te veel gericht op korte termijn resultaten, te weinig gebruik van competenties die in de buurt aanwezig zijn. In Utrecht is het niet alleen 'U vraagt wij

ken over integrale wijkontwikkeling? Een schema ter verduidelijking. Integrale wijkontwikkeling omvat het (tussen)gebied tussen de interventies van publieke regelsystemen en betrokkenheid van burgers. De kernvraag is dan hoe die publieke regelsystemen in kunnen spelen op competenties van burgers. Die onderste laag uit het schema komt er veelal bekaaid van af (toelichten). (Voor investeringen in wijken in Dordrecht worden miljoenenbedragen uitgetrokken. De post 'inbreng van bewoners' zinkt hierbij in het niet: f10.000) (zie schema).

Van buurtbeheer naar wijkontwikkeling. Wie de moeite neemt buurtbeheerplannen uit diverse steden door te nemen, wordt bijkant overweldigd door de hoeveelheid projecten. Dordrecht is geen uitzondering. Het jaarplan voor de wijk De Staart kent maar liefst 39 projecten (van initiatief tot en met uitgevoerd). Crabbefhof & Zuidhoven over-

draaien', maar ook 'U draait mee'. Hoe dan? Soms hebben al die projecten in steden iets weg van een mallemlolen, waarbij het niet duidelijk is welke kant die molen uitdraait. Kan wijkontwikkeling meer zijn dan een projectencarroussel?

In een recente Engelstalige publicatie over hoe je buurten en wijken kunt versterken, worden de omtrekken van een lange termijn plan zichtbaar. Zo'n plan helpt om het korte termijn denken te ontstijgen. Het plan rust op vier pijlers. In dat land worden ze met de letter D aangeduid. Developing People. Developing Organisations. Developing Community Infrastructure. Developing Plans and Strategies. Ik zal me beperken tot Developing People. Ik moet me vanmiddag ook houden aan de sociaal-culturele invalshoek.

De aandacht voor 'Developing People' is me uit het hart gegrepen. Het is het gebied van, wat ik eerder aanduidde met, het inspelen op en het vergroten van de competenties

van burgers. Dit gebied is te vergelijken met een tropisch regenwoud. Je kunt het ontginen, gebruiken of kappen. Bedenk dat als het weg is of uitgeput raakt, je niet zomaar een nieuw bos hebt. Bij wijkontwikkeling is het zaak daar goed bij stil te staan.

Bewoners en het actieve kader vergen onderhoud. Naar mijn mening krijgt in ons land de eerste pijler, de ontwikkeling en ontplooiing van mensen, veel te weinig aandacht. Bedenk dat daar ook interessen en belangen van mensen liggen. In het rijtje van de vijf W's (wonen, weten, werken, welzijn en wetten) in de twee geraadpleegde Dordtse jaarplannen, zijn ze maar mondjesmaat terug te vinden.

Wat wordt onder die Engelse D van Developing People verstaan? Er vallen vele vormen onder van cursusmogelijkheden, trainingen en leermogelijkheden. Daar zijn oude vertrouwde bij zoals groepstrainingen, een cursus gaan volgen, het actiegerichte leren, of elders gaan snuffelen. Maar ook nieuwe zoals stafleden van grotere organisaties tijdelijk detacheren bij de wijkorganisatie zo dat ze hun kennis overdragen. Nieuw is ook het zogeheten wijkmentorschap.

Mijn suggestie is dit wijkmentorschap eens op te pikken. Personen uit het bedrijfsleven, het midden- en kleinbedrijf, of gevestigde organisaties uit de sfeer van het particulier initiatief, treden op als mentor voor mensen die werkzaam zijn bij buurt- en wijkorganisaties. Zij geven steun en advies. De mensen bij buurtgroepen en wijkorganisaties ontlenen veel vertrouwen aan zo'n mentorschap. De voorbeelden hoeven natuurlijk niet van overzee te komen. Het innovatiecentrum van de Kamer van Koophandel hier in Dordrecht zou zijn naam eer aandoen als het in de richting van zo'n mentorschap stappen zou ondernemen. Maar ook een bedrijf als Dupont dat een sociaal en milieuvriendelijke opstelling niet schuwt, en anderszins financiële over de brug komt (Menwedehal), naar ik heb gehoord, zou op die manier ook zijn expertise te gelde kunnen maken.

Enkele afsluitende vragen bij die ontplooiings- en ontwikkelingskant van wijkontwikkeling. Waarom al die mogelijkheden en behoeften niet eens in kaart te brengen? Waarom de opleidingsgelden van het arbeidsbureau niet inpassen in een wijkontwikkelingsprogramma? Tussen marktgerichte scholing en puur hobbyisme ligt een belangwekkend tussengebied, scholing voor de publieke zaak. Dat is weliswaar niet een twee-drie arbeidsmarktgericht, maar wel arbeidsmarktrelevant. Waarom geen cursus integrale wijkontwikkeling aan de volksuniversiteit? Waarom wijken en buurten niet als voorbeeld nemen om marketing onder de knie te krijgen? Misschien kan de wethouder volgend

jaar het eerste Nima-A-diploma 'Integrale Wijkontwikkeling' uitreiken.

Ten slotte

Ik heb integrale wijkontwikkeling geplaatst in het gebied tussen publieke regelsystemen en maatschappelijke participatie. Overigens zijn marktorganisaties hierbij niet uit beeld. Wisselwerking tussen diverse actoren in dit gebied is een essentieel element in mijn betoog. De verschillende benaderingen die aan het handelen van actoren ten grondslag liggen ('Quality-of-life', 'community' en 'reputatie') sluiten elkaar niet uit. Hoe kan het symposiumthema 'Leven in de wijken', kansen voor duurzame ontwikkeling' vanuit de sociaal-culturele invalshoek worden ingevuld?

Geef er allereerst rekenschap van dat buurten en wijken heel verschillend zijn aan te spreken.

- * Eén aanspreekpunt ligt in de sfeer van profijt en gebruik. Het leefklimaat is afhankelijk van een goede kwaliteit van woningen, voorzieningen of faciliteiten. Dit leefklimaat vaart wel bij goed gebruik, onderhoud en beheer.
- * Een ander aanspreekpunt van de buurt ligt in de sfeer van vraagbaak en uitdrukking van opinies van bewoners. Het op gang brengen en houden van communicatie is een niet te onderschatten element bij wijkontwikkeling. Het Sociaal Geografisch Bureau heeft zich hier zeer verdienstelijk gemaakt.
- * Weer een andere aanspreekpunt ligt bij het herkennen en erkennen van het vermogen van buurten en wijken (buurtcapaciteit). Groepen en organisatieverbanden zijn in staat een grote variëteit aan activiteiten te ontwikkelen. Bijvoorbeeld op het gebied van vrije tijd of recreatie. Maar buurtcapaciteit blijkt ook uit het ontwikkelen van buurt-economische activiteiten. Zo is een Tilburgse woningcorporatie die een landelijke leefbaarheidsprijs had gekregen doorgestaan met haar plannen over een buurtbeheerbedrijf die werklozen in dienst neemt.
- * Ten slotte zijn buurten en wijken aan te spreken als partners voor de lange termijn. Maar dan zijn we al een heel eind op weg.

Belangrijk voor de kwaliteit van het leven in wijken en buurten is het zicht op duurzaamheid. Alles moet niet plotseling, als bij een overval, anders worden. Alsof er een onbegrijpelijke macht van buiten aan de gang is. Bestaande praktijken langzaam uitbouwen, is de gedachte. Rekening houden met het eigene van buurten en wijken. Daarom is een eenvoudig organisatie-recept voor integrale wijkontwikkeling niet te geven. In het ene geval kan een bestaande wijkorganisatie die ontwikkelingsstaak oppakken. In het andere geval kan het een netwerk zijn van wijkorga-

nisaties, organisaties van het particulier initiatief en de overheid. Maar er kan ook een taak weggelegd zijn voor een speciale in het leven geroepen organisatie die een eigen programma, agenda, en strategie ontwikkelt.

Integrale wijkontwikkeling, Dordt maak er werk van

Literatuur

- Borg E. ter, 1997. 'De territoriale aanpak: strategie voor maatwerk, integraliteit en samenwerking'. In *Sociale Interventie*, 1997 no.2, p.85-97.
- Bullenhok, E., A. Jansen, R. Rijkschroeff, G. Hettings: 1997. *Quick Scan Publiek-Private Samenwerking Welzijn & Hulpverlening*. Verwey-Jonker Instituut, Utrecht.
- Bursik, R., H.G. Grasmick 1993. *Neighborhoods and Crime: the dimensions of effective community control*. Lexington Books, New York.
- Fortuin, K. 1994. *Barichten uit de samenleving*. Syntheserapport. Verwey-Jonker Instituut, Utrecht.
- Hooijdonk, G., A. Raspe 1993. *Concepties van samenlevingsopbouw*. Verwey-Jonker Instituut, Utrecht.
- Hortulanus, P.P. 1995. *Stadsbuurten, een studie over bewoners en beheerders in buurten met uiteenlopende reputaties*. Vuga, Den Haag.
- Raspe, A. 1996. *De Impuls van Sociale Zelfredzaamheid. Ervaringen van wijkagenten en opbouwwerkers in twee locaties*. Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie, Dordrecht.
- Sklonec, S., 1997. *Building Community Strengths, a resource book on capacity building*. Community Development Foundation, London.
- Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting, 1997. 'Prijsvraag Leefbaarheid: een jaar na dato'. In *Het Experiment*, jrg. 13, no 4, p. 11.
- Jaarplan 1997. Crabbefoh & Zuidhoven. Wijkbeheer, Dordrecht.
- Jaarplan 1997. Staart. Wijkbeheer, Dordrecht.
- Verwey-Jonker Instituut, 1997. *Integrale wijkontwikkeling als strategie van lokaal sociaal beleid (concept)*. Utrecht.
- Volkskrant 18 oktober 1997. Artikel Jacques de Jong 'Tot nut van iedereen'.

Substitutie door opbouwwerk Succesvol opbouwwerk bedreigd door de AWBZ

Een interview met de coördinator Opbouwwerk van de stichting Katholieke Verplegings- en Verzorgingsinstellingen Rotterdam (KVV), drs. H.L. den Boogert. "KVV Rotterdam is een overkoepelende organisatie voor een aantal instellingen werkzaam op het terrein van de gezondheids- en bejaardenzorg. Binnen de instellingen zijn 1800 medewerkers werkzaam ten behoeve van ca. 2.400 bewoners. In diverse instellingen en omliggende woongebouwen voor ouderen maakt opbouwwerk deel uit van de sociale infrastructuur. Opbouwwerk is een van de speerpunten van het beleid van de KVV. De KVV gelooft in opbouwwerk als methode om ouderen te ondersteunen in hun streven naar zelfstandigheid en zelfredzaamheid door middel van onderlinge contacten en gezamenlijke activiteiten." (Uit personeelsadvertentie van de KVV.)

MO: Hoe is het opbouwwerk eigenlijk uw instelling binnen gekomen?

Den Boogert: "Wij hebben op een gegeven moment onze werkzaamheden verlegd van pure intramurale zorg naar de vorming van woongemeenschappen voor ouderen. De intramurale component hebben wij verengd tot de groep die echt niet zelfstandig kan wonen, dat is een kleine groep. Uit onderzoek bleek dat ongeveer 40% van de ouderen naar het verzorgingshuis kwam uit sociale overwegingen, problemen die voortkomen uit vereenzaming en dergelijke. Voor die categorie ouderen is een verzorgingshuis een te zware voorziening. Deze ouderen kunnen met minder zorg toe, en vaak is dat zelfs beter voor hun welzijn. Toen zijn we begonnen met een experiment beschermde woongebouwen. Die woongebouwen zijn na een aantal fysieke aanpassingen geschikt gemaakt; daarnaast is er ook nog nieuwbouw gepléegd. Via de inzet van opbouw-

werkers is er gewerkt aan een sociale structuur.

In 1988 zijn we begonnen in De Sevenscamp, een woongebouw met 182 woningen voor 55-plussers. Vanaf 1993 is het echt beleid geworden bij de KVV. Vanaf dat moment hebben we tevens gekeken in hoeverre opbouwwerkondersteuning zinvol kan zijn binnen de setting van het verzorgingshuis."

MO: Hoe kwam u dan aan die opbouwwerkers?

Den Boogert: "In de jaren tachtig hebben wij een samenwerking opgezet met de opbouwwerkinstelling in Rotterdam, het RIO. Toen deze instelling ophield te bestaan is de samenwerking voortgezet met één van de opvolgers van het RIO: SONOR. Dit hebben wij zo aangepakt omdat we vakbekwame opbouwwerkers in huis wilden halen. Tijdens het experiment is er goed gekeken naar de inbedding van het opbouwwerk in de organisatie. Die positionering is een kernpunt aanzien van het functioneren van de opbouwwerkers. We kwamen uit op een kader waarbij de opbouwwerkers los van de directie van een woongebouw kwamen te staan en direct onder het bestuur van de

KVV vielen. Maandelijks worden de werkers gecoached door een medewerker van SONOR.

De doelen van het opbouwwerk zijn als volgt geformuleerd:

- * het bevorderen van contact en netwerkvorming,
- * het bevorderen van zelforganisatie,
- * belangenbehartiging, zowel als bewoner/consument binnen het woongebouw als in de directe omgeving van het woongebouw (de wijk).

Eigenlijk is het een soort 'ingebouwd opbouwwerk'.

Het experiment met en de vestiging van opbouwwerk in de instelling heeft ook betekenis gehad voor woningbouwcorporaties. Van de SOR (St. Ouderenhuisvesting Rotterdam) weten we dat deze ook op beperkte schaal opbouwwerkers gaat inzetten.

Behalve ten aanzien van het functioneringskader van de opbouwwerkers valt er ook nog wel wat op te merken over het financieringskader van opbouwwerk binnen een zorginstelling. Het experiment in De Sevenscamp is geëvalueerd door een externe onderzoeker (Dirk-Jan Haitsma van de Transfergroep Rotterdam e.o.), momenteel is hij in onze opdracht bezig een handleiding voor opbouwwerk in woongebouwen te schrijven. In januari 1997 hebben we naar aanleiding van ons 25-jarig bestaan een mini-symposium georganiseerd onder de titel 'Zorgpreventie door Opbouwwerk'. Op dit mini-symposium onthulde Haitsma enige voorlopige bevindingen, zoals de tevredenheid onder de bewoners (59% was zeer tevreden) en de bereidheid van bewoners om mee te betalen aan de voorziening opbouwwerk. Hieruit kwam naar voren dat 43% van de bewoners een geldelijke bijdrage uit eigen zak om opbouwwerk te financieren redelijk vond.

Aanvankelijk onttrokken wij de financiering aan de middelen die beschikbaar waren voor zorgvoorzieningen. Nadat wij begonnen waren met de afbouw van de intramurale component in ons voorzieningenpakket konden wij beschikken over een 'transmuraal budget'. Dit zijn gelden die wij toegekend hebben gekregen in het kader van de door de overheid gewenste substitutie. In de toekomst wordt onze dienstverlening gefinancierd via de AWBZ. Het is hierbij de grote vraag of opbouwwerk nog kan worden gefinancierd, het betreft hier immers geen individuele voorziening maar een collectieve. Op ons mini-symposium was ook Margreet Visscher van de Landelijke Organisatie Bewonerscommissies Bejaardenhuizen (LOBB) aanwezig. In haar reactie op de inhoud stelde zij dat opbouwwerk een uitstekende schakel vormt in de verandering van een zorghouding naar een welzijnshouding. Ook de Stedelijke Adviescommissie Ouderenbeleid heeft via de heer B.F. Bohré acte de presence gegeven op het mini-symposium. De SAO is onverdeeld positief over de bijdrage die het opbouwwerk levert ten aanzien van zorgpreventie." (Zie kader.)

MO: Wat heeft het opbouwwerk tot nu toe in uw instelling opgeleverd?

Wat zijn de meerwaarden?

Den Boogert: "Bij ons leeft de overtuiging dat opbouwwerk bezuinigingen oplevert. Binnen de doelgroep van de opbouwwerkers kwamen netwerken op gang van mensen die een beetje op elkaar gingen letten, waardoor de behoefte aan formele zorg stellig afnam. Maar dit is moeilijk aan te tonen, op papier. Een andere meerwaarde is de verandering van de sfeer in de woongebouwen:

- * er is een stevige bewonerscommissie gevormd;
- * er worden bewonerskrantjes gemaakt, ter bevordering van de onderlinge communicatie;
- * er vindt belangenbehartiging plaats (ten aanzien van huursubsidie, zorgpakketten, veiligheid), en de aansluiting met andere bewonersorganisaties in de wijk wordt bevorderd;
- * men probeert bewoners zich te laten spiegelen aan het 'gewone' leven in de wijk. Een voorbeeld hiervan is dat het welkomproject in de wijk ook toegankelijk is voor de tehuusbewoners. Zo komen nieuwe tehuusbewoners meteen in aanraking met 'nieuwelingen' in de wijk als geheel. De opbouwwerkers zorgen dat iedereen ook daadwerkelijk betrokken wordt, niet alleen die mensen die op het oog wel 'leuk' of aantrekkelijk lijken.

* ontmoeting wordt gestimuleerd, via de instelling van een barcommissie bv.

* er wordt goed samengewerkt met het sociaal-cultureel werk, gericht op gezondheidsvoorlichting, bewegen voor ouderen en allereerste cursussen.

Doelstelling is om bewoners meer zicht te geven op hun verantwoordelijkheden. Zowel instelling als bewoners zijn positief over opbouwwerk. Het zou erg zijn als de AWBZ dit werk niet zou financieren. Als de gemeentelijke het ook niet wil financieren, zie ik het somber in. We kunnen natuurlijk een deel van de benodigde middelen doorberekenen in de servicekosten, en een ander deel onttrekken aan de zorgpreventiepot, maar in bestaande gebouwen is het lastig om de financieringsstructuur te wijzigen. In nieuwe (te stichten) gebouwen is dat wel gemakkelijker. Hier ligt ook een schone taak voor zorgverzekeraars, laten die zich er ook vooral over buigen. Ondertussen zijn we bezig om twee nieuwe opbouwwerkers aan te trekken, zodat het totale aantal uit zal komen op vier (part-time) vakkrachten.

De KVV staat niet alleen in de zorg voor handhaving van het opbouwwerk binnen de instelling. Deze wordt gedeeld door de Stedelijke Adviescommissie Ouderenbeleid (Rotterdam) blijkens een advies van 31 januari 1997.

"Dit is ook nodig (profilering van de welzijnsfunctie in de semi- en intramurale zorg, FG.) omdat met de toegenomen zorgzwaarte van de bewoners van verzorgingshuizen, alsmede onderbrenging van verzorgingshuizen bij de AWBZ, de reeds ingezette overgang naar een meer medisch getint zorgmodel, met een nadruk op de efficiëntie en doelmatigheid van de zorgverlening, meer definitief wordt.

Duidelijk is dat het huidige sociaal georiënteerde maatschappelijke zorgmodel van verzorgingstehuizen gaandeweg verloren dreigt te gaan. En daarmee ontstaat verlies van attentie voor zaken die karakteristiek zijn voor ouderenzorg, zoals gerichte aandacht voor de maatschappelijke positie van ouderen, verlieservaringen op allerlei terreinen (van een krimpend toekomstperspectief tot aan verlies van competentie op één of meerdere levensgebieden en het wegvallen van dierbaren), onveiligheidsgevoelens, zingevingsvragen, participatie van (groepen) bewoners.

Het wegvallen van de maatschappelijke invalshoek van zorgverlening rechtvaardigt hernieuwde aandacht voor de leefwereld van ouderen. Voor ouderen die in semi- en intramurale settings verblijven, lijkt de inzet van opbouwwerk een prima invulling.

Voor dit type welzijn bestaat echter geen koopkrachtige vraag van bewoners, zodat niet te verwachten valt dat 'de markt' in deze leemte zal gaan voorzien. Het vergaet welzijn veelal als preventie: we vinden het allemaal o zo belangrijk, maar niemand wil er (veel) voor betalen.

Het siert de KVV dan ook dat zij, getuige haar experimenten op het gebied van opbouwwerk, in zo'n vroeg stadium op creatieve en tegelijk degelijke wijze heeft ingespeeld op de nieuwe werkelijkheid die nu aan het ontstaan is.

Dit neemt niet weg dat de KVV zich met de implementatie van haar succesvolle opbouwwerkexperiment gesteld zal zien voor een financieringsprobleem.

Immers de AWBZ kent alleen individuele toekenningen voor (de allernoodzakelijkste, ontdaan van welzijnsaspecten en dus sober gedefinieerde) zorg.

De AWBZ kent geen verstrekingen ten behoeve van collectieve voorzieningen, oftewel van die zijde valt weinig te verwachten voor de financiering van welzijnsachtige voorzieningen ten behoeve van het collectief, zoals het opbouwwerk van de KVV.

Gedurende de eerstkomende 4 jaar (nu nog maar 3 jaar, FG), de overgangperiode van de Wet op de Bejaardenzorg (WBO) naar de AWBZ waarin de bovengenoemde strikte AWBZ-eisen nog niet worden toegepast, kan het opbouwwerk in en rondom verzorgingshuizen wellicht veilig gesteld worden in het kader van de Transmurale Zorg geldstroom. De situatie daarna is onzeker. In het geval de middelen hiervoor wegvallen, ligt het voor de hand dat de (deel)gemeente(n) deze kosten voor hun rekening nemen.

Het gemeentelijk Beleidskader ('Ouderen in beeld') lijkt hiervoor aangrijpingspunten te bieden:

- 1) het zoveel mogelijk bevorderen van de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van de oudere en daarmee het zoveel mogelijk beperken van de afhankelijkheid (van zorg), zonder daarbij de minder vitale ouderen uit het oog te verliezen;
- 2) aandacht geven aan de ondersteuning en de bevordering van sociale netwerken;
- 3) vergroten van kennis en vaardigheden van ouderen, m.n. op terreinen die bijdragen aan (...) de participatie van ouderen;
- 4) gebruikmaken van de bij ouderen (...) beschikbare kennis en vaardigheden.

Op het laatste vooruitlopend zou er iets voor te zeggen zijn om de functionarissen opbouwwerk alvast extern te positioneren, bijvoorbeeld bij een deelgemeentelijke welzijnsinstelling.

Zo'n externe positionering kan bovendien een stimulans betekenen voor verbreding van dit opbouwwerk naar niet-intramurale wonende ouderen.

Aangezien de functie opbouwwerk in een zorgmilieu nog in een ontwikkelingsstadium verkeert, dient deze functie niet op een grote hoop te worden gegooid met ander welzijnswerk en is hierop gerichte professionele ondersteuning de eerste tijd onontbeerlijk."

Vitale Stad, een nieuw tijdschrift

Vitale Stad is een vakblad voor stedelijke vernieuwing en is de opvolger van het praktijkboek Sociale Vernieuwing. Vitale Stad heeft een brede redactie, bestaande uit mensen die hun sporen in het fysiek-technische, economische en sociale ten aanzien van wijk- en stedelijk beheer hebben verdiend. Dat betekent dat Vitale Stad ook breed georiënteerd is en streeft naar informatie over zowel de software als de hardware van stedelijke herstructurering. Enkele thema's uit het eerste nummer:

- * Rijk investeert in vitale steden. Extra geld echter ontoereikend.
- * Regisseren is verleiden. Interview met wethouder Margriet Meindersma van Zwolle.
- * Blij met de Bijlmer.
- * Armoede: een hedendaagse kwestie?
- * De corporatie als regisseur.
- * Plattelandsvernieuwing nieuwe stijl.
- * Stadsdebat brengt nog geen Zwanen in de Westersingel.
- * Nieuws & Agenda.

De verschuiving van de macht

Het Laboratorium Leefbaarheid organiseert op woensdagochtend 11 maart aanstaande tijdens de BouwRAI 98 een forumbijeenkomst over 'De verschuiving van de macht'. Professor Jan Willem Duyvendak verzorgt de aftrap door zijn visie op een geïntegreerde aanpak van leefbaarheid te geven. Aan het eind van zijn betoog poneert hij twee stellingen. Daarna zal onder aanvoering van Jaap Modder, NIROV, een confrontatie tussen twee panels plaatsvinden. Drie vertegenwoordigers van het rijksbeleid (VROM, VWS & BIZA) nemen het op tegen drie deskundigen uit de lokale praktijk. Ook de zaal krijgt de gelegenheid om mee te praten. Het uiteindelijke doel is om ideeën te genereren om de bestaande knelpunten uit de weg te helpen en een succesvolle aanpak van leefbaarheid te realiseren. Over de precieze inhoud van de forumbijeenkomst verwijzen we naar het artikel "Bewoners beheren zelf hun woonomgeving". Hiern is een verslag opgenomen van de expertmeeting die ter voorbereiding van deze forumbijeenkomst is georganiseerd door het Laboratorium.

De forumbijeenkomst vindt plaats in het RAI-congrescentrum te Amsterdam van 9.30 tot 12.00 uur.
Kosten: f 295,-
(NIROV-leden f 150,-). Voor minder draagkrachtigen is een gereduceerd tarief mogelijk.

**Informatie: drs. Janine Boers
tel. (070) 302 84 44.**

Het tweede nummer zal met name ingaan op economische aspecten van stedelijke vernieuwing, het derde nummer heeft 'sociale cohesie' als thema.

**Vitale Stad wordt uitgegeven door Samsom H.D. Tjeenk Willink bv en is te bestellen op nummer: 0172 - 466573,
(fax.: 0172 - 466577,
E-mail: openbest@samsom.nl.) Losse nummers kosten f 12,50.
Vitale Stad heeft 24 pagina's.**

De wijk naar de beurs

Donderdagmiddag 12 maart organiseert het NIROV tijdens de BouwRAI het seminar 'De wijk naar de beurs'. Het seminar heeft een experimenteel karakter en heeft tot doel met een andere bril naar de herstructureringsopgave te kijken en te komen tot nieuwe en inspirerende ideeën. Centraal staat de vraag of de wijk als beursgenoteerd vastgoedfonds fictie of een bruikbare inspiratiebron is om private partijen te verleiden tot investeringen in de wijk. Hoe kan de wijk weer aantrekkelijk worden gemaakt? Wat kunnen beslissers bij herontwikkeling van wijken leren van de strategie van beursgenoteerde bedrijven. Kan de wijk worden beschouwd als beurswaardering? De deelnemers aan het seminar treden op als beleggers. Deelnemers kunnen bij inschrijving een aandeel kopen in een bepaalde wijk. Tijdens het seminar worden twee wijken gepresenteerd met als doel de beleggers te interesseren voor aankoop van een wijktaandeel. Vervolgens worden de wijken door een panel van deskundigen beoordeeld. Aan het eind van de dag kopen de deelnemers hun finale aandeel en worden de uitkomsten van het beursoverzicht besproken.

Informatie: drs. Inge Drontmann (070) 302 84 25 en drs. Janine Boers (070) 302 84 44

Landelijk Centrum in Hongarije

Veel ambities - weinig middelen

Met een inwonertal van rond 10 miljoen telt Hongarije zeggende en schrijven 12 full-time opbouwwerkers. Vier van hen zijn in overheidssdienst, vier zijn verbonden aan de Community Service Foundation en vier werken als freelance consultant. Naast hen zijn er nog 76 werkers in de sociaal-culturele sector die opbouwwerk 'erbij' doen. Intussen hebben de laatste tien jaar 5 à 6.000 mensen op de een of andere wijze het vak geleerd. Voldoende potentieel dus, maar weinig emplooi. Gebrek aan financiële middelen is de belangrijkste factor. Maar ook het veel voorkomend wantrouwen jegens een 'maatschappelijk middenveld' speelt een rol.

Beroepsopvattingen over het opbouwwerk in Hongarije wijken nauwelijks af van die in Nederland. Oogmerk is, grosso modo, het stimuleren van democratische zelforganisatie en samenwerking in lokale gemeenschappen; het assisteren bij in eigen beheer identificeren van lokale behoeften en het onderkennen en versterken van gemeenschappelijke belangen. Maar anders dan bij ons blijkt dat veel Hongaren meer fiducia hebben in democratisch gekozen lokale overheden, dan in minder grijpbare middenvelders. Aan het recente verleden, waarbij 'de partij' in zekere zin een dergelijke middenveld-rol vervulde, heeft men veelal geen beste herinneringen. Reden waarom het opbouwwerk nog maar matig wordt geaccepteerd.

De HACD

Het Hongaars Centrum voor Samenlevingsopbouw te Boedapest (Közösségfejlesztők Egyesülete, in het Engels Hungarian Association for Community Development, HACD), in 1989 opgericht, heeft zich ten doel gesteld het opbouwwerk theoretisch en praktisch te versterken en te promoten. Over het hele land heeft de ver-

enging ongeveer 150 leden afkomstig uit de brede maatschappelijke sector. Naast opbouwwerkers ook burgemeesters, gemeenteraadsleden, maatschappelijk werkers, cultureel werkers, kerkelijke functionarissen e.a. Het bureau zelf moet het voornamelijk hebben van vrijwilligers; het wordt geleid door één administratief secretaris.

De HACD beoogt de versterking van de civil society in ruime zin. Het gaat om het stimuleren van activiteiten in de eigen woon- en leefomgeving op het gebied van sociale aangelegenheden, milieubescherming, gezondheidszorg en -preventie, lokale communicatie, gehandicaptenzorg, verbetering van stedelijke en plattelandsgebieden, economische ontwikkeling, onderwijs en - over de hele linie - democratisering. Kortom: naast zorg en welzijn wordt gefocussed op actief burgerschap.

Om dit alles te bereiken tracht het Centrum het concept samenlevingsopbouw inhoud te geven en uit te dragen. Ze probeert het opbouw-ambacht nader te profileren langs de weg van cursussen, seminars, conferenties en studiereizen. Informatie wordt verspreid d.m.v. de eigen periodiek Parola, een serie methodologische en theoretische studies getiteld Parole Cahiers, de lokale omroep van Boedapest en een data bank. Specifiek is de assistentie bij het op private basis beheren van voormalige overheidsinstellingen, zoals sociaal-culturele centra.

Samengevat niet de HACD zich met name op:

- netwerk-ontwikkeling (beroepsidentiteit)
- lokale communicatie-bevordering (media)
- verbetering van informatie-toegankelijkheid (data bank)
- actie-gerichte training (met behulp van het Civil College - waarover hierna)

- promotie van intersectorale partnerschappen (Partnership Service).

Om dit alles te behappen heeft de associatie een viertal organisaties in het leven geroepen, te weten:

- * Community Service Foundation. Ze houdt zich bezig met het runnen van regionale instellingen voor samenlevingsopbouw d.m.v. de inzet van opbouwwerkers.
- * Intercommunity Foundation. Beheer van de Data Bank en van de Partnership Service.
- * Foundation for Civil Radios. Ondersteuning van lokale omroepen.
- * Civil College Foundation. Gericht op de training van middenveld-actoren in brede zin.

Het Civil Kollégium

De Civil College Foundation in Hongarije is een particuliere organisatie, eind 1994 via de HACD door een aantal opbouwwerkers gesticht. Zij lieten zich leiden door de volgende overwegingen:

- Na de val van het communisme (1989) kwam de uitdaging tot 'locale actie' als maatschappelijke prioriteit scherp naar voren. Maar al spoedig realiseerde men zich dat, door een gebrek aan democratische tradities, de vereiste deskundigheid nogal wat te wensen overliet. Deze lacune tekende zich vooral in de kleinere dorpen af.
- Faciliteiten voor op de nieuwe werkelijkheid toegesneden trainingcursussen waren er verre van voldoende.
- Autochtone dorpsbewoners zijn maar moeilijk tot het volgen van (bij)scholing te bewegen, behalve als ze vrij spoedig praktische resultaten zien.
- Bestaande trainingen waren veelal slechts gericht op al gemotiveerde lieden met eigen intenties, zonder bereidheid of vaardigheid om hun traingservaringen met lokale mensen te delen.

MO-Samenlevingsopbouw
Antw. nr. 10740
2501 WB Den Haag

Geen
Porto

- vertrouwd raken met bestaande organisaties (NGOs) in de regio

- de oprichting van nieuwe NGOs stimuleren

- eraan meewerken dat NGOs hun doeleinden kunnen realiseren via democratische samenwerking, in geformaliseerde verhouding tot de lokale autoriteiten. Dit houdt in, dat het College helpt de kloof te overbruggen tussen NGOs en de lokale besturen, wijzend op de noodzaak van burgerparticipatie en belangenbehartiging en op de wenselijkheid van partnerschapvorming tussen beide sferen.

Het College wil een en ander bereiken door het entameren van opbouwprojecten en door een aanbod van kleinschalige trainingsfaciliteiten.

Doelgroepen

De cursussen zijn met name bedoeld voor:

- Bewoners, deelnemers in lokale projecten. In de eerste plaats diegenen die al enige ervaring hebben met een vorm van lokale actie en die al gemotiveerd zijn om kennis op te doen om projecten te kunnen realiseren, conflicten op te lossen etc.
- NGO-leiders en vertegenwoordigers van kleine regio's en van minderheden (zigeuners, werklozen, jongeren). Ook hier voorkeur voor

- IV Training voor vrije lokale media.
- V Training voor de ontwikkeling van lokale economie.
- VI Regionale training: voor lokale autoriteiten, NGOs en bedrijfsleven.

De Civil College Foundation beschikt over een staf van 18 hoog opgeleide opbouwwerkers van academisch niveau en met ruime project- en trainingservaring. Waar nodig kan de staf een beroep doen op deskundigen uit de sferen van lokaal bestuur, NGOs, planning, economie en bedrijfsleven, met cursorische danwel ervaringsdeskundigheid.

Rol van de HACD in het College project
Als gezegd is de Hungarian Association de stichtster van het Civil Kollégium. Het paste in de centrale oogmerken van de HACD:

- netwerk-ontwikkeling
  - bevordering van de ontwikkeling van lokale media
  - informatie-garing en -spreiding
  - training voor opbouwwerk en lokaal leiderschap.
- In de eerste jaren nam de HACD zelf diverse cursussen ter hand. Gaandeweg constateerde men echter, dat het beter was de activiteiten over te dagen aan een onafhankelijke

gedane

le wereld:
nsulenten,

10 middel-
opgezet,
sisten.
uur; mid-
ng: in

nd gere-
en bij
e gecreëer-
vormt
rwerkers in
est. In al
projecten,
et behulp
O-sector,
ce, die
s en

e onder-
rijwilligers

van lokale

Het Combined European Bureau for Social Development [CEBSD] is een trefpunt van opbouwwerkorganisaties in elf Europese landen. Het beoogt:

- gezamenlijk projecten te entameren
- gemeenschappelijke thema's en issues te identificeren
- opbouwwerk en maatschappelijke ontwikkeling te bevorderen
- gedeelde ideeën kenbaar te maken aan beleidmakers en praktijkwerkers.

Recent was het CEBSD betrokken bij de conferentie No Europe without us (Den Haag) en publiceerde het het cahier Social inclusion and Citizenship in Europe [ook verschenen in het Frans: l'Insertion sociale et la citoyenneté en Europe en het Hongaars: Társadalomhoz tartozás és állampolgárság Európában].

De jongste Bureau-bijeenkomst vond plaats in Hongarije, waarbij rond een tweedaags seminar met 50 opbouwwerkers in het bijzonder werd kennisgenomen van de activiteiten in het raam van het Civil Kollégium, het trainingscentrum van de Hongaarse CEBSD-partner.

Op deze pagina's daarover enige reflecties.

instantie. Vandaar de vestiging, in 1994, van de Civil College Foundation, waarvan het bestuur voornamelijk wordt gevormd door geroutineerde trainingsdeskundigen.

Landelijk Centrum

Veel ambities - weinig middelen

Met een inwonertal van rond 10 miljoen telt Hongarije zegen en schrijven 12 full-time opbouwwerkers. Vier van hen zijn in overheidsdienst, vier zijn verbonden aan de Community Service Foundation en vier werken als freelance consulent. Naast hen zijn er nog 76 werkers in de sociaal-culturele sector die opbouwwerk 'erbij' doen. Intussen hebben de laatste tien jaar 5 à 6.000 mensen op de een of andere wijze het vak geleerd. Voldoende potentieel dus, maar weinig emplooi. Gebrek aan financiële middelen is de belangrijkste factor. Maar ook het veel voorkomend wantrouwen jegens een 'maatschappelijk middenveld' speelt een rol.

Beroepsopvattingen over het opbouwwerk in Hongarije wijken nauwelijks af van die in Nederland. Oogmerk is, grosso modo, het stimuleren van democratische zelforganisatie en samenwerking in lokale gemeenschappen; het assisteren bij in eigen beheer identificeren van lokale behoeften en het onderkennen en versterken van gemeenschappelijke belangen. Maar anders dan bij ons blijkt dat veel Hongaren meer fiducia hebben in democratisch gekozen lokale overheden, dan in minder grijpbare middenvelders. Aan het recente verleden, waarbij 'de partij' in zekere zin een dergelijke middenveld-rol vervulde, heeft men veelal geen beste herinneringen. Reden waarom het opbouwwerk nog maar matig wordt geaccepteerd.

De HACD

Het Hongaars Centrum voor Samenlevingsopbouw te Boedapest (Közösségfejlesztők Egyesülete, in het Engels Hungarian Association for Community Development, HACD), in 1989 opgericht, heeft zich ten doel gesteld het opbouwwerk theoretisch en praktisch te versterken en te promoten. Over het hele land heeft de ver-

eniging onder andere een brede maatschappelijke opbouwwerkzaamheden gemeenteraden, culturele werkers, cultu- rissen e.a. In samenwerking met andere organisaties heeft geleid door

De HACD is een maatschappelijke organisatie in Nederland. Het richt zich op de realisatie van actieve leefomgevingen

gelegenheden, milieubescherming, gezondheidszorg en -preventie, lokale communicatie, gehandicaptenzorg, verbetering van stedelijke en plattelandsgebieden, economische ontwikkeling, onderwijs en - over de hele linie - democratisering. Kortom: naast zorg en welzijn wordt gefocussed op actief burgerschap. Om dit alles te bereiken tracht het Centrum het concept samenlevingsopbouw inhoud te geven en uit te dragen. Ze probeert het opbouw-ambacht nader te profileren langs de weg van cursussen, seminars, conferenties en studiereizen. Informatie wordt verspreid d.m.v. de eigen periodiek Parola, een serie methodologische en theoretische studies getiteld Parole Cahiers, de lokale omroep van Boedapest en een data bank. Specifiek is de assistentie bij het op private basis beheren van voormalige overheidsinstellingen, zoals sociaal-culturele centra.

Samengevat richt de HACD zich met name op:

- netwerk-ontwikkeling (beroepsidentiteit)
- lokale communicatie-bevordering (media)
- verbetering van informatie-toegankelijkheid (data bank)
- actie-gerichte training (met behulp van het Civil College - waarover hierna)

Ik wil een nieuwe abonnee aanmelden:

Naam nieuwe abonnee:

Adres:

Tel.nr.:

factuuradres:

Naam instelling:

Straatnaam:

Postcode:

Woonplaats:

Antwoordkaart

van lokale omroepen.

- * Civil College Foundation. Gericht op de training van middenveld-actoren in brede zin.

Het Civil Kollégium

De Civil College Foundation in Hongarije is een particuliere organisatie, eind 1994 via de HACD door een aantal opbouwwerkers gesticht. Zij lieten zich leiden door de volgende overwegingen.

- Na de val van het communisme (1989) kwam de uitdaging tot 'locale actie' als maatschappelijke prioriteit scherp naar voren. Maar al spoedig realiseerde men zich dat, door een gebrek aan democratische tradities, de vereiste deskundigheid nogal wat te wensen overliet. Deze lacune tekende zich vooral in de kleinere dorpen af.
- Faciliteiten voor op de nieuwe werkelijkheid toegesneden trainingcursussen waren er verre van voldoende.
- Autochtone dorpsbewoners zijn maar moeilijk tot het volgen van (bij)scholing te bewegen, behalve als ze vrij spoedig praktische resultaten zien.
- Bestaande trainingen waren veelal slechts gericht op al gemotiveerde lieden met eigen intenties, zonder bereidheid of vaardigheid om hun traingservaringen met lokale mensen te delen.

MO

Samenlevingsopbouw

Ik wil een gratis proefnummer ontvangen

Naam:

Adres:

Tel.nr:

Antwoordkaart

- vertrouwd raken met bestaande organisaties (NGOs) in de regio

- de oprichting van nieuwe NGOs stimuleren

- eraan meewerken dat NGOs hun doeleinden kunnen realiseren via democratische samenwerking, in geformaliseerde verhouding tot de lokale autoriteiten. Dit houdt in, dat het College helpt de kloof te overbruggen tussen NGOs en de lokale besturen, wijzend op de noodzaak van burgerparticipatie en belangenbehartiging en op de wenselijkheid van partnerschapvorming tussen beide sferen.

Het College wil een en ander bereiken door het entameren van opbouwprojecten en door een aanbod van kleinschalige trainingsfaciliteiten.

Doelgroepen

De cursussen zijn met name bedoeld voor:

- Bewoners, deelnemers in lokale projecten. In de eerste plaats diegenen die al enige ervaring hebben met een vorm van lokale actie en die al gemotiveerd zijn om kennis op te doen om projecten te kunnen realiseren, conflicten op te lossen etc.
- NGO-leiders en vertegenwoordigers van kleine regio's en van minderheden (zigeuners, werklozen, jongeren). Ook hier voorkeur voor

- IV Training voor vrije lokale media.
- V Training voor de ontwikkeling van lokale economie.
- VI Regionale training: voor lokale autoriteiten, NGOs en bedrijfsleven.

De Civil College Foundation beschikt over een staf van 18 hoog opgeleide opbouwwerkers van academisch niveau en met ruime project- en trainingservaring. Waar nodig kan de staf een beroep doen op deskundigen uit de sferen van lokaal bestuur, NGOs, planning, economie en bedrijfsleven, met cursorische danwel ervaringsdeskundigheid.

Rol van de HACD in het College project
Als gezegd is de Hungarian Association de stichtster van het Civil Kollégium. Het paste in de centrale oogmerken van de HACD:

- netwerk-ontwikkeling
  - bevordering van de ontwikkeling van lokale media
  - informatie-garing en -spreiding
  - training voor opbouwwerk en lokaal leiderschap.
- In de eerste jaren nam de HACD zelf diverse cursussen ter hand. Gaandeweg constateerde men echter, dat het beter was de activiteiten over te dagen aan een onafhankelijke

Het Combined European Bureau for Social Development [CEBSD] is een trefpunt van opbouwwerkorganisaties in elf Europese landen. Het beoogt:

- gezamenlijk projecten te entameren
- gemeenschappelijke thema's en issues te identificeren
- opbouwwerk en maatschappelijke ontwikkeling te bevorderen
- gedeelde ideeën kenbaar te maken aan beleidmakers en praktijkwerkers.

Recent was het CEBSD betrokken bij de conferentie No Europe without us (Den Haag) en publiceerde het het cahier Social inclusion and Citizenship in Europe [ook verschenen in het Frans: l'insertion sociale et la citoyenneté en Europe en het Hongaars: Társadalomhoz tartozás és állampolgáriság Európában].

De jongste Bureau-bijeenkomst vond plaats in Hongarije, waarbij rond een tweedaags seminar met 50 opbouwwerkers in het bijzonder werd kennisgenomen van de activiteiten in het raam van het Civil Kollégium, het trainingscentrum van de Hongaarse CEBSD-partner.

Op deze pagina's daarover enige reflecties.

instantie. Vandaar de vestiging, in 1994, van de Civil College Foundation, waarvan het bestuur voornamelijk wordt gevormd door geroutineerde trainingsdeskundigen.

door Fred Stafleu, CEBSD

Landelijk Centrum

Veel ambities - weinig middelen

Met een inwonertal van rond 10 miljoen telt Hongarije zeggende en schrijven 12 full-time opbouwwerkers. Vier van hen zijn in overheidsservice, vier zijn verbonden aan de Community Service Foundation en vier werken als freelance consultant. Naast hen zijn er nog 76 werkers in de sociaal-culturele sector die opbouwwerk 'erbij' doen. Intussen hebben de laatste tien jaar 5 à 6.000 mensen op de een of andere wijze het vak geleerd. Voldoende potentieel dus, maar weinig emplooi. Gebrek aan financiële middelen is de belangrijkste factor. Maar ook het veel voorkomend wantrouwen jegens een 'maatschappelijk middenveld' speelt een rol.

Beroepsopvattingen over het opbouwwerk in Hongarije wijken nauwelijks af van die in Nederland. Oogmerk is, grosso modo, het stimuleren van democratische zelforganisatie en samenwerking in lokale gemeenschappen; het assisteren bij in eigen beheer identificeren van lokale behoeften en het onderkennen en versterken van gemeenschappelijke belangen. Maar anders dan bij ons blijkt dat veel Hongaren meer fiducia hebben in democratisch gekozen lokale overheden, dan in minder grijpbare middenvelders. Aan het recente verleden, waarbij 'de partij' in zekere zin een dergelijke middenveld-rol vervulde, heeft men veelal geen beste herinneringen. Reden waarom het opbouwwerk nog maar matig wordt geaccepteerd.

De HACD

Het Hongaars Centrum voor Samenlevingsopbouw te Boedapest (Közösségfejlesztők Egyesülete, in het Engels Hungarian Association for Community Development, HACD), in 1989 opgericht, heeft zich ten doel gesteld het opbouwwerk theoretisch en praktisch te versterken en te promoten. Over het hele land heeft de ver-

eniging een brede maatschappelijke opbouwwerkzaamheden gemeentelijke werkers, cultuur en sport, problemen en gemeenschappelijk heilzaam geleid de

De HACD is een society in de zin van aangenomen leefomge-

gelegenheden, milieubescherming, gezondheidszorg en -preventie, lokale communicatie, gehandicaptenzorg, verbetering van stedelijke en plattelandsgebieden, economische ontwikkeling, onderwijs en - over de hele linie - democratisering. Kortom: naast zorg en welzijn wordt gefocussed op actief burgerschap. Om dit alles te bereiken tracht het Centrum het concept samenlevingsopbouw inhoud te geven en uit te dragen. Ze probeert het opbouw-ambacht nader te profileren langs de weg van cursussen, seminars, conferenties en studiereizen. Informatie wordt verspreid d.m.v. de eigen periodiek Parola, een serie methodologische en theoretische studies getiteld Parole Cahiers, de lokale omroep van Boedapest en een data bank. Specifiek is de assistentie bij het op private basis beheren van voormalige overheidsinstellingen, zoals sociaal-culturele centra

Samengevat richt de HACD zich met name op:

- netwerk-ontwikkeling (beroepsidentiteit)
- lokale communicatie-bevordering (media)
- verbetering van informatie-toegankelijkheid (data bank)
- actie-gerichte training (met behulp van het Civil College - waarover hierna)

MO-Samenlevingsopbouw
Antw. nr. 10740
2501 WB Den Haag

Geen
Porto

van lokale omroepen.

- * Civil College Foundation. Gericht op de training van middenveld-actoren in brede zin.

Het Civil Kollégium

De Civil College Foundation in Hongarije is een particuliere organisatie, eind 1994 via de HACD door een aantal opbouwwerkers gesticht. Zij lieten zich leiden door de volgende overwegingen.

- Na de val van het communisme (1989) kwam de uitdaging tot 'locale actie' als maatschappelijke prioriteit scherp naar voren. Maar al spoedig realiseerde men zich dat, door een gebrek aan democratische tradities, de vereiste deskundigheid nogal wat te wensen overliet. Deze lacune tekende zich vooral in de kleinere dorpen af.
- Faciliteiten voor op de nieuwe werkelijkheid toegesneden trainingcursussen waren er verre van voldoende.
- Autochtone dorpsbewoners zijn maar moeilijk tot het volgen van (bijscholing te bewegen, behalve als ze vrij spoedig praktische resultaten zien.
- Bestaande trainingen waren veelal slechts gericht op al gemotiveerde lieden met eigen intenties, zonder bereidheid of vaardigheid om hun traingservaringen met lokale mensen te delen.

Primaire oogmerk van het Civil College is de democratische vaardigheden van deelnemers aan lokale actie via het aanbieden van cursusmateriaal en van trainingsmodellen te ontwikkelen.

Om dit op professionele wijze te kunnen waarmaken is het Kollégium een partnerschap aangegaan met het Northern College in Barnsley, Engeland.

Kunbábony

Gelet op het uitgangspunt dat de training dicht bij de lokale gemeenschap moest worden vormgegeven, is als vestigingsplaats van het College niet gekozen voor Boedapest (of een andere stad), maar voor een dorp, ca 70 km zuidelijk van de hoofdstad. Kunbábony, geheel argarisch, telt slechts 400 inwoners en is redelijk centraal in het land gelegen. Een praktisch punt was, dat er een klein schoolgebouw vrijkwam dat zich leende voor renovatie en aanpassing. Dat is met inzet van uitsluitend vrijwilligers, o.a. studenten uit Boedapest én dorpsbewoners, gebeurd. Een pluspunt was dat de bevolking emotioneel erg aan de school gehecht was; men wilde het graag uit de handen van projectontwikkelaars houden. Als sociaal trainingscentrum kon het gemakkelijk z'n functie als regionaal cultureel ontmoetingscentrum behouden.

De doelen van het Civil College zijn:

- vertrouwd raken met bestaande organisaties (NGOs) in de regio
  - de oprichting van nieuwe NGOs stimuleren
  - eraan meewerken dat NGOs hun doeleinden kunnen realiseren via democratische samenwerking, in geformaliseerde verhouding tot de lokale autoriteiten. Dit houdt in, dat het College helpt de kloof te overbruggen tussen NGOs en de lokale besturen, wijzend op de noodzaak van burgerparticipatie en belangenbehartiging en op de wenselijkheid van partnerschapvorming tussen beide sferen.
- Het College wil een en ander bereiken door het entameren van bouwprojecten en door een aanbod van kleinschalige trainingsfaciliteiten.

Doelgroepen

- De cursussen zijn met name bedoeld voor:
- Bewoners, deelnemers in lokale projecten. In de eerste plaats diegenen die al enige ervaring hebben met een vorm van lokale actie en die al gemotiveerd zijn om kennis op te doen om projecten te kunnen realiseren, conflicten op te lossen etc.
  - NGO-leiders en vertegenwoordigers van kleine regio's en van minderheden (zigeuners, werklozen, jongeren). Ook hier voorkeur voor

mensen die met anderen reeds opgedane ervaringen kunnen uitwisselen.

- Experts en organisaties uit de civiele wereld: regionale managers, landbouwconsulenten, burgemeesters, ambtenaren, e.d.
- Voor 1997 waren 20 kortlopende, 10 middel-lange en 2 langetermijn cursussen opgezet, met een totaal-bereik van 640 cursisten. (Kort betekent: 1 week-end of 16 uur; middellang: 5 week-ends of 80 uur; lang: in vakantieperiodes, 168 uur).
- Deelnemers worden uit het hele land gerecrueteerd; regionale instanties helpen bij selectie en toelevering. De daartoe gecreëerde Community Service Foundation vormt een nationaal netwerk van opbouwwerkers in een negental regio's en in Boedapest. In al die plaatsen werkt ze d.m.v. lokale projecten, onafhankelijke lokale media en met behulp van databases betreffende de NGO-sector, alsook d.m.v. de Partnership Service, die relaties legt tussen overheid, NGOs en bedrijfsleven.

De training

- Bij de cursussen vallen zes typen te onderscheiden:
- I Community training, resp. voor vrijwilligers en voor beroepskrachten.
  - II Training voor vertegenwoordigers van lokale NGOs.
  - III Training voor lokale bestuurders.
  - IV Training voor vrije lokale media.
  - V Training voor de ontwikkeling van lokale economie.
  - VI Regionale training: voor lokale autoriteiten, NGOs en bedrijfsleven.

De Civil College Foundation beschikt over een staf van 18 hoog opgeleide opbouwwerkers van academisch niveau en met ruime project- en trainingservaring.

Waar nodig kan de staf een beroep doen op deskundigen uit de sferen van lokaal bestuur, NGOs, planning, economie en bedrijfsleven, met cursorische danwel ervaringsdeskundigheid.

Rol van de HACD in het College project
Als gezegd is de Hungarian Association de stichtster van het Civil Kollégium. Het paste in de centrale oogmerken van de HACD:

- netwerk-ontwikkeling
  - bevordering van de ontwikkeling van lokale media
  - informatie-garing en -spreiding
  - training voor opbouwwerk en lokaal leiderschap.
- In de eerste jaren nam de HACD zelf diverse cursussen ter hand. Gaandeweg constateerde men echter, dat het beter was de activiteiten over te dragen aan een onafhankelijke

Het Combined European Bureau for Social Development (CEBSD) is een trefpunt van opbouwwerkorganisaties in elf Europese landen. Het beoogt:

- gezamenlijk projecten te entameren
- gemeenschappelijke thema's en issues te identificeren
- opbouwwerk en maatschappelijke ontwikkeling te bevorderen
- gedeelde ideeën kenbaar te maken aan beleidsmakers en praktijkwerkers.

Recent was het CEBSD betrokken bij de conferentie No Europe without us (Den Haag) en publiceerde het het cahier Social inclusion and Citizenship in Europe [ook verschenen in het Frans: l'Insertion sociale et la citoyenneté en Europe en het Hongaars: Társadalomhoz tartozás és állampolgáriság Európában].

De jongste Bureau-bijeenkomst vond plaats in Hongarije, waarbij rond een tweedaags seminar met 50 opbouwwerkers in het bijzonder werd kennisgenomen van de activiteiten in het raam van het Civil Kollégium, het trainingscentrum van de Hongaarse CEBSD-partner.

Op deze pagina's daarover enige reflecties.

instantie. Vandaar de vestiging, in 1994, van de Civil College Foundation, waarvan het bestuur voornamelijk wordt gevormd door geroutineerde trainingsdeskundigen.

Bewoners beheren zelf hun woonomgeving: kan dat?

door Chris Veldhuysen

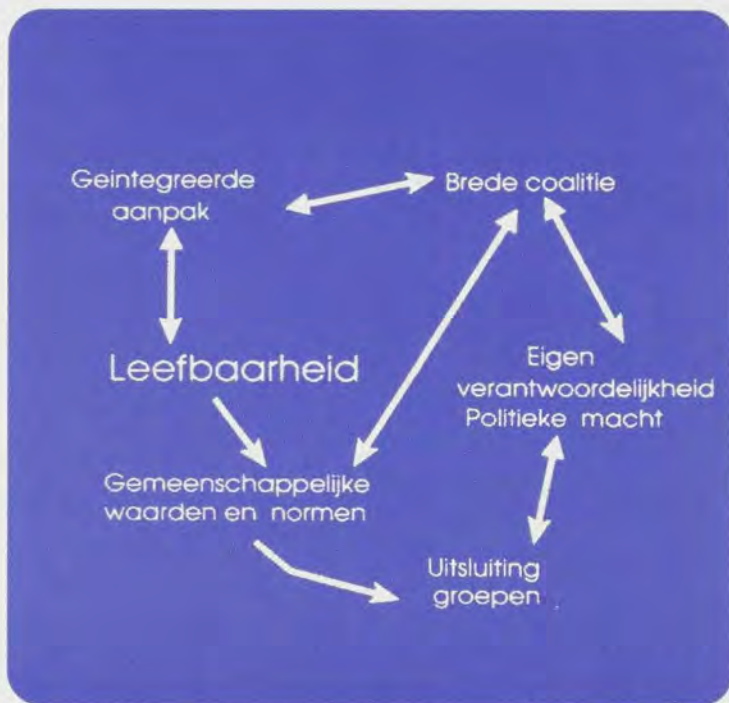
In een werkelijk geïntegreerde aanpak van leefbaarheid moeten partijen buiten de grenzen van hun eigen verantwoordelijkheden kunnen treden. Dat was een van de uitdagende stellingen die tijdens een expertmeeting van het Laboratorium Leefbaarheid aan bod kwam.

Onder de titel 'De verschuiving van de macht' organiseerde het Laboratorium op 9 december 1997 een bijeenkomst over de macht van bewoners in het beheren van hun woonomgeving. De expertmeeting werd ingeleid door Gerard van Otterloo, voorzitter van het Laboratorium. Als opponent trad Eisse Kalk van het Instituut voor Publiek en Politiek, IPP, op. In twee werkgroepen werd verder over de inleidingen gediscussieerd.

Verschuiving van macht

Volgens Gerard van Otterloo is de invulling van het begrip leefbaarheid sterk afhankelijk van het deelprobleem waarmee men op dat moment worstelt. In Engeland is het onderwerp een belangrijk thema cq. sleutel in de aanpak van sociale cohesie en leefbaarheid, terwijl in Nederland het beheer van de woonomgeving nu sterk centraal staat. Behalve de inhoud van het begrip verschuift ook de aanpak van leefbaarheid in de tijd. Zo vindt er een overgang plaats van een probleemgerichte aanpak naar een integrale benadering. Maar - volgens van Otterloo - duidt dit meer op een multi-sectorale aanpak, waarbij de overheid de centrale regie verzorgt. Een werkelijk integrale aanpak is een meer van onderop vorm gegeven aanpak waarbij bewoners en professionals in de wijk over de grenzen van het eigen belang en hun eigen werk heen kijken en een bredere verantwoordelijkheid oppakken. Partijen moeten ook de consequenties van deze verantwoordelijkheden en de uitkomsten van de processen dragen.

In de benadering van van Otterloo staat het begrip coalities centraal. Een geïntegreerde aanpak (zie schema) kan alleen gestalte krijgen wanneer bewoners en professionals in

de wijk op basis van gemeenschappelijke waarden en normen coalities sluiten. Het moet hen daarmee het draagvlak verlenen voor het realiseren van gemeenschappelijke doelstellingen. Dergelijke coalities kunnen de basis zijn voor een aanpak, gericht op 'empowerment' van de bewoners. Het gaat dan uitdrukkelijk ook om politieke macht en sociaal-economische kansen en mogelijkheden.

In Amerika kent men de Common Interested Development. Het gaat hier om een (elitaire) woonwijk, waarbij de bewoners gezamenlijk eigenaar zijn van de openbare ruimte. Het is een uiterst effectieve aanpak om de woonomgeving mooi, schoon en veilig te houden. Tegelijkertijd is duidelijk dat een dergelijke aanpak ook sociale uitsluiting legitimeert, immers men moet aan de norm van de zittende bewoners voldoen. Toch zie je ook in Nederland aanzetten in deze richting, bijvoorbeeld bij vakantieparken, waar de bungalows particulier bezit zijn, maar een centra-

le organisatie voor de verhuur en het beheer zorgt. Men kan ook denken aan buurtcorporaties, waarbij de bewoners, huurders en/of eigenaren, gezamenlijk de woonomgeving beheren. De stadsvernieuwing in Rotterdam in de jaren zeventig kon trouwens voortvarend worden opgepakt omdat het centrale bestuur de moed had de beslissingsbevoegdheden vergaand te decentraliseren.

Wisselende coalities

Voor Eisse Kalk, die als opponent optrad, was de summier weergegeven aanpak van van Otterloo moeilijk realiseerbaar. De aanpak van leefbaarheid vanuit de buurt zelf, zonder hulp van buitenaf, is een mooi streven, maar is nauwelijks realiseerbaar. Neem als voorbeeld de ervaringen in Amsterdam. De roep om meer 'macht naar de wijken' is vertaald in de ontwikkeling van stadsdelen. En, hoewel de macht daarmee inderdaad naar de wijken toe verschoven is, is deze in de beleving van de burger niet wezenlijk ver-

anderd. De besluitvorming vindt in zijn ogen nog steeds 'elders' plaats.

In de discussies rondom het proeftuinenproject van het grote stedenbeleid stelde Jan Willem Duyvendak de volgende aandachtspunten centraal:

1. Op welke identiteit worden mensen aangesproken? Als werknemer, bewoner, vader, automobilist, consument, etc.
2. Is er aandacht voor de diverse vormen van betrokkenheid. De een toont zijn of haar commitment op een heel andere wijze dan de ander. Dat kan ook betekenen dat de actieven de betrokkenheid van de niet-actieven belemmeren.

Eisse Kalk kon zich goed vinden in deze twee centrale vragen. Initiatieven vanuit de bevolking -zo is zijn ervaring- komen vaak uit heel verschillende hoeken voort. Niet centraal, niet integraal, maar in wisselende coalities. De strijd om de politieke macht lijkt daarbij vaak een achterhoede gevecht, het gaat veel meer om de koers van de maatschappelijke organisaties.

Toch is het zeker mogelijk om met coalities in de wijk positieve resultaten te behalen. In Wageningen heeft een buurtcomité een eigen aanpak ontwikkeld en toen dat te duur bleek, heeft zij ook zelf bezuinigingen daarop doorgevoerd. De gemeente stuurt dan wel, maar blijft op afstand en draagt een deel van de verantwoordelijkheid over naar de buurt. In Deventer zijn door 20 wijken evenzovele deelplannen gemaakt, welke door de gemeente zijn geaccepteerd en samengevoegd tot één integraal plan. De overheid heeft echter wel de verantwoordelijkheid voor de levering van de noodzakelijke randvoorwaarden voor dergelijke projecten. En dat gaat niet altijd soepel. Bestuur, ambtenarij en burgers hebben maar al te vaak een verschillende agenda. Wat nodig is een eerlijke afweging. En dat kan gerealiseerd worden als de gemeente de taak als vertegenwoordiger van de burger serieus neemt en de ruimte schept voor initiatieven van de bevolking. Dat vergt een open oog voor de wisselende coalities.

De werkgroepen aan het woord

In de werkgroepen werd zowel enthousiast als terughoudend op de beide inleidingen gereageerd. Er werden diverse kantekeningen geplaatst. Zo werd opgemerkt dat bij leefbaarheid het begrip "macht" betrekking heeft op de verdeling van middelen en de mogelijkheden om iets gerealiseerd te krijgen. Veel bij leefbaarheid betrokken partijen zijn maatschappelijke instituties. Wat nodig is, is revitalisering van dit zogenaamde "maatschappelijke middenveld". Meer macht bij het maatschappelijk middenveld?

In de wijk Vrieheid, gemeente Heerlen, is door de verkoop van woningen aan bewoners - ook mensen met een minimaal inkomen - meer "macht" in handen gekomen van bewoners in de vorm van een vereniging van eigenaren. Daarbij is niet zozeer sprake van overdracht van middelen en verantwoordelijkheden, maar wel van uitbesteding. Wel is het zo dat men sterk gericht is op de fysieke leefomgeving, en niet zozeer op sociale aspecten van leefbaarheid. Niet alleen het nadenken over verschuiving van macht is interessant, maar ook de gedachte om over uitrust van prestaties en probleemoplossingen tussen de verschillende organisaties te spreken. Als - kleinschalig - voorbeeld werd het "opzoemeren"

genoemd. Door middel van activiteiten en festiviteiten wordt gewerkt aan de versterking van de sociale cohesie en de aanpak van problemen (bv vuil). Door middel van het competitie-element en het belonen van goede initiatieven in de aanpak kan uitrust van prestaties tussen verschillende partijen plaatsvinden, zoals tussen bewoners en overheid.

Coalities hoeven ook niet per se een vaste samenstelling te hebben, maar kunnen ingesteld en weer ontbonden worden rondom opkomende en verdwijnende issues. Daarbij dienen de partijen binnen de coalitie het probleem van zoveel mogelijk kanten te benaderen en moet geïnvesteerd worden in het begrijpen van elkaars doelen.

De positie van bewoners

In de werkgroepen is veel gesproken over de positie van bewoners. Is het bijvoorbeeld realistisch om te verwachten dat participatie van burgers op grote schaal kan plaatsvinden? Mensen participeren al meer dan vroeger in maatschappelijke processen en instellingen. Mensen klagen zelfs over het appél dat steeds wordt gedaan op hun 'participatieplicht'. De kans is groot dat burgers hun 'participatieplichten' willen afkopen. Het is ook van belang dat de ervaringswerelden van de verschillende professionals en bewoners aan elkaar gekoppeld worden. De professionals kunnen een integratiekader vormen waarbinnen het eigen initiatief van bewoners versterkt wordt. Maar dan nog

moeten de bewoners geholpen worden, door het aanreiken van werkbare instrumenten. Professionals kunnen het initiatief nemen en de bewoners de middelen in handen geven om hun eigen doelen te realiseren. Maar het is niet de bedoeling dat de bewoners afhankelijk worden van de professionals in de eigen wijk. De bewoners moeten uiteindelijk hun eigen producent worden.

"Empowerment" kan wel gerealiseerd worden met behulp van instrumenten die van bovenaf worden aangereikt, mits de leverancier van die instrumenten op afstand blijft.

En wie bepaalt de grens van de macht van de bewoners? Bewonersorganisaties moeten zeker de mogelijkheid hebben hun eigen regels op te stellen, zolang deze regels niet discriminerend of uitsluitend werken. Om discriminerende of uitsluitende regels te voorkomen moet er van buitenaf geïnterveneerd kunnen worden. Omdat de verhuurder (de corporatie) woongenot moet garanderen, moet deze de regels aan een toetsing kunnen onderwerpen. Het hoeven echter niet altijd dezelfde regels te zijn. Culturele verschillen leiden tot verschillen in leefregels. Studenten hebben bijvoorbeeld andere regels dan ouderen.

We moeten ook aandacht besteden aan de 'paradox van de sociale cohesie'. Enerzijds kan coalitievorming de sociale cohesie versterken, anderzijds bestaat er bij coalitievorming het gevaar voor uitsluiting van anderen. Duyvendak spreekt in dit verband over interne versus externe cohesie. Daarnaast bestaan er veel onzichtbare informele netwerken die niet institutioneel georganiseerd zijn. Hoe maak je deze zichtbaar en hoe faciliteer je het proces om maatschappelijke belangen inzichtelijk te maken?

Slot

De expertmeeting heeft op zich geen eenduidige en afrondende conclusie opgeleverd. Wel heeft het nieuwe vragen opgeroepen voor het debat over leefbaarheid. Tijdens de BouwRAI (10, 11 en 12 maart) in Amsterdam organiseert het Laboratorium Leefbaarheid op 11 maart een symposium over hetzelfde thema. Tijdens dit symposium zal een confrontatie plaatsvinden tussen top-ambtenaren van drie ministeries, te weten VWS (ir. M.J.J.M. Malmberg), Binnenlandse Zaken (mr. W.E.H. Sloots) en VROM (drs. M.J. van Rijn) en 'kopstukken' uit de lokale praktijk (gemeente, corporatie, Woonbond). Elders in dit nummer meer informatie over de BouwRAI en het symposium van het Laboratorium.

Van OVB naar GOA

Nieuw wettelijk kader voor onderwijsachterstandenbeleid

De Wet Gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid heeft tot doel de bestrijding van achterstanden in het onderwijs. Dit onderwerp is al lange tijd een van de hoofdpunten in het onderwijsbeleid. In het begin van de jaren zeventig ging het onderwijsstimuleringsbeleid van start, dat zich richtte op het bieden van betere kansen in het onderwijs aan kinderen in achterstandssituaties. Dat waren toen vrijwel uitsluitend autochtone kinderen. Toen aan het einde van de jaren zeventig de gezinshereniging van migranten op gang kwam werd voor deze kinderen een apart beleid voor minderheden in het onderwijs opgezet. In 1982 werden het onderwijsstimuleringsbeleid en het minderhedenbeleid samengevoegd tot het onderwijsvoorrangsbeleid.

Het onderwijsvoorrangsbeleid kent twee componenten:

- Het toekennen van extra formatie aan scholen met leerlingen in achterstandssituaties. Dit gebeurt via de gewichtenregeling in het basisonderwijs en de faciliteitenregeling voor culturele minderheden in het voortgezet onderwijs.
- Een gebiedsgewijze aanpak. Sinds de jaren zeventig wordt in onderwijsvoorrangsgebieden gewerkt aan een samenhangende aanpak van onderwijsachterstanden. In 1993 werd voor deze gebiedsgewijze aanpak een wettelijke regeling van kracht.

Bij de overgang van OVB naar GOA spelen op korte termijn twee kwesties: de inzet van de opbrengst van de aanscherping van het 1.25-criterium en de positie van bestaande onderwijsvoorrangsgebieden.

Door de aanscherping van het 1.25-criterium (nu moeten beide ouders een opleidingsniveau van ten hoogste LBO hebben om het kind 'op te waarderen' naar 1.25) komt er geld vrij dat aan de gemeenten beschikbaar wordt gesteld om te besteden aan het onderwijsachterstandenbeleid in algemene zin.

De positie van bestaande onderwijsvoorrangsgebieden verandert omdat het beleid nu onder gemeentelijke regie tot stand moet

komen, voorheen was er sprake van regionaal beleid en regionale samenwerkingsverbanden die het beleid uitvoerden. De gemeenten kunnen nu kiezen tussen handhaving van regionale samenwerking of het beleid zelf ter hand nemen.

De wet in kort bestek

- De Wet GOA legt de basis voor:
- * nieuwe taken en bevoegdheden van de gemeente, die de lokale overheid een sterkere positie geven in het onderwijsbeleid in een gemeente
  - * een doeluitkering aan gemeenten voor het bestrijden van onderwijsachterstanden
  - * een landelijk beleidskader voor de bestrijding van onderwijsachterstanden in het primair en voortgezet onderwijs

met daaruit voortvloeiend:

- * een nieuwe rolverdeling tussen schoolbesturen en gemeente in het lokale beleidsveld.

De Wet GOA definieert het begrip onderwijsachterstanden als "die negatieve effecten op de leer- en ontwikkelingsmogelijkheden van leerlingen, die het gevolg zijn van sociale, economische en culturele omstandigheden".

De kern van de wet is dat scholen, gemeenten en eventueel andere instellingen gezamenlijk, maar elk met een eigen verantwoordelijkheid en deskundigheid, de onderwijs-overstijgende problemen op het gebied van onderwijsachterstanden aanpakken.

De gemeenteraad stelt hiertoe eenmaal in de vier jaar een onderwijsachterstandenplan vast. De gemeenteraad is hiertoe verplicht als de middelen die de scholen ontvangen plus de middelen die de gemeente van het rijk ontvangt voor de bestrijding van onderwijsachterstanden een drempel van 250.000 gulden overschrijden. Als het totaal van de middelen onder deze drempel blijft, kan de gemeenteraad besluiten af te zien van het

Informatiepunt GOA

Om de invoering van het onderwijsachterstandenbeleid te ondersteunen bieden de Landelijke Pedagogische Centra een breed scala van conferenties, netwerken en publicaties aan. Het informatiepunt GOA, de telefonische helpdesk en het tijdschrift *Toon* voorzien iedere betrokkene van informatie.

De Wet GOA moet de toekomst van kinderen in achterstandssituaties met betrekking tot opleiding en toekomstige arbeid verbeteren. Gemeenten en schoolbesturen overleggen over het onderwijsachterstandenplan, over prioriteiten, activiteiten, de inzet van middelen, de wijze van evaluatie en monitoring. Doel en richting van het beleid zijn gegeven in het Landelijk Beleidskader. Het lokale plan geeft richting aan scholen, welzijnsinstellingen, ondersteunings- en begeleidingsdiensten bij hun streven om kinderen in achterstandssituaties optimale kansen te bieden op een goede schoolloopbaan en een aantrekkelijk arbeidsperspectief.

Ter ondersteuning biedt de Landelijke Pedagogische Centra diverse activiteiten aan. Deze activiteiten staan beschreven in de brochure 'GOA: Informatie, ondersteuning en advies bij gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid'.

De activiteiten richten zich op de volgende doelgroepen:

- * beleidsmedewerkers van gemeenten en instellingen
- * specialisten bij gemeenten en (onderwijsbegeleidings)instellingen.

Het aanbod wordt verzorgd door APS, CPS ontwikkeling en advies en de KPC-groep op verzoek van het procesmanagement Primair Onderwijs en het procesmanagement Voortgezet Onderwijs in opdracht van het Ministerie van OCW. Meer informatie vindt u in bovengenoemde brochure, die u kunt aanvragen bij het CPS, tel. 033 - 45 34 304.

vaststellen van een plan. In dat geval moet de gemeenteraad in een besluit vastleggen waaraan de gemeentelijke middelen besteed worden. Het is op dit moment nog niet bekend gemaakt welke gemeenten boven de grens van 250.000 gulden uitkomen en daarmee verplicht zijn een plan op te stellen. In het onderwijsachterstandenplan worden de na te strven doelstellingen en de inzet van de middelen aangegeven. De doelstellingen moeten aansluiten bij het landelijk beleidskader onderwijsachterstandenbeleid. De wet treedt formeel in werking per 1 augustus aanstaande.

Resultaten

De Wet GOA en het Landelijk Beleidskader (LBK) benadrukken dat de doelstellingen in het plan waar mogelijk in kwantificeerbare termen gesteld moeten worden, dat de achterstandsmiddelen gericht moeten worden ingezet en dat bepaald moet worden of en in welke mate de doelen worden bereikt. De roep om resultaten klinkt luid en duidelijk. Het werken met kwantificeerbare doelen is in het lokaal onderwijsbeleid echter nog geen gemeengoed. In dit verband is het goed om te weten dat de achterstandsmiddelen op grond van het LBK ook aangewend kunnen

worden om de registratie van basisgegevens te optimaliseren. Er is expliciet gesteld dat het kunnen vaststellen van (kwantitatieve) resultaten een doelstelling op zichzelf kan zijn. Het LBK noemt als basisgegevens de instroom, doorstroom en uitstroom van doelgroepeleringen, de verwijzing naar het speciaal onderwijs, het voortijdig schoolverlaten, het verzuim en de uitval van leerlingen. Het LBK geeft zelf overigens geen concrete streefcijfers. De wetgever heeft hier naar eigen zeggen van afgezien omdat dat zou betekenen dat de ene gemeente niets of weinig zou hoeven doen, terwijl een andere gemeente voor een onmogelijke opdracht zou kunnen staan.

Uitdrukkelijk is in het LBK overigens ook vermeld, dat het beleid niet alleen streeft naar opbrengsten in termen van prestaties van individuele leerlingen. Het gaat ook om opbrengsten in termen van lokale samenwerking en doelmatige werkwijzen. Bij de evaluatie van het lokale beleid kan dus zeker op deze vorm van resultaten ingegaan worden. De landelijke doelstellingen in het LBK hebben betrekking op:

1. de voor- en vroegschoolse educatie
2. de beheersing van de Nederlandse taal

3. vermindering van de verwijzing naar speciale voorzieningen
4. vermindering van schooluitval
5. evenredige deelname aan het onderwijs
6. monitoring.

Cursus

Bovenstaande gegevens zijn ontleend aan een cursus 'Lokaal Onderwijsachterstandenbeleid' die is ontwikkeld door Sardes in opdracht van het Procesmanagement Primair Onderwijs, het Procesmanagement Voortgezet Onderwijs en de bestuursorganisaties VBKO, BPCO, VBS en VNG/VOS. Deze cursus brengt de bestuurders en schoolleiders op de hoogte van de nieuwe wetgeving en de gevolgen die deze voor hen heeft en verschaft daarnaast inzicht in de processen waarmee men te maken krijgt.

*Bel voor meer informatie:
Sardes, mw. Tineke van Rossem,
tel. 030-23 26 200.
E-mail: secretariaat@sardes.nl.*

Opbouwwerk Campagnes;

de kunst van het creatief communiceren

In dit boekje worden vier opbouwwerk-campagnes beschreven. Plaats van handeling vormen Rotterdam en Deventer.

- Campagne beschrijving Witte Dorp Forever en Het Bugen of Basten-Offensief uit Deventer
- Campagne beschrijving Windkracht Elluff en Blind Date uit Rotterdam

Het Boekje besluit met een overzicht van enkele hoofdpunten van een opbouwwerk-campagne: een centraal idee, het basis-programma, de communicatie-strategie en de organisatie. En een steuntje in de rug voor beginnende campagneleiders.

Praktijkcahier nr.1, 1997
Uitgave van Landelijk Centrum Opbouwwerk, Den Haag
Tel.nr.: 070- 3804431

Criminaliteit en victimologie

Het probleem van criminaliteit en geweld leeft sterk in onze samenleving. Veiligheid staat hoog op de politieke agenda. Volgens sommige criminologen is de huidige politieke en publieke bezorgdheid over de criminaliteit buitenproportioneel en is er sprake van 'morele paniek'. Maar het gaat niet aan om de groeiende gevoelens van angst onder de bevolking te bagatelliseren en af te doen als het product van de sensatiebeluste bangmakerij door 'onze bladen'. René Boomkens gaf hiervan onlangs (d.d. 7 januari 1998) nog blijk in De Groene Amsterdammer: "Het is de vraag of er echt iets aan de hand is. Nederland behoort sinds mensenheugenis tot de minst gewelddadige landen ter wereld en de lichte stijging van het aantal misdrijven tegen het leven sinds 1970 speelde zich voornamelijk af in de criminele sfeer; zij betrof vooral afrekeningen onder criminelen. Daar staat een daling tegenover van lichtere geweldsmisdrijven als mishandeling en bedreiging." De suggestie, dat het massaal rouwbeklag in ons land na het 'zinloos geweld' tegen de levens van Joes uit Amsterdam, Meindert uit Leeuwarden, Justus uit Tilburg en Marcel uit Hilversum voortkomt uit 'een toegenomen gevoeligheid (van grote massa's) voor de tragiek van de gebeurtenis als gevolg van de dood van prinses Diana', getuigt vooral van 'mishaplaatste arrogantie' (alsof er sprake kan zijn van terecht arrogantie evenals van zinvol geweld). Onder criminologen is het volgens Cas Wouters (Veranderingen in het patroon

van sociale controle en zelfcontrole. Over de stijging in criminaliteit sinds 1950 en de sociogenese van een 'derde natuur', in: **Tijdschrift voor Criminologie, nr. 3, jrg. 39, 1997**) vrijwel algemeen aanvaard dat de criminaliteit in alle Westerse landen, ook in Nederland, vanaf de jaren vijftig tot het midden van de jaren tachtig sterk is toegenomen. Daarna vlakke de stijging af of bleef het criminaliteitsniveau zelfs gelijk. De vraag waarom de bezorgdheid over criminaliteit en de gevoelens van onveiligheid tegelijk sterk toenamen, komt in het artikel van Wouters helaas niet aan de orde. De laatste jaren is er sprake van een groeiende aandacht voor de positie en rol van slachtoffers van criminaliteit, in de criminologie aangeduid als victimologie. Slachtoffers worden vaak geconfronteerd met negatieve sociale reacties op hun nare ervaringen. Het strafrechtelijk apparaat laat hen in de kou staan. Zij krijgen het gevoel, dat zij zelf schuld hebben aan hun slachtofferschap. Het Bulletin van de Cliëntenbond in de geestelijke gezondheidszorg ziet in het decembernummer van 1997 terug op de 'dag van het geweld', die op 29 september -'de dag dat Sint Joris de draak versloeg, de draak van het zinloze geweld'- voor de derde keer gehouden werd in het Utrechtse Vredenburg. Centraal stond de aandacht voor het groot aantal slachtoffers van fysiek, psychisch en sexueel geweld, vooral tegen kinderen en vrouwen, onder het motto 'opdat we niet vergeten'. Aan de orde kwam ook het tekortschieten van

de hulpverlening.

De laatste aflevering van het Tijdschrift voor Criminologie

(nr. 4, jrg. 39, 1997) is geheel gewijd aan de rol en de positie van slachtoffers, mede naar aanleiding van het negende internationale congres van de World Society of Victimology, dat plaats vond in Amsterdam. De victimologie probeert inzicht te verwerven in de emotionele gevolgen van slachtofferschap en in de relatie tussen daders en slachtoffers. Daarnaast streeft de victimologie naar preventie: het voorkomen van slachtofferschap. In een zevental artikelen komen verschillende kanten van de nieuwe criminologische subdiscipline aan bod, van historisering tot methodologische aspecten van de Internationale Slachtofferenquête. Karin Wittebrood en Paul Nieuwbeerta (Wie misdaden pleegt, kan klappen verwachten) onderzoeken de samenhang tussen het plegen van delicten en de kans om slachtoffer te worden van een geweldsmisdrijf. Zij komen tot de conclusie, dat 'wie criminaliteit pleegt, tevens om klappen vraagt'. Ankie Lempens, Laila Assa, Gülay Öntas en Frank Bovenkerk (Etnische minderheden en slachtofferhulp) signaleren diverse aangiftedrempels, selectiemechanismen, vooroordelen en culturele factoren, die ertoe bijdragen dat allochtone slachtoffers van criminaliteit relatief minder vaak een beroep doen op Buro's Slachtofferhulp dan autochtone slachtoffers. Ivo Aertsen en Tony Peters (Herstelbemiddeling in slachtofferperspectief) bekijken de resultaten van 'herstelbemiddelingsprojecten' in het Belgische

Leuven: het gaat om 'een vorm van bemiddeling, die zich richt op meer ernstige delicten, waarbij het aspect "communicatie" tussen dader en slachtoffer voorop staat'. Aertsen en Peters gaan in op de vraag in hoeverre de slachtoffers geïnteresseerd zijn in herstelbemiddeling en hoeverre door herstelbemiddeling getemoet wordt gekomen aan hun noden?

Dak- en thuislozen

1987 was het internationale jaar van de daklozen. Sindsdien is het aantal dak- en thuislozen ook in Nederland gegroeid. In het **Tijdschrift voor Criminologie (nr. 3, 1997)** wijst Willem de Haan op het gauw gelegde verband tussen dak- en thuisloosheid en criminaliteit: "In toenemende mate wordt armoede en ontredde ring weer in verband gebracht met gevaar en criminaliteit, ook al zijn er goede redenen om aan te nemen, dat zich onder dak- en thuislozen, vaak ex-psychiatrische patiënten en alcoholici, veel meer slachtoffers dan daders van criminaliteit bevinden." De eerbare burgers zijn steeds minder bereid om het onaangepast gedrag van 'deze kwetsbare personen' te tolereren en zij verwachten dat de overheid hen vrijwaart van overlast: "Het is hier nog geen sport om op dit 'uitschot' te jagen, zoals elders in de wereld wel het geval is ("). Maar er hebben zich recentelijk wel enkele gevallen voorgedaan, waarin Nederlandse politieambtenaren tot eigenrichting zijn overgegaan door onhandelbare dak- en thuislozen uit de stad te verwijderen en die dumpen in een natuurgebied." De Haan schreef zijn redactioneel over stedelijk revanchisme voor de zwerfer Van Driel dood werd aange troffen op de stoep van het Amsterdamse bureau Warmoesstraat.

Ook het themanummer van de Sociologische Gids (juli/augustus 1997) over dak- en thuisloosheid was toen al verschenen. Het aantal dak- en

thuislozen in Nederland wordt momenteel geschat op 20 tot 30.000. Het gebrek aan meer nauwkeurige cijfers hangt volgens Leon Deben, Henk de Feijter en Paul Heyendaal (**Hoeveel daklozen er zijn? Geen idee!**) samen met uiteenlopende definities zowel van onderzoekers als bij beleidsmakers, met het feit dat dakloosheid in de loop der tijd verschillende groepen mensen betreft - zo vormen illegalen bijvoorbeeld een vrij nieuwe categorie, maar ook het aantal vrouwelijke dak- en thuislozen is de laatste jaren opvallend toegenomen - terwijl ook de oorzaken van dakloosheid kunnen veranderen. Toch bestaat er grote behoefte aan exacte aantallen met het oog op de noodzakelijke voorzieningen en de daarvoor benodigde budgetten.

Paul Heyendaal (**Marginaal: Sociaal-wetenschappelijk onderzoek over dak- en thuislozen**) bespreekt de begrippen causatie en selectie in verband met het ontstaan van thuisloosheid. Beide uitgangspunten bieden volgens hem geldige verklaringen voor het ontstaan en het blijven bestaan van dak- en thuisloosheid. Bij causatie begint het proces 'bij een sociaal-economische slechte start (geringe opleiding, geen werk, armoede)' en een grote mate van ontoegankelijkheid tot anderen, instanties en instellingen (onderwijs, werk, hulpverlening)', die aanleiding geeft tot 'een versterking van vooral de negatieve kanten van het alleenzijn (alleenstaand) en (...) daarmee samenhangende 'risikante gewoontes' (verslaving, schulden, instabiliteit van wonen)'. De selectie-hypothese stelt, dat de keten van oorzaak en gevolg begint bij traumata, ziekte of chronische aandoeningen en beperkingen, die kunnen leiden tot een neerwaartse, sociaal-economische, spiraal met, ongeacht een goede of slechte economische start. Lia van Doorn (**Vaardigheid in overleven. Over de sociale**

competenties van dak- en thuislozen) zet zich af tegen de dominante sociaal-psychologische benadering van dak- en thuisloosheid, waarin dak- en thuislozen vanwege de overdreven nadruk op ontwikkelingsstoornissen en persoonlijkheidstekorten worden neergezet als (sociaal) incompetent personen. Zij presenteert een aantal bevindingen uit een stadsetnografisch onderzoek, verricht in Utrecht, waarin de geïnterviewde dak- en thuislozen worden benaderd als relatief competent. Het onderzoek biedt inzicht in de sociale dimensies en de dynamiek van dak- en thuisloosheid. Zo ontstaat een divers beeld van dak- en thuislozen: de verschillende dak- en thuislozencircuits met een vergelijkbare identiteit en levensstijl, de onderlinge sociale contacten, de onderlinge zorg, de verschillen in vaardigheid in overleven, de spanningen wegens de komst van nieuwe categorieën van dak- en thuislozen - vrouwen, jongeren (ex-)patiënten uit psychiatrische instellingen, harddruggebruikers en alloctonen - die gepaard gaat met gevoelens van onveiligheid bij de traditionele dak- en thuislozen, de voornamelijk oudere mannen van Nederlandse afkomst met een chronische alcoholproblematiek. Ook onder dak- en thuislozen blijkt het hebben van geld, naast de vaardigheid en routine in het overleven op straat, in sterke mate bepalend voor de sociale status. De laagste trede van de sociale ladder wordt ingenomen door dak- en thuislozen met psychische problemen.

Dorine Greshof (**Dakloos door de jaren heen. Het Amsterdamse zwerfcircuit**) doet verslag van haar meerjars 'carrièreonderzoek' onder Amsterdamse dak- en thuislozen, dat inzicht verschaft in verschillende overlevingsstrategieën (zwerfstijlen) en dat licht werpt zowel op de vraag waarom de een wel dak- en thuisloos wordt en de ander niet, als

op de vraag waarom de een wel dak- en thuisloos blijft en de ander erin slaagt om uit het leven op straat te stappen. Volgens Greshof is dakloosheid een 'af- en aanproces': "Veel daklozen wonen geruime tijd ergens, maar keren weer terug in het zwerfcircuit na verloop van tijd." Aan dakloosheid gaat gewoonlijk een jarenlang proces vooraf van onregelmatig woongedrag. Qua zwerfstijlen onderscheidt Greshof instellingsnomaden ('begeleid zwerfen'), krakers- en stadsnomaden ('autonome zwerfstijlen') en buitenslapers ('leven op straat'). Volgens Greshof is het van 'het grootste belang inzicht te krijgen in het 'voorportaal' van feitelijke dakloosheid, de groep potentiële daklozen, zoals de mensen in de pensionnetjes en de logementswaarders, en de mechanismen waardoor zij eventueel op straat komen te staan.' Bovendien pleit zij voor meer longitudinaal kwalitatief onderzoek naar dak- en thuislozen: 'Kenniss over de levensloop, over het al dan niet episodische karakter van dakloosheid, en over de zwerfstrategieën, dragen bij aan inzicht aan de factoren die stimuleren uit het circuit te komen of daar juist belemmerend op werken.' Spierings (**Een wereld zonder thuis. Dak- en thuislozen, niet-gebruik van voorzieningen en het toeschouwersperspectief**) gaat in op het probleem, dat dak- en thuislozen slecht gebruik maken van de speciaal voor hen getroffen voorzieningen. Zelfs tijdens de extreme koude van de vorige winter maakten vele daklozen geen gebruik van de extra opvangmogelijkheden. Enkele mogelijke verklaringen: sommige dak- en thuislozen vinden, dat er teveel eisen worden gesteld; voor sommige categorieën dak- en thuislozen zijn de drempels van de zorgvoorzieningen te hoog; het ontbreekt aan inzicht in de dagelijkse problemen, behoeften, belangen en mogelijkheden van de dak- en thuislozen. Spierings zoekt

een verklaring in de organisatie van de zorgvoorzieningen van dak- en thuislozen. In vergelijking met de ons omringende grotere landen is het aantal dak- en thuislozen in Nederland relatief klein. Daar staat echter tegenover, dat de dak- en thuislozen in Nederland zich kenmerken door 'een samengestelde, meervoudige problematiek, dat wil zeggen combinaties van drugsverslaving, psychische problemen en lichamelijke problemen. De stelling van Spierings luidt, dat de problematiek van dak- en thuislozen "als het ware te complex (is) voor ons sociaal bestel". 'Dak- en thuislozen vormen een rest-categorie die blijkbaar moeilijk hanteerbaar is voor de gespecialiseerde zorgvoorzieningen.' Volgens Spierings worden de dak- en thuislozen buitengesloten door ons verkokerd zorgstelsel. Organisaties van dak- en thuislozen, drugsgebruikers en psychiatrische patiënten wijzen er op, dat gespecialiseerde zorgverlening gepaard gaat met 'een systeem van doorverwijzingen, waarin bepaalde problemen worden aangemerkt als een contra-indicatie voor behandeling van andere problemen'. 'Een verslaafde man of vrouw met een psychiatrische problematiek kan dan bijvoorbeeld niet terecht bij instellingen voor geestelijke gezondheidszorg noch bij instellingen voor verslavingszorg.' De betrokkenen voelen zich van het kastje naar de muur gestuurd en ze verliezen het vertrouwen in instanties en procedures. Gert Vogel (**Het paard voor de wagen. Enkele aangrijpingspunten voor preventie van dak- en thuisloosheid**) noemt het in het licht van de toename van het aantal dak- en thuislozen en het 'dichtslibben' van de opvangvoorzieningen opmerkelijk dat er zo weinig aandacht is voor de mogelijkheden tot preventie. Blijkbaar wordt er alleen gedacht vanuit de werkwijze van de bestaande hulpverleningsinstellingen, die uitsluit-

tend zorgtrajecten bieden voor mensen, die al dak- en thuisloos zijn. In het 'voorportaal' van hun dakloosheid geven potentiële slachtoffers meestal meerdere signalen, die aanleiding kunnen zijn tot het vroegtijdig aanbieden van hulp om verder afglijden en woninguitzetting te voorkomen: achters-tanden in de betaling van huur en energierekeningen, uitsluiting van het ziekenfonds, het opzeggen van de hulp van reguliere instellingen, zoals de gezinszorg of de maaltijdvoorziening, het veroorzaken van

overlast, het laten vervuilen van de woning, enz. Gemeentelijke diensten, woningbouwcorporaties en particuliere instellingen zouden zulke signalen volgens Vogel beter moeten onderkennen en er actie op moeten ondernemen. Bovendien pleit hij voor meer voorzieningen, zoals woonbegeleiding/thuiszorg en tijdelijke huisvesting, die kunnen voorkomen, dat mensen meteen verloren raken in het dak- en thuislozencircuit.

Kort bestek

Het novembernummer (jrg. 20, nr. 2, november 1997) van het Tijdschrift voor Politieke Economie is geheel gewijd aan het thema Marktwerking: de intensiteit van mededinging of concurrentie. Het blad bevat naast algemeen-economische verhandelingen, artikelen over marktwerking op de arbeidsmarkt en in de gezondheidszorg. Ook in ESB van 17 december 1997 staat de marktwerking in de gezondheidszorg en in de sociale zekerheid centraal.

Het Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie van december 1997 gaat in op de armoede bij ouderen. Het weekblad Intermediair is op 5 januari gestart met een Online-rubriek onder de naam De Werkplaats: een dynamische krant met nieuws over arbeidsmarkt en loopbaan. Site-adres: www.intermediar.nl.

CONFERENTIE

Sport, buurt en sociale integratie

Op 22 april as. wordt in Rotterdam een landelijke conferentie gehouden met als thema: **Sport, buurt en sociale integratie**. De conferentie is gekoppeld aan een tweedaags evenement 'Rotterdam Sport' (21 en 22 april) waarin buurtsportprojecten actief worden gepresenteerd en bediscussieerd. De (buurt)sportactiviteiten en de conferentie vinden plaats in de vertrekhal van de voormalige Holland-Amerikalijn, aan de Maas, vlakbij de Erasmusbrug. Staatssecretaris mevrouw Erica Terpstra opent de landelijke conferentie op 22 april.

De conferentie wordt georganiseerd door het Landelijk Centrum Opbouwwerk (LCO), de Landelijke Organisatie voor Sport- en Bewegingsstimulering (LOSB) en de gemeente Rotterdam.

Conferentiedoelen zijn: presentatie van nieuwe inzichten voor de ontwikkeling van toekomstige buurtsportprojecten en intensivering van de communicatie tussen sectoren als sport en recreatie, jongerenwerk, opbouwwerk, welzijnswerk, onderwijs en politie. De nadruk zal daarbij liggen op de uitwisseling van ervaringen die zijn opgedaan met lokale sportprojecten; een extra accent zal worden gelegd op de mogelijkheden en problemen (bij de uitvoering) van integrale - of 'multi'-projecten. Een aantal landelijke projecten die bevordering van sport en bewegen tot doel hebben, zien sport daarnaast als middel om andere doelen te bereiken (Nederland in Beweging, Jeugd in Beweging, Sport Tolerantie en Fair Play, Sport en Sociale Vernieuwing/Grote Stedenbeleid). Een gemeenschappelijk thema in veel landelijke en lokale projecten is: hoe kan via sport sociale integratie in een multiculturele samenleving worden bevorderd. Nieuwe vormen van sportbuurtwerk spelen daarbij een belangrijke rol.

Praktijk, beleid en onderzoek komen tijdens de conferentie aan bod. Sportbuurtwerkers, projectleiders/ambtenaren en wethouders uit verschillende steden zullen presentaties verzorgen van 'hun' projecten. Enkele wetenschappers, bezig met onderzoek rond het thema 'sport, buurt, sociale integratie en multiculturele samenleving' maken de eerste resultaten van dat onderzoek bekend. De bezoekers van de conferentie zullen van gedachten kunnen wisselen met de leden van een forum onder leiding van dagvoorzitter Humberto Tan. Behalve meepraten, kunnen de conferentiedeelnemers ook meedoen aan de sportactiviteiten.

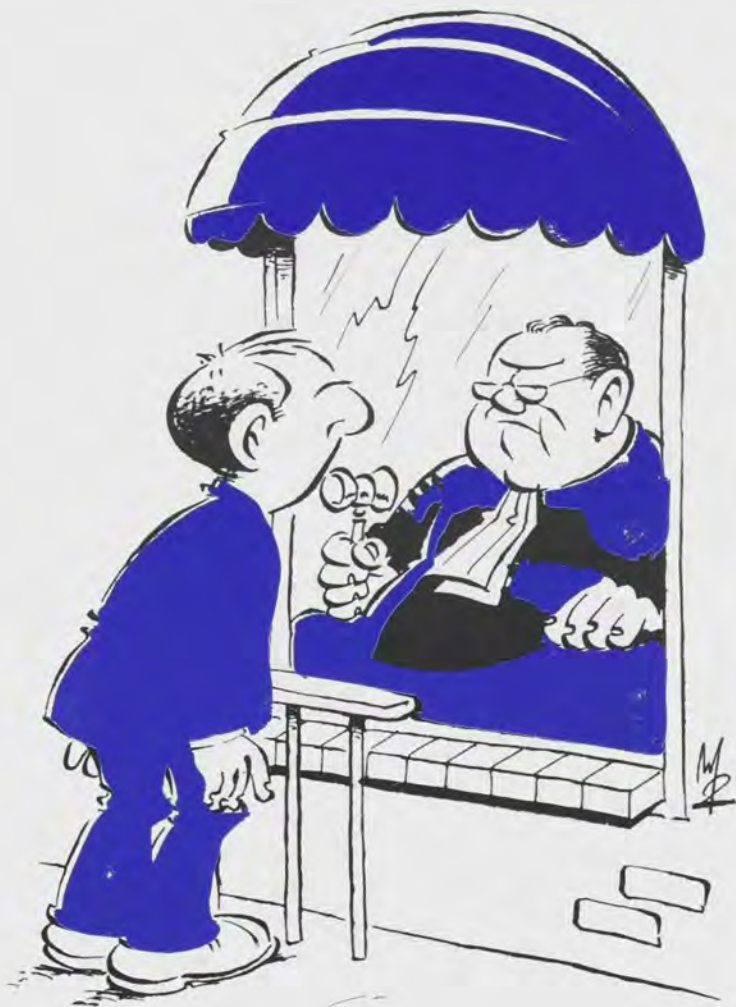
De dag is bedoeld voor al diegenen die beroepshalve of als vrijwilliger te maken hebben met 'sport in de buurt': sportbuurtwerkers, opbouwwerkers, welzijnswerkers, projectleiders, (gemeente)ambtenaren, politie, mensen uit het onderwijs, de gezondheidszorg, uit sportverenigingen etc. Uitvoerenden, beleidsmakers, politici en wetenschappers zijn welkom.

Naast inschrijving voor de landelijke conferentie op 22 april is ook een gecombineerde inschrijving mogelijk, met deelname aan de evenementendag van 'Rotterdam Sport' op 21 april.

Informatie: Luuk de Vries, Congres- en Studiecentrum Vereniging Nederlandse Gemeenten, tel. 070-37 38 477.

Cartoon

Een kantonrechter in Enschede verplaatste zijn rechtszitting naar de 'scene of the crime'. Het ging om een huurwoning van woningbouwvereniging Vooruit. De verhuurder beweerde dat de beklaagde de woning oneigenlijk gebruikte: hij had de woning tot bordeel verbouwd. Nadat de advocaat en de vermeende souteneur hoort bakkeleien in de rechtszaal besluit hij om het hele gezelschap (inclusief griffier) mee te nemen naar de woning. Dat praat makkelijker. Na twee weken volgde de uitspraak: gedaagde moest binnen twee dagen na betekening de woning verlaten.

Commentaar:

Het is heel bijzonder dat de rechter zich ter plekke op de hoogte stelt, maar eigenlijk zou dat de normaalste zaak van de wereld moeten zijn.

Lodewijk van Vliet, Projectleider Integraal Veiligheidsbeleid (BiZa).

Commentaar:

Goed dat de rechter per plekke gaat kijken en daar de zaak verder voorzit. Ziet hij zelf waar het om gaat. Roos Beckers, wijkbewoner Vrieheide, Heerlen.

Commentaar:

Prima om ter plekke te gaan kijken. De hele rechtszitting in de wijk is een ander verhaal. Dit werkt al gauw stigmatiserend voor een wijk. Bovendien trekt zo'n zitting wellicht een aantal op sensatie beluste buurtbewoners. Het onderling vingerwijzen in de wijk moet je toch zien te voorkomen. Overigens heb ik dit fenomeen zo'n dikke 15 jaar geleden al eens meegemaakt ten aanzien van de onderhoudssituatie van woningen in een wijk. Op basis van de bezichtiging van de woningen door de kantonrechter werd toen een huurverhoging ongedaan gemaakt. Math Wierts, Opbouwwerker te Vrieheide, Heerlen.

Commentaar:

Positief bekeken

Wat geweldig dat een rechter zich begeeft op de plaats waar het gebeurt. Zelf poolshoogte neemt, de sfeer proeft, om zo adequaat mogelijk een deskundige beoordeling te geven.

Negatief bekeken

Niet zo prettig voor aangeklaagden die werkelijk iets zondigs te verbergen hebben. De hele intieme privacy is 'de kloten op'.

Neutraal bekeken

Het beroep van kantonrechter wordt wel leuker zo. Meer zwier in de tent, echt detective arbeid. Niet meer achter het bureau 'gekluiserd'.

Miryam Schobben, buurtbewoner

Heerlerbaan, Heerlen.

Commentaar

Wat een kordate kantonrechter daar in Enschede. In plaats van de papieren werkelijkheid, die veel te geduldig is, te doorgronden, stapt hij met de griffier en al de plaats van het geschil binnen: een tot bordeel omgebouwde huurwoning. De bewoner valt door de mand en kondigt subiet aan dat het afgelopen is met de handel, de loop zat er toch niet in. Quod erat demonstrandum. Eenvoudiger kon niet. Natuurlijk ben ik heel benieuwd welke sanctie de rechter nu oplegt aan de foute bewoner. Inmiddels moet hij half december 1997 die uitspraak al wel hebben gedaan. Nu hoop ik toch maar zo dat hij de huurder er niet uitzet. Niet omdat de betrapte huurder jermieert over zijn ouwe

vader, maar omdat het niet nodig is om de maatschappelijke problemen via een straf nog eens te vergroten. Wenselijk is een even simpele en creatieve maatregel als de wijze waarop de rechter de waarheidsvinding organiseerde. Bijvoorbeeld het schrijven van een opstel van minstens 500 woorden over wat zijn moeder - als ze nog had geleefd - zou vinden van een zoon als mislukte pooier. En als de kantonrechter het een flutverhaal vindt kan hij alsnog tot huisuitzetting overgaan. (Overigens vind ik niet dat hij het opstel publiek moet maken, je moet mensen de kans geven op eerlijke zelfreflectie)

Jan van Eeden, Haarlem

Ieder
kind
zingt
mee
met
de
'Bonte
Stee'

De Bonte Stee

In het voorjaar van 1998 wordt het werkelijkheid: een CD met kinderliedjes in vier talen, te gebruiken als lesmateriaal op speelzaal of kinderopvang, voor Op Stap projecten en basisscholen enz.

In de Amersfoortse wijk Liendert bestaat sinds enige jaren een interculturele peuterspeelzaal. In deze peuterspeelzaal komen kinderen van diverse culturen. De doelstelling van de speelzaal is om kinderen al op zeer jonge leeftijd met elkaar om te laten gaan en van elkaars cultuur kennis te laten nemen. Uiteraard spelenderwijs, zoals bij de leeftijd behoort. Op de speelzaal is zowel Nederlandse als Turkse en Marokkaanse leiding aanwezig. Er is een intensief contact met alle ouders. Ook aan het contact van ouders onderling wordt bewust gewerkt. Kinderen op de speelzaal leren liedjes in het Nederlands, maar ook in het Turks, in het Arabisch en Papiament. Omdat kinderen zingen heerlijk vinden wordt er thuis ook vaak gezongen... Ouders vinden dit heel leuk, maar kennen de teksten en de melodie niet. Aanvankelijk heeft de leiding van de speelzaal een poging gedaan dit op te lossen door zelf een bandje in te zingen met de diverse liedjes, maar al snel dacht iedereen, hier moeten we iets mee doen! Zingen is leuk voor iedereen! Het plan lag er, een CD met liedjes in vier talen. Maar dan wel een ECHTE, goed gemaakt, professioneel begeleid. Om dit

te realiseren was er geld nodig. Het eerste financiële begin kwam er doordat de initiatiefgroep het plan voor de CD indiende bij een wedstrijd van de gemeente Amersfoort. Hier werd de eerste prijs gewonnen. Maar, voor echt vakwerk was het bedrag te klein. Een sponsor, DP-FINANCE, was de uitkomst. Het geld om de CD te maken is er. Maar, omdat zingen leuk is voor iedereen, niet alleen voor de kinderen van de speelzaal in Amersfoort, willen we er meer mee doen! We willen met de CD een zo breed mogelijk publiek bereiken, zodat overal in het land intercultureel gezongen kan worden. Het geld dat bijeen gebracht wordt door de CD te verkopen willen we gaan gebruiken om weer ander materiaal te ontwikkelen voor het intercultureel werken.

KOPEN BETEKENT DUS MEER DAN ZINGEN ALLEEN!! Het bovenstaande betekent dat u, wanneer u voor uw instelling of organisatie één of meerdere CD's bestelt, u naast muziek ook nog het realiseren van ander intercultureel materiaal mogelijk maakt. Interesse?

De kosten per CD gaan f 19,95 bedragen. Bestellen en nadere informatie opvragen kunt u bij:
Stichting Welzijnswerk
Liendert/Rustenburger, Wiekslag 92,
2815 GS Amersfoort.
Tel.: 033 752270.

door xxxxxx xxx

en

Met Stad en land biedt MO/Samenlevingsopbouw een rubriek waarin de lezer geïnformeerd wordt over samenlevingsopbouw-relevante nieuwsfeiten uit m.n. de regionale en plaatselijke (dagblad-)pers.

Attendingen voor deze rubriek zijn welkom: stuur het betreffende (kranten-)knipsel o.v.v. de naam van het blad en de datum in aan de redactie van MO/Samenlevingsopbouw, Prinsengracht 51, 2512 EX Den Haag, of zet het op de fax: 070-380 9973

Thema's

Het overgrote deel van de ditmaal verzamelde knipsels handelt over veiligheid, cq. onveiligheid, burenruzies en andere vormen van overlast. Een andere belangrijke categorie wordt gevormd door berichten over het handelen van corporaties: nieuwbouw, renovatie of verbetering van hun woningbezit. In de knipselverzameling wordt duidelijk zichtbaar dat de media het blijkbaar nog steeds mateeloos aantrekkelijk vinden om te publiceren over de ellende in de wijken. Hierdoor ontstaat een negatief beeld, als zou half Nederland dagelijks in directe zin gebukt gaan onder het juk van (zware) criminaliteit. Een ander kenmerk van de verzameling is dat er relatief weinig is 'geknipt' over ontwikkelingen op het platteland. Maar ondanks deze beperkingen biedt het materiaal toch een interessante kaleidoscoop van projecten, initiatieven en acties van bewoners, professionals en overheid om oplossingen aan te dragen voor dagelijkse problemen in de buurt.

To JIB or not to JIB

Victoria is een probaat middel in de strijd tegen drugshuizen. Rotterdam claimt de primeur, maar in Vlissingen werd al eerder de wet Victoria toegepast om een woonhuis waar in drugs werd gehandeld te kunnen sluiten. Het overlastgeven-de pand werd bewoond door een dealer uit Terneuzen. De gemeente Vlissingen had de bewoner herhaaldelijk gesommeerd te stoppen met zijn activiteiten. Toen hij daaraan geen gehoor gaf, ging het slot op de deur. De naam Victoria, artikel 174a van de Gemeentewet, is afgeleid van Operatie Victor in Rotterdam, de grote anti-drugscampagne van de Rotterdamse politie. Deze wet moet gemeenten die kampen met drugsoverlast (de vier grote steden, maar ook een aantal plaatsen in de grensstreek), in staat stellen woningen die als dealpanden te boek staan, voor langere tijd uit de markt te

nemen. Er wordt gestreefd naar een zinnvolle herbestemming van dergelijke panden. (1)

De coffeeshop aan de Dovenetellaan (in Arnhem) toestemming geven om weer open te gaan is wat 'wijkofficier' van justitie Siep Buist betreft een bijzonder slecht plan. Vroeger of later gaan er ook harddrugs om en komt de processie van dealers, verslaafden en criminaliteit op gang. Daar wil de Arnhemse wijk Malburgen juist zo graag van af. Dus kwam Buist samen met de wijkagent, het wijkplatform en het wijkopbouwteam in actie tegen een mogelijke heropening van de coffeeshop. Met succes, want burgemeester Scholten wees het verzoek af, daarin later gesteund door de bestuursrechter. De wijkbewoners zijn tevreden. Niet dat Malburgen nu ineens van alle problemen is verlost, maar het voorkomt in elk geval erger.

Het praktijkvoorbeeld toont in een notendop wat het Openbaar Ministerie met Justitie in de buurt (JIB) wil bereiken. Wijkbewoners moeten kunnen zien dat justitie sneller en een director optreedt tegen - potentieel - crimineel gedrag. Terwille van de veiligheid en leefbaarheid in de wijk mogen justitiemedewerkers zonnig afwijken van de gebaande paden. Samenwerking met politie, wijkorganisaties, kinderscherming en reclassering staat voorop. "Omdat je er dicht bij zit, kan je beter de aard van een probleem invoelen en het sneller een vervolg geven. We werken hier sneller en gestroomlijnder", concludeert officier Buist na tien maanden ervaring met JIB.

Buist werkt met twee medewerkers vanuit een voormalig winkelpand aan de Hoefbladlaan in Malburgen-west. Middenin de wijk heeft de officier "een fijnmaziger beeld van de werkelijkheid" gekregen. "Zo'n kwestie als met die coffeeshop hadden we vanuit het parket waarschijnlijk laten passeren. Maar in de wijk zelf proef je welke consequenties het heeft als zo'n coffeeshop weer open gaat. Dan kijk je er toch anders tegenaan." (2)

Algemeen ondervindt het experiment JIB veel waardering. Het is echter relatief kostbaar, en het is dus maar de vraag of het wordt verheven tot standaardpraktijk in den lande. In essentie beoogt men via dit experiment een communicatie-probleem op te lossen. Een communicatie-probleem dat meer instanties hebben met achterstandswijken. Rechtvaardigt dit de tendens om in die wijken lukraak 'filialen' te stichten of zijn er ook andere oplossingsrichtingen denkbaar? Een kantonrechter in Enschede ging op geheel eigen wijze het gebrek aan informatie, dat hij blijkbaar constateerde, te lijf.

Wars van JIB of niet-JIB verplaatste hij bij hamerslag een rechts-zitting naar de 'scene of the crime'. Met griffier, advocaten en beklagde wandelde de rechter naar het object waar het allemaal om ging: een huis dat volgens de Woningbouwvereniging Vooruit was verbouwd tot bordel. (zie ook p. 14) De woningbouwvereniging had de bewoner van het pand beschuldigd van oneigenlijk gebruik van de woning. Als hij in de zittingszaal vijf minuten het gesteggel heeft aangehoord tussen advocaat mr. Lassche en de bewoner van een woning aan de Wilhelmijnstraat, van wie Vooruit beweert dat hij het huurhuis heeft omgebouwd tot bordel, vindt mr. De Groot het genoeg. "Heeft u de sleutels bij u", vraagt hij de veronderstelde seksbaas. Na diens bevestigende antwoord zegt De Groot monter: "Kom, dan gaan we er eens een kijkje nemen." En zo vertrekt de stoet van het kantongerecht naar de nabij gelegen woning. (3)

Dat corporaties wel 'iets' kunnen hebben met bordelen blijkt wel uit een bericht uit Amsterdam. Twee woningbouwcorporaties aldaar hebben in samenwerking met de gemeente twintig raambordelen en bovenliggende etages opgekocht op de Amsterdamse Wallen. De aankoop vergt meer dan zes miljoen gulden. Tot de opgekochte bordelen behoort onder meer het onroerend goed van de vorig jaar doodgestoken bordelhoudster Ina Vos op

de Oudezijds Achterburgwal. De woningbouwcorporaties wisten de panden te bemachtigen ondanks de druk van onroerendgoedspeculanten, die hebben gepoogd het bod van de corporaties te overtroeven.

Ook elders op de Wallen zijn corporaties er in samenwerking met de gemeente het afgelopen jaar in geslaagd bordeelpanden en zelfs een coffeeshop op te kopen. Zo kocht woningbouwvereniging Het Oosten tientallen panden van de huizenspeculant B. Luské op de Amstelhoek, vlakbij het Rembrandtplein. Die aankoop geeft Amsterdam onder meer armlag bij de bestrijding van de jongensprostitutie die in die buurt welig tiert.

Het is de bedoeling 'op strategische plekken' in de binnenstad bordeelpanden op te kopen om zo meer greep te krijgen op de onroerend-goedmarkt. Met de aangekochte panden kan nu in ieder geval niet meer gespeculeerd worden. Voor het verwerven van onroerend goed in de binnenstad heeft Amsterdam afgelopen jaar zo'n tien miljoen gulden gereserveerd. De exploitatie van de raambordelen, na de aankoop door de corporaties, wordt uitbesteed aan 'bonafide' bordeelhouders. Er wordt gedacht aan verhuur aan zelfstandig werkende vrouwen. (4)

Onveilige jeugd

In Rosmalen ergeren (ergerden?) zich zo'n 28 bewoners rondom het pleintje tussen de Pastoor Hordijkstraat, Lambertusstraat en Pastoor van der Meijdenstraat zich groen en geel aan de 'hangjeugd' die zich ophoudt op hun pleintje. De politie, gemeente en woningstichting De Kleine Meierij deden een poging om een dreigend buurtconflict in de kiem te smoren.

Volgens sommige bewoners veroorzaken de jongeren enorme overlast: ze zijn brutaal, zitten op het klimrek van de kleintjes, scheuren met brommers door de brandgangen, en maken herrie tot middernacht. Er lagen inmiddels vijftien klachten bij de politie. De 'vaste club' bestaat nu nog uit negen jongeren uit de wijk. Ze kregen felle verwijten. De sfeer was ruzie-achtig en de jongeren gingen in de tegenaanval. Naast buurtbewoner K. van der Duin hield ook brigadier Jeugd zaken J. van den Broek een pleidooi voor de jeugd. "Er zijn in Rosmalen zo'n 225 tot 250 jongeren die op twintig tot dertig plaatsen bij elkaar komen. Wij vinden dat ze hun heil in hun eigen woonomgeving moeten kunnen vinden. Doe alle twee water bij de wijn en kies een oplossing."

Gaandeweg werd de weerstand van de bewoners minder. Zij konden een heel eind instemmen met het voorstel van wijkcoördinator Weber: verplaatsing van het klimtoestel, een bankje voor de jongeren, een scheiding tussen de kleintjes en de oudere jeugd en strenge 'spelregels'. Maar enkele huiseigenaren bleven taliekaant tegen. De bal ligt nu bij de woningbouwvereniging die met deze huiseigenaren,

die ook een deel van de grond waarop het pleintje ligt in bezit hebben, moet gaan overleggen. (5)

De bewoners van het Keizer Karelpark in Amstelveen voelen zich weer veiliger in hun buurt. Ook is de communicatie tussen de inwoners van de wijk en de gemeente aanzienlijk verbeterd. Dit blijkt uit de evaluatie van het pilotproject integrale wijkveiligheid dat als voornaamste doel had om de veiligheidsbeleving van de bewoners te vergroten. Dit moest worden bewerkstelligd door een intensieve samenwerking tussen politie, de gemeente, de woningbouwfederatie Amstelveen, het opbouw- en de bewoners en winkeliers. Gedurende anderhalf jaar zijn diverse buurtgerichte projecten op poten gezet. Zo werd de overlast van jongeren in Amstelveen-zuid aangepakt via het plan 'De winkelande jeugd'. Met een mobiele politie-surveillancepost en de inzet van stadswachten werd de overlast van de schoongaande jeugd, afkomstig van de scholengemeenschap Panta Rhei, teruggedrongen. Uit de evaluatie blijkt dat de verhoogde aanwezigheid van de stadswachten met name het veiligheidsgevoel van de winkeliers, het winkelende publiek en de senioren uit de buurt heeft vergroot. (6)

Rijst de vraag hoe het eigenlijk is gesteld met het veiligheidsgevoel van de jeugd zelf. In Utrecht deed het gemeentebestuur hier onderzoek naar via een enquête onder tweeduizend kinderen (8 tot 12 jaar) en jongeren (12 tot 18 jaar). Hieruit blijkt dat de helft van alle Utrechtse jongeren tussen de 8 en 18 jaar zich soms niet veilig voelt in de eigen woonbuurt. Een kleinere groep van 6 tot 12 procent voelt er zich 'beslist niet veilig'. Eén op de zeven Utrechtse jongeren tussen de 12 en 18 jaar loopt met een mes op zak over straat of gaat daarmee naar school. De resultaten van het onderzoek, dat voortaan om de paar jaar wordt gehouden, werden tijdens een Jeugdmanifestatie in stadion Galgenwaard gepresenteerd. De Utrechtse wethouder G. Mik zegt 'geschrokken' te zijn over de gevoelens van onveiligheid die leven onder een deel van de jeugdigen. Het wapenbezit als 'verdedigingsmiddel' - meestal een mes, soms ook traangas - noemt Mik 'angstig hoog'. Vechtende mensen en ruzie op straat worden door kinderen in de enquête het vaakst genoemd als oorzaak van hun onveilige gevoel. Vooral rondhangende jongeren bezorgen andere jongeren onveilige gevoelens. Daarnaast worden inbraak en diefstal in de buurt aangevoerd. Twee op de drie jongeren voelen zich vooral in de binnenstad niet op hun gemak. Drughandel wordt hier mede als verklaring gegeven. De veiligste plek is de school, zo blijkt: daar voelt tachtig procent van de jeugdigen zich op zijn

gemak. De rest niet of in mindere mate, meestal als gevolg van pesten (de helft van alle gevallen), diefstal, vernielingen of vechtpartijen. De meerderheid van de jeugd zegt graag over te blijven, of na schooltijd langer te willen blijven om te sporten of te computeren. De Verlengde Schooldag heeft alle kansen in Utrecht, stelt Mik vast: "De opvangfunctie van scholen moeten we breder gaan opvatten." Opvallend is dat de overgrote meerderheid van de jeugdigen aan sport doet. Voetbal en zwemmen zijn populair. Om dit te stimuleren, overweegt de gemeente sport- en spelmiddagen in de wijken te organiseren. Een klacht die veel jeugdigen hebben, is dat er te weinig ruimte is waar zij kunnen spelen of elkaar ontmoeten. Volgens Mik moet daaruit worden afgeleid, dat er niet nog meer openbare ruimte bebouwd mag worden. (7)

Plak- en kladvandalisme

De gemeente Den Haag wil huiseigenaren via een aanschrijving dwingen hun pand aan de buitenzijde schoon te maken. "Fout," zegt Hans de Wilde, "zo werkt dat niet." Hij is als buurtbewoner een jaar bezig de graffiti in het Haagse Statenkwartier te bestrijden. Hij bedacht een plan dat nu samen met het wijkoverleg, de wijkagent, het handhavingsteam, een schoonmaakbedrijf en een subsidie van de gemeente wordt uitgevoerd. Zij plan diende ook als blauwdruk voor het gemeentelijk beleid inzake 'bestrijding van het plak- en kladvandalisme', zoals het anti-graffiti-beleid officieel heet.

In het kort komt dat erop neer dat huiseigenaren een contract moeten afsluiten voor de schoonmaak van hun buitenmuren. In ruil betaalt de gemeente de eerste reinigingsbeurt. Wie op deze manier niet wil meewerken moet zelf maar gaan poetsen. Anders laat de gemeente haar sterke arm zien in de vorm van een aanschrijving.

Hans de Wilde gelooft niet in dit instrument, liever had hij gezien dat de dader in zijn kladden wordt gegrepen. "Graffiti is een misdrijf, artikel 350 van het Burgerlijk Wetboek. En het gekke is: de dader zet er ook nog zijn handtekening onder. (...) Wij hebben er hier twee kunnen aannemen. Dankzij oplettendheid van buurtbewoners. Jongetjes uit een nog nettere buurt dan deze." Oplettendheid in de straat door buurtbewoners, maar ook door politie, toezichthouders en HTM-personeel, is volgens hem een basis voor succes. Verder is volharding noodzakelijk. De Wilde: "Essentieel is het schoonhouden. Als je een volgekalkte muur laat schoonmaken, staat die binnen twee dagen weer vol. Maak je 'm weer schoon, dan duurt het een week voordat er wat opstaat. Daarna een maand. Als je een object meetaan, dus binnen vierentwintig uur, weer schoonmaakt voer je een ontmoedigingsbeleid. Spuitbussen kosten geld en voor het spuiten moeten ze 's nachts op pad. Als het een dag later weer weg is, gaat de lol er snel af. Kijk

naar de bus- en tramhaltes van de HTM. Die worden meteen schoongemaakt. Dat helpt." (8)

Vrede en onvrede

In een doorsnee wijk in Zwolle wonen twee hondenbezitters naast elkaar. De hond van buurman 1 blaft nogal veel, vindt buurman 2. Waar maak je je druk om, zegt 1, het beest is gewoon waaks. Buurman 1 windt zich op over wat anders. Als buurman 2 de hond uitlaat, loopt hij altijd pal langs het woonkamerraam van buurman 1. Zijn eigen hond vliegt dan tegen de ruit op. Kan hij niet onlopen? Ik loop niet om voor die rothond van jou, zegt buurman 2.

Het conflict loopt hoog op. De stoep wordt besmeurd, er wordt met emmers water gegoooid, er vallen dreigementen over en weer, de politie komt erbij. De buurt bemoeit zich ermee en raakt verdeeld in kampen. Op het laatst heeft iedereen ruzie met iedereen. Een burenruzie is een van de ergste dingen die er zijn, zeggen buurtbemiddelaars Maarten van der Werf en Dineke de Jong. Het verziekt de sfeer en vergiftigt de woonomgeving, weet De Jong uit eigen ervaring. "Het is alsof het je hele huis doordringt met negatieve energie." "Van buiten lijkt het vaak om niks te gaan," onderstreept Van der Werf, die bemiddelde tussen de twee hondenbezitters. "Maar ondertussen loopt de zaak steeds hoger op." Het eind van het liedje is dat de politie handvol werk heeft om de partijen uit elkaar te houden. Van der Werf en De Jong zijn bemiddelaars in burenruzies, een nieuw fenomeen in Nederland. De VS en Groot-Brittannië kennen al veel langer 'community boards', buurtorganisaties die bemiddelen in burenruzies. Sinds enige tijd lopen ook in Nederland soortgelijke projecten in Zwolle, Rotterdam, Gouda en Almere. De resultaten zijn bemoedigend.

Maar een bemiddeling slaagt lang niet altijd. In de ruzie tussen de twee hondenbezitters liepen de afspraken op niets uit. Uiteindelijk is een van de twee verhuisd. Toch ook de verdienste van de bemiddelaars want verhuizen was vooraf onbespreekbaar. Soms is een conflict onoplosbaar, omdat niet de burenen het probleem zijn, maar de mensen zelf. De ruzie is dan meer een uiting van algehele frustratie. "Dat zijn mensen die gewoon niet lekker in hun vel zitten", aldus De Jong. Zij herinnert zich een stokdove vrouw die klaagde over de wasmachine van de burenen. "Je moest in haar oor schreeuwen om je verstaanbaar te maken. Hoe kan zij die wasmachine horen? Daar is wat anders aan de hand." Ze heeft afgesproken dat de buurvrouw haar eens op de koffie vraagt. (9)

Dat Arbo-wetgeving soms een negatieve bijwerking kan krijgen, hebben de bejaarde bewoners van de Zuiderflat aan de Vestdijklaan in Groningen inmiddels aan den lijve ondervonden. Hun flatgebouw is afgeolpen zomer voor-

zien van, door een buitentrap verbonden, balustrades langs elke verdieping. Die moeten het werk van de glazenwassers aanzienlijk veiliger maken. Maar de keerzijde van de maatregel werd ook snel duidelijk: het dievengilde maakt gretig gebruik van trap en balustrades en kwam dit jaar al diverse keren voorbij. De Zuiderflatbewoners leven in angst. De flat is eigendom van de Christelijke Woningstichting Patrimonium. Directeur F.G.J. van Willigen zit met de zaak in de maag. Enige voorzieningen zijn al getroffen, meldt hij. Zo is de trap, die in een koker zit, onlangs voorzien van een afsluitbaar luik. Maar dat blijkt niet afdoende: het geboefte klautert vrolijk, langs de buitenkant van de koker, om het luik heen. Daarom zijn er op de gewraakte plek enkele rollen prikkeldraad aangebracht en bovendien is een smid gevraagd extra scherpe punten aan te brengen. Bijkomend probleem is de falende sluiting van de schuiframen in de flats. Daar zal ook naar gekeken worden. Een voorlopige oplossing is het aanbrengen van een stok achter het schuifraam, meent de directeur.

Harry van der Wal is coördinator inbraakpreventie bij de Regiopolitie Groningen. Hij vreest meer problemen als ook andere flats in de stad straks voorzien worden van glazenwassers-vriendelijke aanbouwsels. Voor de Zuiderflatbewoners heeft hij een troost in petto: Van der Wal zal er voor zorgen dat de politie verscherpt toezicht gaat houden en bovendien zal hij ter plekke gaan bekijken wat voor aanvullende anti-inbraak maatregelen er nog getroffen kunnen worden. (10)

Bewoners

De deelgemeente Charlois (Rotterdam) organiseert vanaf volgend jaar zelf weer de inspraak van bewoners. Deze bevoegdheid, die ruim twintig jaar geleden door de zeven bewonersorganisaties in Charlois zwaar is bevochten, wordt hen binnen een nieuwe werkstructuur ontnomen. Overigens met instemming, want in gesprekken is duidelijk geworden dat men liever van die tijdrovende taak verlost is. Het takenpakket van de bewonersorganisaties is in de loop van jaren drastisch veranderd als gevolg van het voltooien van de stadsvernieuwing. De prioriteit is duidelijk verlegd naar het organiseren van bijvoorbeeld opzomeractiviteiten of het volschrijven van buurkranten. Voor het organiseren van inspraakbijeenkomsten stellen de bewonersorganisaties al geruime tijd vrijwel geen tijd of mankracht meer beschikbaar. Dit heeft al een aantal keren geleid tot wrovel en onderling ongenoegen tussen zowel wijkbewoners en de bewonersorganisaties en die twee partijen weer met de deelgemeente. Een en ander heeft ook al gevolgen gehad voor vertering in de besluitvorming. Voor het dagelijks bestuur van Charlois was dat reden zich eens goed achter de oren te krabben en vervolgens

de nieuwbakken stichting Charlois' Welzijn (opvolger RIO) te belasten met de opdracht een en ander uit te zoeken. Dit resulteerde in een nota met voorstellen en 'heldere afspraken', die onlangs werd behandeld in de commissie voor Algemene Zaken. De voorzitter van de commissie, D. Lockhorst, benadrukte met klem dat de nieuwe beleidslijn geen poging is om bewonersorganisaties mond dood te maken, danwel hen beroepskrachten of de huisvesting te ontnemen. "De bewonersorganisaties verzetten goed werk op veel meer terreinen dan vroeger. Als gevolg van de oude werkconstructie was slagvaardig werken in een aantal gevallen niet meer mogelijk." Het voornemen is dat de bewonersorganisatie-nieuwe stijl na een soort gewenningsproces gaan opereren. (11)

Bewoners in Delft moeten meer betrokken worden bij het wijk- en buurtbeheer. Alle overige betrokken partijen hierin (politie, gemeente, woningbouwcorporatie) moeten een beter beeld zien te krijgen van wat bewoners nu eigenlijk willen. Dit waren de belangrijkste conclusies die getrokken kunnen worden uit een discussieavond over wijkbeheer die woningbouwcorporatie Vestia onlangs had belegd. Tijdens de avond werd een vooral zeer theoretische discussie gehouden over vorm en toekomst van het wijkbeheer. Bewoners kwamen weinig aan het woord. Aan het eind van de avond gaf dit enige irritatie onder de aanwezigen. Sprekers uit de zaal verweten de leden van het discussieforum dat zij niet deden wat zij juist voorstelden: meer naar bewoners luisteren. Waar alle aanwezigen het wel over eens waren, is dat het in Delft eigenlijk zo slecht nog niet gaat met het leefklimaat in de wijken. Vooral voor de gemeentelijke servicedienst was er veel lof. Maar dat zijn voornamelijk technische problemen. "De sociale problemen moeten beter in beeld gebracht worden", bepleitte de chef Wijkbeheer van de gemeente. (12)

Bronnen:

1. De Volkskrant, 27-11-1997
2. Trouw, 17-12-1997
3. Twentsche Courant, 28-11-1997
4. Het Parool, 18-11-1997
5. Brabants Dagblad, 16-10-1997
6. Nieuws van de Dag, 11-12-1997
7. Utrechts Nieuwsblad, 24-11-1997
8. Haagsche Courant, 18-12-1997
9. De Volkskrant, 26-11-1997
10. Nieuwsblad van het Noorden, 8-12-1997
11. Utrechts Dagblad, 17-12-1997
12. Delftsche Courant, 20-11-1997.

stimio

De schakel in uw communicatieketen

Een ideaal communicatie-concept

De communicatie-keten telt vele schakels. U heeft ideeën nodig en teksten, vormgeving, drukwerk, een congres, een videofilm of een Internet-site om die ideeën werkelijkheid te laten worden. Daarbij schakelt u specialisten in, zoals vormgevers, tekstschrijvers, drukkers, communicatie-adviseurs enz.

Maak daarbij gebruik van een beproefd concept. Bij u om de hoek, bij wijze van spreken. Een adres, waar u met al uw wensen en vragen rond communicatie terecht kunt. Of het nu gaat om advisering of uitvoering, om kleine of grote projecten, om één dienst of product of een combinatie van meerdere diensten en producten. Aan u de keuze:

- teksten/interviews voor folders, brochures, tijdschriften en videoproducties
- advisering & uitvoering interne en externe communicatie
- coaching van pr-medewerkers
- beleidsadviesing & -implementatie, informatievoorziening & monitoring
- organisatie van conferenties & congressen
- samenstelling & productie van videofilms
- vormgeving, dtp & drukwerk

Flexibiliteit, kwaliteit, snelheid en creativiteit

Stimio bewijst al 15 jaar een uitstekende partner te zijn als het gaat om flexibiliteit, kwaliteit, snelheid en creativiteit. Bovendien beschikken wij door onze duurzame relaties met opdrachtgevers in de non profit-sector over de nodige ervaring en deskundigheid op beleids-terreinen als welzijn, gezondheidszorg, arbeidsmarktbeleid, minderhedenbeleid en onderwijs.

Wij werk(t)en voor o.a.: de ministeries van VWS, Binnenlandse Zaken en Onderwijs & Wetenschappen, Arbeidsvoorziening Nederland, het Landelijk Centrum Opbouwwerk, JMW, de FIOM, de NP/CF, de NOT, Nederlands Politie museum, Compaq Nederland, SAP enz.

Geïnteresseerd in een vrijblijvende kennismaking?
Bel ons voor toezending van onze bureau-brochure
of voor het maken van een afspraak.

stimio

COMMUNICATIE PROJECTEN BV

communicatie- & beleidsadviesing
informatievoorziening & monitoring
tekstschrijven & journalistieke producties
management conferenties & symposia
audio-visuele producties
vormgeving & dtp
drukwerk

HSA001000145
154
Tijdschriften MO

Den Bommel 2
4194 TZ Meteren
Tel 0345 - 569844
Fax 0345 - 569825
e-mail stimio@wxs.nl

Een mooie missie formuleren is niet voldoende

De moeizame multiculturalisatie van instellingen

door Cees van Baardewijk

De tijd is voorbij dat stedelijke of wijkgebonden instellingen en instanties zich in hun werkgebied konden richten op een min of meer harmonieus samengestelde groepering wijkbewoners. De diversiteit aan bewoners is de laatste jaren immers bijna overal geweldig toegenomen. Instellingen en instanties zijn dus verplicht om hun vertrouwde werkwijze bij te stellen. Dit artikel beschrijft hoe instellingen hun beleid langzaam afstemmen op de eisen van de multiculturele wijk.

Natuurlijk is er altijd al sprake geweest van diversiteit onder bewoners. Daar is een deel van de voorzieningen ook op afgestemd. Jongeren, ouderen, vrouwen en kinderen hebben allemaal eigen organisaties of instellingen die zich voor hen inspannen. Voor bestuurders, vrijwilligers en beroepskrachten in de wijk was deze diversiteit lange tijd vertrouwd. Zij wisten ermee om te gaan. Met name door het vertrek van autochtonen en de instroom van allochtonen in de wijk is de verscheidenheid echter sterk toegenomen. Instellingen reageren daarop. Aanvankelijk met schrik en onzekerheid, later ook met bewuste keuzen en nieuwe plannen.

Drie componenten

In de Werkplaats Multiculturele Wijkontwikkeling van FORUM en het LCO is meerdere malen over dergelijke ontwikkelingen bij instellingen gesproken. Volgens de Werkplaats spelen daarbij drie samenhangende componenten een rol: De visie en missie van de instelling, de wijze van organiseren - inclusief de eigen organisatie - en de manier van werken - de methodiek - die gehanteerd wordt.

• Diversiteit en gemeenschappelijkheid

Visie en missie

De praktijk leert dat instellingen eerst een visie moeten ontwikkelen op multiculturalisatie. Het gaat er niet om te komen tot een alles omvattende en we-

in dit nummer

De moeizame multiculturalisatie van instellingen	
door Cees van Baardewijk	1, 9-12
Een wit aanbod voor multicultureel Hoorn	
door Arie Moerkerk	2
De rol van de gemeente ontrafeld	
door Chris Veldhuysen	3-9
Column door Cees van Baardewijk	3
Service voor de lezer	4-12

tenschapelijk verantwoorde definitie van multiculturalisatie. Wel is het van belang om op enkele essentiële elementen van multiculturalisatie een visie te formuleren. Volgens de Werkplaats Multiculturele Wijkontwikkeling is de erkenning van het multiculturele karakter van de wijk daarbij een kernelement. De diversiteit aan culturen en leefstijlen dient gerespecteerd te worden. Om weer enig verband te krijgen tussen bewoners van buurten en wijken is het zoeken naar gemeenschappelijkheid een belangrijke opdracht. Het respecteren van diversiteit en het op weg zijn naar gemeenschappelijkheid, klinkt als een vrij eenvoudige missie en dat is het eigenlijk ook. Maar in de praktijk roept dit veel vragen en problemen op. Wanneer diversiteit betrekking heeft op bijvoorbeeld de manier waarop mensen zich kleden, zullen velen dat accepteren. Hoewel het dragen van een hoofddoek door sommige allochtone vrouwen en meisjes voor tal van instel-

VERVOLG OP PAGINA 9 ONDERIN

Een wit aanbod dat werkt

door Arie Moerkerk, Stichting
Netwerk Hoorn (0229-212587)

Multicultureel werken is op het lijf geschreven van de sociaal cultureel werkers en opbouwwerkers van Stichting Netwerk in Hoorn. Na een project van twee jaar in Hoorn-Noord werd de toon gezet. Veel werk is verzet en er is geleerd met vallen en opstaan.

Hoorn telt ruim 62 duizend inwoners, waarvan ruim 3000 allochtonen uit diverse landen. De accenten liggen op Surinamers, Antillianen, Turken, Marokkanen en Vietnamezen. Stichting Netwerk, de plaatselijke organisatie voor Sociaal Cultureel Werk, heeft als vaste stelregel dat de activiteiten in de wijkcentra en bij de wijk aanpak de bevolkingssamenstelling in de wijk moeten weerspiegelen.

Het Hoorn-Noord project

De definitieve aanzet om multicultureel te gaan werken werd gegeven door het Hoorn-Noord Project (1984 - 1991). Het project werd ontwikkeld omdat de eerste zwarte (openbare) school in de wijk ontstond. Uit een wijkonderzoek kwamen meerdere problemen naar voren. Het opbouwwerk kreeg zodoende goed zicht op wat er aan de hand was.

Een scala aan activiteiten en initiatieven volgde. Deelprojecten werden bedacht en uitgevoerd door witte werkers. De witte instelling ging als werkeenheden van Netwerk de boer op en organiseerde diverse nieuwe activiteiten. Het motto luidde: Living Apart Together. Dit project was werd een goede oefening en leerschool voor alle betrokkenen en de eye-opener naar de multiculturele samenleving.

Doorwerking naar hele stad

Door het Hoorn-Noord Project kwam in heel Hoorn de discussie op gang over multicultureel werken. Niet alleen bij Netwerk, maar bij alle samenwerkingspartners als de gemeente, de Woningstichting Hoorn, de politie en de bewoners.

Bijna acht jaar later is het voor elk wijkcentrum en buurtbeheerproject

vanzelfsprekend om tal van activiteiten in multiculturele sfeer te organiseren. Zoals daar zijn:

- jaarlijks intercultureel vrouwenfeest;
- jaarlijkse multiculturele markt; enkele allochtone vrouwen organiseren en drijven tijdens de markt handel met zelfgemaakte waren;
- contactvrouwen uit alle migrantengroepen worden opgeleid, ontvangen een vergoeding, zijn intermediair tussen hun achterban en Netwerk en organiseren ook zelf activiteiten;
- Social Friday en de Salsanight: een gezellige wekelijkse activiteit in Antilliaanse sfeer en voor iedereen toegankelijk, georganiseerd door een op projectbasis aangestelde Antilliaanse medewerker;
- Pleingroep: opvanggroep voor Antilliaanse werkloze jongeren die voor overlast zorgden in het winkelcentrum. Zij gaven zelf aan ergens onderdak te willen. Ook voor deze groep wordt de Antilliaanse projectmedewerker ingezet.
- Hindoestaanse vrouwen- en meisjesgroep: cultuuruitwisseling en organisatie modeshow Indiase kleding. De groep wordt ingezet op multiculturele markten;
- Interculturele eetgroep: uitwisseling exotische recepten en samen koken. De activiteit brengt Nederlanders en migranten bij elkaar;
- multi-cultureel orkest Salsa Muke: studeert Caraïbische muziek en treedt op bij Salsanight;
- Spel-leerproject voor Marokkaanse moeders met jonge kinderen;
- Voorlichting over verzorging en opvoeding voor moeders van Turkse en Marokkaanse kinderen. De beide activiteiten worden in de eigen taal uitgevoerd in samenwerking met de Kruisvereniging en de thuiszorg;
- Inloopmiddag Turkse en Marokkaanse meisjes;
- Antillianen actief voor Multicultureel Hoorn: domino-ontmoetingsavond, salsanight, informatie en advies aan Antillianen;
- Project Vietnamezen met conversatie Nederlandse taal, excursies verkenen Nederlandse cultuur, beleving eigen cultuur en deskundigheidsbevoring o.a. FC cursussen. Het project wordt door een Vietnamese vrijwilliger al voor het derde jaar voortgezet;

- Mede organisatie wereldreis langs andere culturen in Hoorn met bezoek aan musea, moskeeën, projecten van allochtonen. Ook Nederlandse projecten, die raakvlakken hebben met het buitenland worden in de reis opgenomen;
- medeontwikkelen van Project Woongemeenschap Surinamers;
- Inspraak allochtonen op plannen buurtbeheer. Ouders van migrantenkinderen worden op school uitgenodigd om in hun eigen taal hun mening te geven over de buurt en wensen kenbaar te maken;
- Aanleg speelplek door Turkse vrouwen en mannen in kader van buurtbeheer;
- Wijkfeest 'Allemaal Anders en toch één'. Op dit feest zijn multiculturele optredens door jong en oud. De voorbereiding van kinderoptredens vindt plaats op de basisscholen;
- Onder begeleiding van Netwerk werd het bestuur van het emancipatiecentrum Salto samengesteld uit allochtonen en autochtonen in de verhouding 2 tot 3.

Voorwaarde

Belangrijke voorwaarde om bovenstaand aanbod te kunnen organiseren is de opbouw van een netwerk aan goede relaties bij zelforganisaties en andere samenwerkingspartners in Hoorn.

De uitvoering van de afzonderlijke activiteiten is verdeeld over vrijwel alle beroepskrachten van Netwerk. Stichting Netwerk traint haar personeel en de actieve vrijwilligersgroepen in de wijkcentra in intercultureel werken. Daarvoor worden acht vrijwilligers geschoold, onder wie zes allochtonen. Voor de personeelsvervanging is het voorraagsbeleid voor allochtonen van kracht.

Stichting Netwerk zelf is sinds de start van het Hoorn-Noord Project van een witte instelling engszins opgeschoven naar een meer multiculturele instelling, waar vele migranten een plek hebben gevonden.

De rol van de gemeente ontrafeld

door Chris Veldhuysen

In de Werkplaats Multiculturele Wijkontwikkeling proberen we op basis van eigen praktijkervaringen systematisch te formuleren hoe multiculturele wijkontwikkeling kan worden gestimuleerd.

We zien dat proces als een samenspel van verschillende partijen: bewoners, zelforganisaties, instellingen, gemeente en corporaties. We zoeken naar randvoorwaarden voor een succesvolle aanpak van multiculturalisatie bij allochtonen en autochtone bewoners en bij instellingen. We kijken ook naar methodische uitgangspunten, succesvolle projecten en activiteiten.

In de Werkplaats kiezen we voor een stimulerende en vernieuwende bijdrage om de multiculturele wijkontwikkeling krachtige stimulansen te geven. Belangrijk voor ons is dan ook: vernieuwing, durven experimenteren, zoeken naar een goede balans in de wijk en tussen groepen. Daarnaast is er ook aandacht voor conflicten en conflictbeheersing.

In een van de bijeenkomsten van de Werkplaats hebben we ons gebogen over de rol van de gemeente. Van de gemeente verwachten we een aantal zaken:

- een duidelijke visie;
- de combinatie van categoriale investeringen met stimulansen tot inter-categoriale samenwerking;
- facilitering van vernieuwing;
- werken en denken vanuit bewoners-initiatieven;
- stimulansen voor empowerment;
- ruimte voor lange termijn processen (liever programma's dan projecten);
- een gestructureerde oplossing van conflicten en nieuwe spelregels.

In dit artikel wil ik aan de hand van een tweetal publikaties verder ingaan op de rol van gemeenten: 'Allemaal Haarlemmers. Contouren van een lokaal integratiebeleid, Haarlem, 1995' en 'Burgers als ieder ander. Een advies inzake lokaal beleid en minderheden, Utrecht, 1996'.

Aan het eind van het artikel koppel ik de inzichten uit de Werkplaats aan deze publikaties.

Multiplex-case 1

Allemaal Haarlemmers

Na ruim tien jaar minderhedenbeleid wilde de gemeente Haarlem weten of zij met dit beleid wel op de goede weg zat. Tevens wilde de gemeente weten of ze met haar beleid, projecten en activiteiten wel aansloot bij de ideeën en de belevingswereld van de bevolking. Eind 1993 werd aan de vakgroep Algemene Sociale Wetenschappen van de Universiteit van Utrecht gevraagd die vragen te onderzoeken. Door de onderzoekers werden diverse functionarissen geïnterviewd om meer inzicht te krijgen in de vele facetten van maatschappelijke integratie en in de zienswijzen die er in het Haarlemse leefden. Vervolgens zijn er circa 600 gesprekken gehouden met autochtone en allochtone bewoners. Het onderzoek richtte zich op het vraagstuk van de maatschappelijke integratie: wat is het, welke problemen doen zich voor, welke ideeën leven er in de samenleving en wie moet het proces van integratie aansturen?

VERVOLG OP PAGINA 4

door
Cees van Baardwijk*

Spinsels

Bijna vijftig jaar Molukkers in Nederland, zo'n dertig jaar gastarbeiders en ook de grote groepen Surinamers en Antillianen verblijven hier alweer ruim twintig jaar. Toch is de kloof tussen sociaal-maatschappelijke instellingen en allochtonen nog altijd niet overbrugd. Hoe is het mogelijk? In al die instellingen werken toch professionele mensen?

Je mag verwachten dat er in al die decennia het nodige is geprobeerd en is geleerd.

Maar nee, wie een boekje schrijft over zoiets basaal als "het benaderen van migranten in de wijk" is verzekerd van een goede verkoop. Kennelijk is de contactlegging, de omgang en de samenwerking met mensen die anders zijn, ook voor professionals moeilijker dan velen dachten. Hebben zij last van spinsels, van angsten voor het ongekende? Of koesteren ze weerzin tegen het verlies van machtsposities?

Een Turkse vriend en collega zei eens: 'Beroepskrachten van instellingen spelen een belangrijke rol bij het verbeteren van de communicatie tussen allochtonen en autochtonen. Eigenlijk moet iedere allochtone beroepskracht minstens één goede kennis of vriend hebben onder de autochtonen. En andersom zou hetzelfde moeten gelden.'

Ik ben het met hem eens. Het lijkt mij een fundamentele factor om juist op het persoonlijke vlak te ervaren hoe boeiend en verrukkend het kan zijn om intensief en vertrouwelijk met die andere op te trekken. Mijn eigen ervaring leert me dat mijn kijk op zingeving en waarden in het leven sterk is beïnvloed door de contacten met migranten in en buiten het werk. De eerste drempels waren spannend en beangstigend. Daarna gingen er overal deuren voor me open naar steeds andere mensen en evenzovele nieuwe inzichten.

Ik wens u veel spanning en plezier toe!

* Is sinds 1-1-'97, beleidsmedewerker van FORUM. Hij leidt onder andere de bijeenkomsten van de Werkplaats Multiculturele Wijkontwikkeling.

Jaarverslag 1996

School zonder racisme.

Ayoubi, M.

- Eindhoven: Palet, 1997

- 38 blz.

Besteladres tel. (040) 235 99 99

EB 97-31

In dit jaarverslag worden zowel de doelstellingen, doelgroepen, werkwijze, structuur, activiteiten en resultaten van het project School Zonder Racisme in kaart gebracht alsook de knelpunten en mogelijke oplossingen.

Verslag studiedag

Allotone meisjes en hun studie- en beroepskeuze.

Klein Goldewijk, S.

- Zwolle: Provincie Overijssel, 1997

- 71 blz.

Besteladres tel. (038) 425 12 64

EB 97-32

Het verslag bevat naast de algemene inleidingen ook rapportages uit de workshops. Daarnaast is een impressieverslag van de dag opgenomen.

Boek

Kleurrijk verplegen en verzorgen

Booy, E., Rundervoort, M. en Staarman, J.

- Houten: Bohn Stafleu Van Loghum,

1996

- 80 blz.

- ISBN 90-313-2129-X

ED 96-36

'Kleurrijk verplegen en verzorgen' geeft op een praktische manier informatie over cultuur, religie, voeding, ziektebeleving en ziektegedrag van de in Nederland meest voorkomende groepen allochtonen, vluchtelingen en asielzoekers.

Kookboek

Het Bijlmer-kookboek: geuren en kleuren uit Zuidoost.

- Den Haag: BZZT6H, 1997

- 144 blz.

- ISBN 90-5501-454-0

EF 97-1

Het kookboek bevat recepten van bewoners uit de Bijlmermeer. Onder andere uit: de Antillen, Bolivia, Denemarken, Turkije, Griekenland, Ierland, Rusland, Marokko, Suriname en vele andere landen.

Drie visies

Uit de verwerking van de vele gesprekken met burgers en werkers komen drie visies op de integratie van afzonderlijke burgers en groepen in de stad naar voren. Kort gezegd:

Visie I: Gelijke kansen.

Visie II: Leven en laten leven.

Visie III: Culturele uitwisseling.

Elke visie is door de onderzoekers vertaald in een samenhangend beleidspakket van doelstellingen en maatregelen. Het eindrapport is uiteindelijk een goed leesbaar en overzichtelijke publicatie geworden met veel handvatten om tot een gemeentelijk beleid te komen.

Drie vragen

Wil de gemeente een visie op maatschappelijke integratie van allochtonen ontwikkelen dan zal ze volgens de auteurs een antwoord moeten formuleren op een drietal vragen:

1. Moet de gemeente streven naar meer culturele eenheid of juist de culturele verscheidenheid stimuleren?

2. Hoe gaat de gemeente om met de spanning tussen rechtvaardigheid (gelijke kansen) en eigen verantwoordelijkheid?
3. Hoe hoog (en realistisch) is het aspiratieniveau: is de stad leefbaar als mensen zonder conflicten naast elkaar leven of is een stad pas leefbaar als mensen ook écht samenleven?

Drie integratie-niveaus

Centraal in het rapport staat het begrip integratie. De schrijvers stellen dat integratie op verschillende niveaus tot stand kan worden gebracht. Zij onderscheiden:

- a. *Persoonlijk integratie*
De deelname van afzonderlijke burgers aan maatschappelijke activiteiten.
- b. *Culturele integratie*
Het samenleven van bevolkingsgroepen met een verschillende culturele achtergrond.
- c. *Integratie binnen de lokale gemeenschap*
Het proces waarin afzonderlijke burgers of groepen samen een redelijk hechte en leefbare gemeenschap vormen.

De onderzoekers stellen dat de gemeente zich bewust is van deze drie integratie-niveaus en aan alle drie kansen moet geven. Het is de taak van de gemeente om integratie in de lokale gemeenschap te stimuleren en zich tegelijkertijd te richten op de integratie van personen en groepen. Ze zal moeten opereren in het spanningsveld tussen bevordering van de integratie van groepen en maatschappelijke ontplooiing van individuele burgers.

Opties voor lokaal beleid

Op basis van hun 600 gesprekken hebben de onderzoekers drie visies op de integratie van afzonderlijke burgers en groepen in de stad geformuleerd. Elke visie is verder vertaald in een samenhangend pakket van doelstellingen en maatregelen. De maatregelen zijn verder verdeeld naar de belangrijkste maatschappelijke terreinen die door de onderzoekers zijn onderscheiden: openbaar leven, leefomgeving, welzijn en gezondheid, onderwijs en opvoeding en als laatste arbeid en bestaanszekerheid.

Hieronder zijn de belangrijkste maatregelen per visie en per maatschappelijk domein weergegeven. Dat geeft een goed beeld van de uitwerking en de verschillen tussen de drie geformuleerde visies.

● VISIE I Gelijke kansen voor iedereen

'Alle burgers moeten dezelfde kansen krijgen in de samenleving. Ze hebben recht op evenveel "startkapitaal": scholing, activiteiten die de kans op betaald werk vergroten en een passende woning. Waar mogelijk moet de positie van burgers met een sociaal-economische achterstand worden verbeterd door hun "kapitaal" uit te breiden met betaald werk of qua status vergelijkbare bezigheden en met een rol in bestuur en politiek. Het gelijke-kansenbeleid is gericht op de persoonlijke integratie van burgers. Het houdt zich alleen bezig met groepsprocessen voorzover die de kansen van individuele burgers bevorderen of juist belemmeren.'

VISIE I

Terreinen en doelstellingen*

- 1. Arbeid en bestaanszekerheid**
Betaald werk.
Gelijke kansen op betaald werk voor alle werkzoekenden.
- 2. Arbeid en bestaanszekerheid**
Onbetaald werk.
Gelijke kansen op zinvolle alternatieven voor betaald werk.
- 3. Onderwijs**
Voltooid opleidingen.
Gelijke kansen voor alle scholieren op een diploma voortgezet onderwijs.
- 4. Leefomgeving**
Een passende woning.
Gelijke kansen voor alle burgers op een passende woning.
- 5. Leefomgeving**
Een leefbare buurt.
Gelijke kansen voor alle burgers op het wonen in een leefbare buurt.
- 6. Welzijn en gezondheid**
Persoonlijk welbevinden.
Gelijke kansen op gezondheid en zelfredzaamheid.
- 7. Openbaar leven**
Beleidsvoorlichting.
Gelijke kansen voor alle burgers op een goede voorlichting over het gelijke-kansenbeleid.

VISIE II

Terreinen en doelstellingen

- 1. De directe woonomgeving**
Het voorkomen van conflicten tussen bewoners, die voortkomen uit hinderlijk gedrag in de directe woonomgeving.
- 2. De buurt**
Het voorkomen van conflicten tussen bewoners, die voortkomen uit tegenstrijdige behoeften of hinderlijk gedrag in de buurt.
- 3. Openbaar leven: onveiligheid en discriminatie**
Elke burger moet zich vrij kunnen bewegen in de stad.
- 4. Openbaar leven: deelname aan politiek en bestuur.**
Elke burger kan via eigen belangenorganisaties invloed uitoefenen op de lokale politiek en het beleid van gemeentelijke instellingen.
- 5. Welzijn en gezondheid: categoriale voorzieningen.**
Iedere etnische groep heeft de mogelijkheid zich op maatschappelijk gebied te organiseren.
- 6. Onderwijs: eigen scholen en Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur.**
Binnen het onderwijs krijgen de persoonlijkheidsontwikkeling en ontplooiing in de eigen cultuur prioriteit.
- 7. Arbeid: bestaanszekerheid en criminaliteit.**
Het voorkomen dat bepaalde allochtonen afglijden naar crimineel gedrag.

● **VISIE II Leven en laten leven**
'De samenleving bestaat uit burgers en groepen van burgers met uiteenlopende culturele achtergronden. De verscheidenheid moet er blijven, waarbij iedere burger en elke groep de maximale handelingsvrijheid geniet. Maar om te voorkomen dat de vrijheid van de een de vrijheid van de ander inperkt, is een minimum aan gemeenschappelijke normen vereist. Aanspreekpunten moeten ervoor zorgen dat voor verschillende situaties gemeenschappelijke "codes" worden opgesteld en ook nageleefd.'

VERVOLG OP PAGINA 6

Boeken en rapporten

Kookboek

Mmm... lekker: kookboek samengesteld door de kinderen van de Montessorischool Landsmeer ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van die school (Monter kookboek).
- Landsmeer: Stichting Montessori Onderwijs, 1997
- 86 blz.
Besteladres Montessorischool Landsmeer, Dorpsstraat 36, 1121 BX Landsmeer
EF 97-2
De kinderen van de Montessorischool Landsmeer kozen hun lekkerste recept en schreven dat op. Het resultaat is een kookboek met een enorme variatie: van rijst koken tot rosbief en van Japans en Grieks tot de vaderlandse gehaktbal. Alle recepten zijn door de kinderen zelf uitgeprobeerd en opgegeven. Sommige recepten zijn heel goed door kinderen zelf te maken, bij andere recepten is hulp van volwassenen nodig.

Boek

De geschiedenis van de Antillen: Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint-Eustatius, Sint Maarten.
Dalhuizen, L., Donk, R., Hoeft, R., e.a.
- Zutphen: Walburg Pers, 1997
- 176 blz.
- ISBN 90-6011-981-9
EF 97-4
Boeiend leesboek, naslagwerk en kijkboek over de geschiedenis van de vijf Nederlandse Antillen en Aruba, die tot 1986 een eenheid vormden.

Onderzoek

Marokkaanse gezinsvormers aan het woord over hun economische, sociale en culturele posities in de Nederlandse samenleving.
Braak, A. van den
- Utrecht, 1996
- 83 blz.
Besteladres tel. (030) 273 28 44
EZ 96-66
Onderzocht is hoe Marokkaanse gezinsvormers denken over hun economische, culturele en sociale positie; welke strategieën zij hanteren om deze in stand te houden of te veranderen; welke vaardigheden hierbij een bepalende rol spelen.

Onderzoeksverslag

In de marges van de stad.
Burgers, J., Engbersen, G., Kloosterman,

R., e.a.

- Utrecht: Universiteit van Utrecht, 1996
- 132 blz.

- Research papers AWSB: 96/03

- ISBN 90-393-1398-9

Research papers/ Onderzoeksschool Arbeid, Welzijn en Sociaal-economisch Bestuur (AWSB)

EZ 96-68

Verslag van twee steden over de stedelijke problematiek in Nederland; de eerste bijdrage gaat in op informele economische activiteiten (o.a. rol van migranten daarbij), de tweede heeft overlevingsstrategieën in stedelijke contexten tot onderwerp (besproken worden o.a. begripsvorming rond moderne armoede en sociale uitsluiting, kwetsbare groepen als minima, dak- en thuislozen en illegalen, en de opkomst van 'uitkeringsbuurten').

Boek

De zwarte tulp: de positie van Turken in Nederland.

Can, M, en Can-Engin, H.

- Utrecht: Jan van Arkel, 1997

- 159 blz.

- ISBN 90-6224-384-3

EZ 97-30

Het aantal verschillende onderwerpen dat in dit boek aan bod komt is groot. Er is aandacht voor bijna alle aspecten van het leven - juridisch, sociaal-cultureel en sociaal-economisch - voor de positie van man, vrouw en kinderen, voor Turkse organisaties, het minderhedenbeleid, de discriminatie en de criminaliteit.

Map

Aanpak 97: alternatieven voor arm en rijk.

- Utrecht: Stichting Sjakuus, 1997

Besteladres Stichting Sjakuus, Plompeterengracht 19, 3512 CB Utrecht

EZ 97-32

Map met de volgende bijdragen: Armoedekraker (0) (R. Janssen); Verarming en verrijking (1); Multicultureel samenleven (2); Landelijke en lokale inkomenspolitiek (3); Stijgende woonlasten (4); LETS en de lokale economie (5); Participatie in de sociale zekerheid (6); Invloed op lokaal armoedebeleid (7); De onderkant van de arbeidsmarkt (8); Met zorg combineren (9); Sociale vernieuwing (10); Reïntegratie van mensen met een ziekte (verleden) (11); Armoede en effecten op kinderen (12).

De rol van de gemeente ontrafeld

vervolg van pagina 5

● VISIE III Uitwisseling tussen culturen

De samenleving wordt bevolkt door groepen van mensen die uit verschillende landen afkomstig zijn en zich daardoor ook cultureel onderscheiden. Contacten tussen die groepen kunnen leiden tot wederzijdse culturele verrijking en, meer in het algemeen, tot een 'rijkere' en harmonieuze samenleving. Voorwaarde is wel dat individuen en groepen zich bewust zijn van de eigen culturele achtergrond en de kans krijgen burgers uit andere culturen te ontmoeten. Een evenredige verdeling van mensen van verschillende herkomst over de stad en haar instellingen komt het uitwisselingsproces alleen maar ten goede. ●

VISIE III

Terreinen en doelstellingen

- 1. Leefomgeving: woningtoewijzing en spreiding**
Het bevorderen dat in alle buurten mensen van verschillende herkomst en met een verschillende achtergrond wonen.
- 2. Leefomgeving: activiteiten in de buurt**
Het bevorderen van contacten tussen buurtbewoners.
- 3. Welzijn en gezondheid: hoofdrol voor zelforganisaties.**
Het stimuleren van interetnische contacten zowel binnen als tussen organisaties en verenigingen.
- 4. Onderwijs: interculturele lessen.**
Het bevorderen van etnisch gemengde scholen en intercultureel onderwijs.
- 5. Openbaar leven: uitwisseling van cultuurvormen.**
Het bevorderen van de uitwisseling van etnisch gekleurde cultuuruitingen.
- 6. Openbaar leven: draag het beleid voortvarend uit.**
Een doeltreffende promotie van het culturele uitwisselingsbeleid.
- 7. Arbeid: gemeente geeft voorbeeld.**
Het bevorderen van de multiculturele uitstraling van het ambtenarenkorps en maatschappelijke instellingen. ●

Multiplex-case 2

Burgers van Utrecht

Ook in de gemeente Utrecht bestond behoefte om het minderhedenbeleid tegen het licht te houden. Aanleiding was de constatering dat de minderheden steeds diverser van samenstelling zijn geworden. Niet alleen dienen zich steeds meer groepen aan - bijvoorbeeld vluchtelingen - maar ook neemt de diversiteit binnen groepen toe - bijvoorbeeld tussen kansarmen en geslaagden. Aan de vakgroep Algemene Sociale Wetenschappen van de Rijksuniversiteit van Utrecht is door gemeente Utrecht gevraagd om een advies op te stellen voor een herijking van het beleid.

Activeren en faciliteren

Het rapport onderscheidt duidelijk de terreinen waar een activerend beleid noodzakelijk is (arbeid, huisvesting en

onderwijs). Onderdelen die betrekking hebben op de meest essentiële voorwaarden voor een menswaardig bestaan. 'Achterstanden op dit gebied vormen handicaps voor een volwaardig burgerschap in economisch, sociale en culturele zin. Op deze terreinen moeten heldere en scherp geformuleerde beleidsdoelen geformuleerd worden met voldoende oog voor de mogelijkheden en onmogelijkheden van de (lokale) overheid.'

Voor andere sferen als culturele expressie, politieke organisatie en participatie en vrije tijd ligt de zaak anders. Barrières en belemmeringen waarmee burgers te kampen hebben, moeten zoveel mogelijk uit de weg moeten worden geruimd. De overheid zal zich verder terughoudend opstellen. De nadruk ligt hier op een volgend en faciliterend beleid. Alleen wanneer er duidelijk sprake is van systematische uitbuiting of discriminatie zijn interventies op hun plaats.

Mengelmoes

Het huidige gemeentelijke minderhedenbeleid in Utrecht is volgens de onderzoekers een mengelmoes van het financieren van allochtone zelforganisaties, het stimuleren van multiculturele activiteiten en van achterstandsbestrijding. De schrijvers pleiten voor een andere aanpak met drie elkaar aanvullende scenario's. Op het terrein van huisvesting, scholing en arbeid zal het minderhedenbeleid moeten plaatsmaken voor een - krachtiger - algemeen achterstandsbeleid.

Scenario's

Het advies komt neer op een drietrapsraket, met elkaar opvolgende en aanvullende scenario's.

1. Achterstandsscenario

Het bestrijden van de achterstanden is de centrale opgave voor het lokale beleid. Het gaat om alle inwoners die een achterstand hebben op de fundamentele terreinen van arbeid, onderwijs en huisvesting. Alleen voor allochtone bewoners die in een achterstandssituatie verkeren, zijn maatregelen noodzakelijk op het terrein van wonen, arbeid en scholing. Het gaat om beleid met een structureel karakter. Tegelijkertijd is het een flexibel beleid met ook een ruimtelijke invalshoek (extra inspanningen in achterstandsbuurten, decentralisatie van arbeidsbemiddeling naar de wijk, wijkgericht economisch beleid,

wijkgerichte benadering in het onderwijs).

2. Leefbaarheidsscenario

Het leefbaarheidsscenario borduurt voort op het achterstandsscenario. Ondanks allerlei inspanningen op het vlak van achterstandsbestrijding zullen bepaalde individuen en groepen daar niet voldoende van profiteren. Vaak zullen zij ruimtelijk geconcentreerd wonen in buurten waar de leefbaarheid onder druk staat. Een aanvullend leefbaarheidsbeleid is noodzakelijk. Het is territoriaal gericht op buurten, wijken en groepen. Het is niet structureel, maar projectmatig van aard. Het gaat om gerichte interventies zoals als de bestrijding van onveiligheid op straat, de bevordering van interetnische communicatie, het bieden van mogelijkheden voor uitingen van de eigen culturele - niet noodzakelijkerwijs etnische - identiteit.

Bij dit beleid zal de gemeente niet actief, maar eerder faciliterend optreden ten aanzien van maatschappelijke participatie en culturele expressie. Wel kan zij het voortouw nemen in het organiseren van platforms en podia, van flexibele structuren en van trepunten die gericht zijn op communicatie en uitwisseling. Ook zal compensatie geboden moeten worden voor mensen en groepen die niet op afzienbare termijn uit hun achterstandspositie te halen zijn. Zij kunnen gestimuleerd worden om zich in maatschappelijke en culturele zin te manifesteren.

3. Alle hens aan dek-scenario

Hierbij gaat het om projectmatig opgezette, daadkrachtige en precies omschreven beleidsinspanningen op zowel het terrein van achterstandsbestrijding als de bevordering van leefbaarheid. Het scenario richt zich op acute noodsituaties. Het gaat om tijdelijke interventies die als zij niet doeltreffend zijn, gestopt moeten kunnen worden. Dat vraagt om een flexibele manier van werken: ruimte om snel in te kunnen spelen op snel opkomende problemen, waarvoor ook menskracht en middelen gereserveerd zijn. Te denken valt aan scholingsprogramma's, taalcursussen, overlast- en criminaliteitspreventie en gerichte interventies bij interetnische spanningen in de buurt.

VERVOLG OP PAGINA 8

Boeken en rapporten

Boek

Grijze Wolven: een zoektocht naar Turks extreem-rechts.

Braam, S. en Ulger, M.

- Amsterdam: Nijgh en Van Ditmar, 1997 - 175 blz.

- ISBN 90-388-0298-6

LA 97-3

Mehmet Ulger meldde zich aan als geïnteresseerde bij organisaties van Grijze Wolven in onder meer Rotterdam en Amsterdam. Ook Stella Braam ging naar de Grijze Wolven toe. De twee verschaften o.a. een kijkje in de keuken van Turkse jongeren die voor het Grote Ideaal worden gewonnen. Doel van de Grijze Wolven is niet alleen de vestiging van het groot-Turkse rijk, om uiteindelijk de enige natie ter wereld te worden. In Nederland, België en Duitsland streven zij bovendien de totale non-integratie na.

Boek

Een zee van verlangen: gedichten en verhalen van auteurs in twee culturen.

- Breda: de Geus, 1997

- 93 blz.

- ISBN 90-5226-442-2

RB 97-4

Verhalen en gedichten van: Samir Abolheya; Samira Ahali; Sali Al-Hasani; Ahmed Belhadj; Halima Benaissa; Mohamed Daoudi; Ahmed El Kadri; Rola Nassar; Rashid Novaire en Redouan Zaidi. Elk jaar organiseert El Hizra, de landelijke organisatie voor Arabische cultuur, een literatuurwedstrijd voor proza en poëzie. De bijdragen van de prijswinnaars van 1996 zijn samengebracht in deze publikatie.

Artikelen

Video over allochtone vrijwilligers in de sport.

Allochtonenkrant, 4 (1997), 41 (8 oktober), p. 4

Buurtsportwerk eerste stap terug naar maatschappij.

Grote Steden Beleid Zwolle (1997), 4 (oktober), p. 6

Sinds het buurtsportwerk in mei van het vorige jaar in Holtenbroek van start ging, sporten wekelijks zo'n twee-tot driehon-

derd jongeren van verschillende nationaliteiten, die voorheen niet wisten wat ze met hun tijd moesten doen.

Hoe gaan mensen om met diversiteit?

Indemix, 3 (1997), 2 (oktober), p. 4
De videofilm 'De Pauw en de Pinguins' laat zien hoe een eenzijdig samengestelde organisatie reageert op nieuwkomers van diverse pluimage.

Hoe werken mechanismen van onderdrukking?: Brown Eyes Blue Eyes.

Indemix, 3 (1997), 2 (oktober), p. 5
Over de video van Jane Elliott 'brown eyes blue eyes'.

Segregation and Turks' housing conditions in middle-sized Dutch cities.

Bolt, G.S. en Kempen, R. van
New community, 23 (1997), 3 (july), p. 363-384
Over de concentratie en segregatie van Turken in drie middelgrote steden Amersfoort, Delft en Den Bosch.

Nieuwsbrief educatie nieuwkomers, 2

FORUM (1997), 2 (september), p. 1-20
In dit nummer de volgende artikelen: Wet Inburgering Nieuwkomers; De eerste ervaringen met de 500-uren toets; Een toets voor Maatschappij Oriëntatie; Beroepsoriëntatie in inburgeringsprogramma's; NL op je TV; Materialenmatrix Maatschappij oriëntatie; Vrijwilligerswerk, een steuntje in de rug bij taalverwerving; Internet: de inburgering van een nieuw medium; Nieuwkomers in cijfers; enquête naar educatie nieuwkomers; Hobbycultuur.

Armoede mag zich niet langs etnische scheidslijnen gaan ontwikkelen:

conferentie 'Armoede onder allochtonen'. Bolhuis, M.
Samenwijs, 18 (1997), 1 (september), p. 14-16
Verslag van de conferentie over armoede onder allochtonen, georganiseerd door FORUM.

Brochure over het opzetten van groepen voor Sinti-vrouwen: pleidooi voor gerichte aandacht in vormingswerk.

Habraken, I.
Woonwagennieuws (1997), 8 (oktober), p. 20-21

Bespreking van het boekje 'Zigeunervrouwen, een bereikbare doelgroep'.

De rol van de gemeente ontrafeld

vervolg van pagina 7

Inzichten vanuit de Werkplaats

In de Werkplaats kiezen we voor het stimuleren van multiculturalisatie op wijkniveau. We laten ons inspireren door ontwikkelingen rond wijkbeheer, sociale cohesie, leefbaarheid, opvoedingsondersteuning en buurt economie.

Wanneer we naar de verschillende visies kijken zoals geformuleerd in 'Allemaal Haarlemmers' dan ligt in de Werkplaats het accent op culturele uitwisseling, zonder daarbij het belang van andere visies en beleidsuitgangspunten uit te sluiten.

We geloven in het stimuleren van culturele verscheidenheid op kleinschalig niveau zonder daarbij het belang van gemeenschappelijke afspraken over het samenleven met elkaar in de buurt uit het oog te verliezen.

We kiezen voor een integrale wijkgerichte aanpak zonder de mogelijkheden voor persoonlijke integratie uit te sluiten.

We kiezen voor het schaalniveau en de leefwereld van de burgers.

Beide rapporten geven belangrijke handvatten voor de uitwerking van deze keuze. Wanneer we die combineren met uitgangspunten zoals die aan het begin van dit artikel geformuleerd

zijn, dan komen we tot de volgende belangrijke aandachtspunten.

Eenduidige visie

Het belang van een eenduidige visie. Consequent op hoofdlijnen en flexibel in de uitwerking. Het uiteindelijke doel is om burgers te equiperen om volwaardig deel te nemen aan de stad waarin zij wonen en om mensen voldoende uit te rusten om uiteindelijk hun eigen keuzen te maken binnen een steeds diverser wordende samenleving. Empowerment dus.

Kennis en inzicht

Het belang van kennis en inzicht in:

- de rol van etniciteit bij het ontstaan en het voortduren van de achterstanden;
- de toenemende verschillen tussen groepen en verschillen binnen gemeenschappen;
- het verloop van processen van individuele en groepsemancipatie en participatie.

Ik verwijs naar de Vier Stappen die in Multiplex 1 op blz. 7-9 staan beschreven.

En/en

Er is aandacht voor individuele achterstandsbestrijding. Het gaat om het sti-

muleren van integratie in de lokale gemeenschap en aandacht te hebben voor emancipatie en participatie van personen en groepen.

Opnieuw: activeren en faciliteren

Het is zinvol onderscheid te maken tussen zaken die de overheid kan of moet verzorgen of beïnvloeden en welke niet. Op sommige terreinen zal meer aan burgers zelf worden overgelaten. Op het ene terrein heeft de overheid immers ook meer mogelijkheden tot interventie dan op het andere terrein. Er zal echter een goed evenwicht moeten bestaan tussen een activerend beleid gericht op achterstanden, en een meer faciliterend beleid dat gericht is op maatschappelijke participatie en ontmoeting. Het gaat niet om een keus tussen de ene invalshoek en de andere, maar weten hoe ze elkaar kunnen versterken.

We zijn het niet eens met de onderzoekers van de vakgroep Algemene Sociale Wetenschappen van de Universiteit van Utrecht wanneer die in een artikel in Tijdschrift voor de Sociale Sector (nr. 11, november 1996, p. 9) over het on-

derzoek stellen dat het wel wat minder kan met activiteiten gericht op onderlinge ontmoeting, beleving van de eigen culturele identiteit en het stimuleren van de multiculturele samenleving.

Maar we zijn het met hen eens dat dit geen doelen op zich zijn. Het moet passen in een ontwikkeling naar 'culturele verscheidenheid en uitwisseling'. De ontwikkeling van een doordacht en gelijkwaardig beleidsspoor rond ontmoeting en maatschappelijke participatie in wijken is noodzakelijk. Het schema zoals in de vorige nieuwsbrief gepresenteerd kan daarbij behulpzaam zijn. /CV

Noten

- * De omschrijving van de uitgangspunten per visie zijn letterlijk geciteerd uit Allemaal Haarlemmers; contouren van een lokaal integratiebeleid, april 1995, hoofdstuk De opties in debat.
- ** Zie de samenvatting van Burgers als ieder ander, blz. 32.

De moeizame interculturalisatie van instellingen

vervolg van de voorpagina

lingen steeds een lastig vraagstuk blijkt te zijn.

Tolerantie

Ingewikkelder wordt het wanneer diversiteit betrekking heeft op leefstijlen en het onderhouden van voortuinen, het nemen van verantwoordelijkheid voor de openbare ruimte en het wel of niet sleutelen aan de eigen auto voor het huis.

Acceptatie van diversiteit vraagt van bewoners in eerste instantie de nodige tolerantie en respect voor de verschillen die er zijn. En uiteraard ook de bereidheid om concessies te doen omwille van de leefbaarheid voor iedereen. Hetzelfde geldt voor bestuurders, vrijwilligers en beroepskrachten van organisaties en instellingen.

De praktijk laat zien dat mensen en groepen vooral op zoek zijn naar gelijkheid. Herkenning geeft kennelijk vertrouwen en maakt dat velen wars zijn van afwijkingen. Het anders zijn, de afwijking van de ander, wordt al snel als minderwaardig gekwalificeerd. Zeker wanneer wordt afgeweken van de standaard van de dominante groep. Dergelijke mechanismen spelen niet enkel bij gewone buurtbewoners. Ze komen even sterk voor bij mensen die zijn opgeleid en aangesteld om het welzijn in een wijk te bevorderen. Dat is mogelijk een verklaring voor de huiver die bij nogal wat wijk-welzijnswerkers bestaat om in contact te treden met allochtone wijkbewoners. Het verklaart ook de angst bij bestuurders om categoriale voorzieningen te treffen.

In een driejarig project, gericht op multiculturalisatie van een na-oorlogse wijk in Tilburg, werkten ruim vijftig instellingen en organisaties samen. De gemeente was initiatief-

Cultuur

Moslina II

1/11 27 februari '98 Het soeterijprogramma Moslima II over de identiteit van moslimjongeren. Omvat ondermeer filmvoorstellingen en twee exposities van werk van vrouwelijke kunstenaars uit Iran, Marokko en Tunesië.
Amsterdam: Soeterijn en SBK Kunsttuin-eiland, KNSM-laan 307-309. Informatie 020 - 56 88 241

Molukse Ouderen

1/11 1 maart '98 Expositie met portretten en levensverhalen van oudere Molukkers. *Saudara*. Werk van de Zaandamse fotograaf Jan Malawauw.
Middelburg, Zeeuws Museum, Abdij.
Opening ma 1/11 za 11.00 - 17.00, zon & feestdagen 12.00 - 17.00 uur.

Film

The migrant (Al-Mohager)

regie: Youssef Chahine
duur: 129 minuten.

donderdag 19 februari '98, 20.30
Soeterijn A'dam, telefoon: 020 - 56 88 241
'De exodus behoort, als een proeve van inwijding, tot de kern van de menselijke ervaring', zei de regisseur. In de film wordt de universaliteit van migratie en culturele aanpassing geïllustreerd door het verhaal van Jozef in Egypte. De keuze voor een bijbels onderwerp kwam Chahine duur te staan. Vanuit religieuze hoek werk niet succes geprocedeerd tegen 'de artistieke representatie van een profeet'. De film is diverse malen in beslag genomen.

Film

Citoyen Masr (Al-Minwatem Al-Masri)

regie: Salah Abu Seif
duur: 110 minuten

donderdag 26 februari '98, 20.30 Soeterijn, telefoon: 020 - 56 88 241
In juni 1973 wordt het land dat na de revolutie van 1952 werd onteigend teruggegeven aan de oorspronkelijke eigenaars. De kleine boer Abdel Mawgod dreigt zijn bescheiden stukje land te verliezen. Mowgod komt met de nieuwe eigenaar overeen dat hij zijn land mag behouden als zijn zoon de dienstplicht van de zoon van de landeigenaar vervult. De zoon van Mawgod komt echter om tijdens de Oktoberoorlog. Als het lijk aankomt in het dorp beweert de landeigenaar de vader van de 'martelaar' te zijn.
Met onder andere Omar Sharif.

VERVOLG OP PAGINA 10

Workshops over het opzetten van een opbouwwerk-campagne

Elke workshop duurt een dag en bestaat uit twee delen. In de ochtend worden aan de hand van de cases uit het boekje "Opbouwwerk campagnes; de kunst van creatief communiceren" enkele methodische aspecten van de campagne besproken. In de middag wordt in kleinere groepen een opzet gemaakt voor een campagne.

Workshop 1: vrijdag 3 april '98, 10.00 - 16.30 uur

Sparta-stadion te Rotterdam.

Workshop 2: vrijdag 25 september '98, 10.00 - 16.30 uur

Go Ahead-stadion te Deventer.

Opgave SBO, Prinsegracht 51
2512 EX Den Haag

070 - 38 04 431

Buurthuis, hart van de buurt

Het Juliana Welzijnsfonds organiseert op 15 april '98 een manifestatie in de Jaarbeurs te Utrecht. De Prins van Oranje wordt omgetoverd in een plein waarop een buurthuis start, als hart van waaruit alles geregeld wordt.

Te zien en te horen die dag:

- twintig projecten
- workshops
- politiek debat
- première videofilm over sociaal-cultureelwerk
- informatie van ondersteunende organisaties
- een bonte stoet artiesten

Ter afsluiting een bruisend multicultureel buurtfeest.

Tot 16 februari kan men zich opgeven.

Dat is ongeveer gelijk met het verschijnen van deze nieuwsbrief. Dus er zeer snel bij zijn.

Juliana Welzijnsfonds

Telefoon 030 - 65 64 524

Fax 030 - 65 62 204

Projecten

Buurtintegratieproject Edward Jennerstraat e.o. in de wijk Schalkwijk te Haarlem.

De stichting Welzijnswerk Schalkwijk te Haarlem is verantwoordelijk voor dit multiculturele buurtontwikkelingsproject. Men werkt hier reeds enkele jaren aan het vergroten van de leefbaarheid in de buurt.

De moeizame interculturalisatie van instellingen

vervolg van pagina 9

nemer en investeerde meerdere tonnen in dit project.

Intensief is gewerkt aan het verlagen van instellingsdrempels voor allochtonen en het organiseren van gemengde activiteiten. Collectief was men het er over eens dat de kloof met allochtonen in de wijk veel te groot was. Daaraan moest gericht gewerkt worden. Toen een groepje Marokkaanse mannen verzocht om een ontmoetingsruimte voor Marokkanen in de wijk, bleek dit op ernstige moeilijkheden te stuiten. Een belangrijk element daarbij was, dat het buurthuis in het weekend sloot. In het weekend voor de Marokkanen doordraaien, was beheerstechnisch niet uitvoerbaar. En daarmee was de kous af.

Acceptatie van verschillen blijkt in de grond van de zaak geen eenvoudig opgave te zijn. Het is een zaak van bewustwording en dat vraagt om leerprocessen bij bewoners, bestuurders, vrijwilligers en beroepskrachten. Acceptatie van verschillen blijkt in de praktijk veel beter te lukken wanneer dit gecombineerd wordt met het werken aan gemeenschappelijkheid tussen mensen en groepen.

- **Beroepskrachten, besturen, organisaties en activiteiten**

Organisatie

Instellingen en voorzieningen in wijk zijn van huis uit gewend om uitsluitend te werken voor autochtone burgers.

Een keuze voor multiculturalisatie roept niet enkel vragen op die met visie en missie te maken hebben, maar heeft ook tot gevolg dat de wijze van organiseren ter discussie staat.

Op de eerste plaats betreft dat de manier waarop een instelling zelf is georganiseerd. De beroepskrachten zorgen in eerste instantie voor de herkenbaarheid van de instelling. Een team van werkers dat uitsluitend uit autochtonen bestaat, mist dan ook de nodige wervingskracht voor allochtone groepen. Nog steeds is het zo dat de aanwezigheid van een groepsgeenoot of zelfs van een allochtoon uit een andere etni-

sche groepering wervend en stimulerend werkt naar migranten in de wijk.

Werkwijze

Daarnaast laat de praktijk zien dat de aanwezigheid van een of meerdere beroepskrachten van allochtone origine, niet voldoende is. Het overbruggen van de kloof tussen de instelling en allochtone groeperingen, door het aanstellen van beroepskrachten of para-professionals, heeft ogenblikkelijk gevolgen voor de werkwijze van de instelling. De eigen organisatie wordt daardoor multicultureel en dat is niet hetzelfde als een volledige voortzetting van de manier van werken die men tot dan toe gewend was.

Een belangrijk element waarop de organisatie wordt aangesproken is de positie waarin de betreffende beroepskracht wordt geplaatst. Uiteraard is hij of zij een volwaardige collega, echter wel een collega waar de klantengroep in veel gevallen de nodige verwachtingen van heeft. Naast collega, is hij of zij ook groepsgeenoot van de betreffende etnische groepering. Dat plaatst zo'n

beroepskracht voor tal van dilemma's. Wil zo'n collega gelijkwaardig worden opgenomen in het team, dan zal er kennis, begrip en belangstelling zijn voor dit verschijnsel. Bestaande vormen van overleg, van begeleiding en van manieren van werken staan ter discussie. Multiculturalisatie, ook binnen een instelling, moet geleerd worden. Gelukkig kán het geleerd worden. Multiculturalisatie staat gelukkig centraal bij steeds meer teams en directies van instellingen binnen het wijkwerk.

Bestuur

En wat doet het bestuur? In bijna alle gevallen bestaan besturen van wijkinstellingen uit autochtonen. Daar zijn natuurlijk genoeg verklaringen voor, maar het feit ligt er. Oorzaak is de manier waarop besturen zichzelf op peil houden. Er ontstaat een bestuursvacature en de zittende bestuursleden krijgen de opdracht uit te kijken naar een geschikte vervanger. De leden kijken daarbij primair in eigen kring met als gevolg dat er wederom een autochtoon in het bestuur komt. Het multiculturaliseren van besturen vraagt in de eerste plaats om keuzen in allochtone richting en dat vraagt vervolgens om een experimentele zoektocht naar een geschikte kandidaat. In de derde plaats dient er in de werkwijze van het bestuur werkelijk ruimte te ontstaan voor de vraagstukken van allochtonen. Een Marokkaanse voorzitter van een buurthuis is heus wel even wennen voor de zittende bestuursleden. Tegelijk biedt die uitzonderingspositie een prachtige uitdaging.

Hetzelfde geldt in zekere zin ook voor organisaties in de wijk. Organisaties van bewoners, van speeltuinenverenigingen en van buurtverenigingen kennen bijna zonder uitzondering de traditie van coöpatie, van het zichzelf aanvullen. Mensen die opvallen in de buurt, die zichtbaar actief zijn, worden gevraagd om in organisaties mee te doen. Autochtonen zullen dan meestal andere autochtonen zien en kennen en hen dus betrekken bij de buurtorganisatie.

Bewuste keuze

Ook hier geldt weer dat een bewuste keuze gemaakt moet worden voor multiculturalisatie, een zoektocht moet worden opgezet naar geschikte kandidaten onder allochtonen. In overleg met elkaar krijgt de organisatie zo een vorm die werkelijke aandacht voor migrantengroeperingen mogelijk maakt. Ook de activiteiten die een instelling organiseert zijn in beginsel gebaseerd op de vragen, behoeften en leefstijlen van autochtone klanten. Multiculturalisatie betekent ook hier het verzetten van de bakens en nieuwe vormgeving. Het is interessant om dan het voorbeeld uit te werken van een multicultureel buurthuis. Op onderdelen zijn daar zeker voorbeelden te vinden in ons land.

VERVOLG OP PAGINA 12

De Edward Jennerbuurt geldt als een pilot voor ontwikkelingen die zich richten op kinderen, jongeren en volwassenen in de buurt. Ook scholen worden erbij betrokken. Activiteiten voor volwassenen zijn: burens vragen burens; project communicatie aan de basis [Rond de tafel]; culturen ontmoeten elkaar, opstapouders opstap; cursus voor ouders; ouderen actief en een bewoners werkgroep. Voor de kinderen is er een sport- en speluitleen. Annemaria Koekoek doet een cursus sociale vaardigheden, heeft een huiswerkhuys en kinderwerkgroep.

Het project draait reeds enkele jaren.

Meer informatie bij:

Stichting Welzijn Schalkwijk

Piet Tromp

Telefoon: 023 - 53 63 332

Project Relatieverbetering Eindhoven

In de Eindhovense wijk de Barrier, werd een project uitgevoerd met de doelstellingen:

- verbeteren van de onderlinge betrekkingen tussen buurtbewoners en het stimuleren van hun participatie aan het maatschappelijk leven
- het ontwikkelen van een effectieve strategie tegen discriminatie en racisme door middel van methodiek ontwikkeling
- het stimuleren van een cultuuromslag binnen instellingen met het oog op hun veranderende taakstelling in een pluriforme samenleving.

Het project is afgesloten en de resultaten zijn vastgelegd in de vorm van een uitdagend boekje.

Verder is er een videofilm gemaakt (15 minuten) die uitermate geschikt is om het gesprek te starten met buurtbewoners. Het is een prikkelend filmpje, dat wordt uitgebracht compleet met handleiding.

Meer informatie bij:

Discriminatie meldpunt Balans

Willem Arts

Telefoon: 040 - 24 44 477

Fax: 040 - 24 44 031

* regionaal of plaatselijk

ACB-Nieuwsbrief*

- vier keer per jaar
- Multicultureel Amsterdam
- Amsterdams Centrum Buitenlanders en ACB/Regionaal Centrum Buitenlanders, Westernmarkt 6, 1016 DK Amsterdam, (020) 627 94 60

ADO-Journaal

- Vier keer per jaar
- Beeldvorming over alloctonen
- ADO, Postbus 596, 3500 AN Utrecht (030), 234 12 64

Aisa Bulletin

- Twee keer per jaar
- Emancipatie van allochtone vrouwen
- Forum, Postbus 201, 3500 AE Utrecht, (030) 297 42 00

Alloctonenkrant

- Een keer per week
- Multiculturele samenleving algemeen
- Casas Media, Postbus 3301 2280 GH Rijswijk, (070) 390 66 06

Al Mohit

- Vier keer per jaar
- Marokkanen en Tunesiërs
- SMT, Keistraat 4, 3512 HV Utrecht, (030) 236 73 27

Al Nisa

- Twaalf keer per jaar
- Moslims
- Al Nisa, (020) 421 81 50
- Redactie-adres: Postbus 194, 5800 AD Venray

Babylon*

- Vier keer per jaar
- Multicultureel Amsterdam
- Bureau Strategisch Minderhedenbeleid, Gemeente Amsterdam, Stadhuis, Kamer 1365, Amstel 1, 1011 PN Amsterdam
- Redactie: (020) 552 22 08

Begrip*

- Vijf keer per jaar
- Relatie tussen moslims en christenen
- Cura Migratorum, Luybenstraat 17, 5211 BR Den Bosch, (073) 614 51 59

De moeizame interculturalisatie van instellingen

vervolg van pagina 11

- Persoonlijk, herkenbaar, gemeenschappelijk en divers

Methodiek

Over multiculturalisatie van de manier van werken - de methodiek van instellingen - is veel meer te zeggen dan dit artikel toelaat. De Werkplaats Multiculturele Wijkontwikkeling houdt zich hier regelmatig mee bezig.

Hier en nu slechts enkele opmerkingen over het methodisch handelen van instellingen.

De ervaring leert dat de persoon van de werker de basis vormt voor het contact en de omgang met etnische groeperingen. Hij of zij zal een duidelijk herkenbare persoon moeten zijn. Herkenbaarheid betekent dat je een duidelijke en principiële opstelling hebt rond multiculturalisatie. Wanneer "de wijk van allen" is, is de wijk ook van allemaal en zal er dus ruimte moeten zijn of moeten komen voor meerdere groeperingen, opvattingen en behoeften.

Herkenbaarheid betekent ook regelmatige aanwezigheid. Met andere woorden, dat het opbouwen en onderhouden van contacten met meerdere groeperingen in de wijk een onderdeel van de methodiek is. Daar zal dus tijd voor moeten zijn of moeten worden gemaakt.

Verder zal samenwerking gezocht moeten worden met kaderleden of zelforganisaties in de wijk. Met hen samen zoeken naar en werken aan oplossingen

vormt een belangrijk element in methodisch handelen.

Gemeenschappelijk

Naast ruimte voor diversiteit zal gewerkt worden aan gemeenschappelijke belangen van bewoners. Juist het samenwerken aan gemeenschappelijke belangen geeft ruimte om diversiteit te accepteren. Mensen en groepen kunnen op die manier ten opzichte van elkaar belangen uitwisselen en die - waar mogelijk - bundelen. Verschillen worden daaraan ondergeschikt gemaakt. Een ieder krijgt de kans om de ervaring op te doen dat verschillen eerder leuk dan lastig zijn.

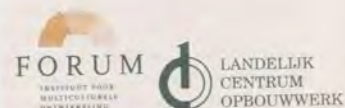
Een gemeenschappelijke inzet tegen onveiligheid of verloedering van de straat of buurt geeft ruimte om in meerdere talen te vergaderen. Op meerdere manieren overleggen kan een prettige, informele sfeer veroorzaken en kan tevens een scala aan oplossingmodellen opleveren. Gemeenschappelijkheid is echter niet alleen aan de orde bij gemengde bijeenkomsten. Ook binnen een etnische groepering kan behoefte bestaan aan gemeenschappelijkheid. Hier geldt eveneens dat respect voor diversiteit, voor meerdere meningen en voor subgroepen een voorwaarde is voor gemeenschappelijkheid. /CyB

colofon

Multiplex, nieuwsbrief over multiculturele wijkontwikkeling

Multiplex is een gezamenlijke uitgave van het Landelijk Centrum Opbouwwerk (LCO) en FORUM - Instituut voor multiculturele ontwikkeling.

Postadres
Multiplex, Postbus 201
3500 AE Utrecht.

Redactie

Cees van Baardewijk FORUM
tel. 030 -2974321
Chris Veldhuysen LCO
tel. 070 -3804431

Illustraties

Albo Helm, Utrecht
Eindredactie
Rogier Wierck, Houten.

Vormgeving

K.F. Sahinbas, Utrecht.

Druk

Drukkerij Anraad, Utrecht